

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของ
ศาลกรณีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

นางสาวณัฐธิดา เหล่าร์กวงศ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

ANTI-MONEY LAUNDERING ACT A.D. 1999 : A STUDY OF JUDICIAL POWER AND
FUNCTION REGARDING TO THE FORFEITURE OF THE ASSET TO THE STATE

Miss Natthida Laorakwong

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.
2542 : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของศาลกรณีร้องขอให้
ทรัพย์สิ่งตกเป็นของแผ่นดิน

โดย

นางสาวณัฐธิดา เหล่าร์วงศ์

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปารีณา ศรีวนิชย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ อรรถนพ ลิขิตจิตถะ)

ณัฐธิดา เหล่ารักวงศ์ : พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของศาลกรณีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน. (ANTI-MONEY LAUNDERING ACT A.D. 1999 : A STUDY OF JUDICIAL POWER AND FUNCTION REGARDING TO THE FORFEITURE OF THE ASSET TO THE STATE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. วีระพงษ์ บุญโยธาส, 111 หน้า.

การฟอกเงินเป็นอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจอย่างมาก โดยมีรูปแบบในการประกอบอาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง อาชญากรรมมีการพัฒนาการประกอบอาชญากรรมให้ซับซ้อนขึ้นและยากต่อการติดตามมาดำเนินคดี พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 จึงเป็นกฎหมายที่มีมาตรการที่ดำเนินการกับตัวบุคคลที่กระทำความผิดในทางอาญา และมีมาตรการที่มุ่งเน้นดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและตัดวงจรมิให้นำทรัพย์สินมาเป็นต้นทุนก่ออาชญากรรมขึ้นอีก

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติและมีการเพิ่มเติมความผิดมูลฐานฟอกเงินเพื่อให้ทันต่อการพัฒนาการของอาชญากรรมและสามารถบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยกฎหมายได้ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐให้มีหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงิน หน่วยงานรัฐประกอบไปด้วยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อัยการและศาล ร่วมกันประสานงานและดำเนินการตามกฎหมาย

อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินทางอาญาศาลจังหวัดมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนคดีแพ่งในการดำเนินการทางศาลกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดด้วยการมีคำสั่งให้ยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว มีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฟอกเงินตกเป็นของแผ่นดิน ศาลแพ่งในกรุงเทพมหานครมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเนื่องจากกฎหมายฟอกเงินได้มีผลบังคับใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและมีการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดมูลฐานฟอกเงิน กฎหมายฟอกเงินที่ให้อำนาจศาลจึงควรแก้ไขให้มีความเหมาะสม และมีความชัดเจนเพียงพอ เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาคดีฟอกเงินให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้ศาลมีส่วนร่วมสำคัญในการลดปัจจัยความเสี่ยงฟอกเงินของประเทศไทยลงได้

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อนิติสตร์

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5585977034 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: MONEY LAUNDERING / JUDICIAL POWER / ASSET FORFEITURE

NATTHIDA LAORAKWONG: ANTI-MONEY LAUNDERING ACT A.D. 1999 : A STUDY OF JUDICIAL POWER AND FUNCTION REGARDING TO THE FORFEITURE OF THE ASSET TO THE STATE. ADVISOR: PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS, 111 pp.

Money laundering is a crime that significantly damages the entire economy. This crime has a pattern, which is to acquire high valued properties. Nowadays, the way the criminals committing the crime has evolved to be more and more complex that it becomes difficult for who to prevent and suppress. Anti- Money Laundering Act A.D. 1999 is a legal measure prescribed against the person guilty of criminal and the act also focuses on the assets related to the offense. The spirit of the laws is to prevent and suppress the process of money laundering, and put an end to the circuit of the crime.

Anti- money laundering law has been amended with additional provisions and money laundering predicate offenses in order to keep pace with the development of the criminals and achieve the spirit of the laws. The law empowers the government authorities to response the implementation of the money laundering laws. Such relevant authorities consist of the Anti- Money Laundering Office, the prosecutor and the court: they coordinate and implement the Anti- money laundering law.

The common courts all over the country have jurisdiction to adjudicate the criminal suits of money laundering. The civil suits in which the court processes, orders to temporarily freeze or forfeit the assets related to the offense, fall into Bangkok Civil Court's jurisdiction and adjudication. Anti- money laundering law has come into effect for a long period with a number of amendments of provisions and predicate offences. The judicial power and function of the courts regarding to Anti- money laundering is an important factor in reducing the risk of money laundering in Thailand, therefore the law should be modified from time to time in order to suit the alteration of what and to make the law clear enough for the courts to adjudicate cases in accordance with the spirit of the prevention and suppression of money laundering.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ก็ด้วยความเมตตาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากท่านศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และได้สละเวลาในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบร่างวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ดร.คณพล จันทน์หอม ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ ท่านอาจารย์อรรณพ ลิขิตจิตถะ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณคุณสมพล โพธิ์กิ่ง ที่ช่วยให้คำปรึกษาและอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศาลในการดำเนินคดีฟอกเงิน คุณสมบัติ พฤตพิงศภัค ที่ช่วยแนะนำแนวทางและให้คำปรึกษา คุณวิสาชา ภู่อสำรวจ ที่ช่วยค้นหาข้อมูลให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางแก่ผู้เขียน คุณสิปปวันต์ แสงรุ่งเรือง ที่ให้คำแนะนำในการเขียนและสอบวิทยานิพนธ์ คุณบงกชกัญญ์ ชุมสาย ณ อยุธยา ในการแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษและให้กำลังใจ คุณสิทธิชัย เมืองแก้ว ที่ช่วยเหลือในการติดต่ออาจารย์และห้องหลักสูตรในการส่งวิทยานิพนธ์ คุณพลอย สีตะสุด ที่แนะนำแหล่งข้อมูลและเป็นกำลังใจให้ คุณจุฬาลักษณ์ รัตนะจินดาวงศ์ ที่ให้คำปรึกษาและชวนกันไปติดต่อหาข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์ในหลายที่ ขอขอบคุณคุณวริศรา สุระเดช ที่ช่วยเหลือในการแก้ไขระบบรายการอ้างอิงในคอมพิวเตอร์ คุณพงศ์จักร สร้อยสุวรรณ ที่ช่วยให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ คุณณัฐวรรณ เจริญรัตนพรชัย ที่ให้ข้อชี้แนะในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และคุณธัญวรัตน์ ตั้งกาญจนานนท์ ที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนขอขอบคุณเพื่อนๆและพี่ๆทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้เขียน รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านและท่านอื่นๆที่ผู้เขียนมิได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ที่ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือผู้เขียน

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณแม่พ่อทัศนพงษ์ คุณแม่สุภาภรณ์ และคุณทัศนดนัย เหล่ารักวงศ์ ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนผู้เขียนในทุกด้านเสมอมา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พอจะมีประโยชน์และมีคุณค่าทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา คณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากมีความบกพร่องใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	5
2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	5
2.1.1 ความเป็นมาและความหมายของการฟอกเงิน	5
2.1.2 ลักษณะของการฟอกเงิน	7
2.1.3 หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.....	9
2.1.4 องค์กรและผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	17
2.2 การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542	19
2.2.1 การยึดอายัดทรัพย์สิน	20
2.2.2 การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน.....	22
2.2.3 การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย	24
2.3 อำนาจหน้าที่ของศาลตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542....	27
2.3.1 อำนาจหน้าที่ของศาลในทางอาญา	29
2.3.1.1 การริบทรัพย์สินในทางอาญา.....	29

2.3.1.2	ขั้นตอนในการดำเนินคดีฟ้องเงินทางอาญาและเขตอำนาจศาล	31
2.3.2	อำนาจหน้าที่ของศาลในทางแพ่ง	33
2.3.2.1	ขั้นตอนการดำเนินการทางศาลก่อนยื่นต่อศาล	33
2.3.2.2	การริบทรัพย์สินในทางแพ่ง	38
2.3.2.3	การมีคำสั่งให้ยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว	38
2.3.2.4	การมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีข้อมูลสื่อสารหรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์	40
2.3.2.5	การมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน	42
2.3.2.6	ขั้นตอนในการดำเนินคดีฟ้องเงินทางแพ่ง	47
2.3.3	อำนาจหน้าที่ของศาลกรณีให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและเขตอำนาจศาล	48
บทที่ 3	อำนาจหน้าที่ของศาลตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในต่างประเทศ	55
3.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา	55
3.1.1	กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา	55
3.1.2	การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของ สหรัฐอเมริกา	59
3.1.3	อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา	61
3.2	ประเทศออสเตรเลีย	64
3.2.1	กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของออสเตรเลีย	65
3.2.2	การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของออสเตรเลีย	66
3.2.3	อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของออสเตรเลีย	68
3.3	เขตปกครองพิเศษฮ่องกง	71
3.3.1	กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของฮ่องกง	72
3.3.2	การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของฮ่องกง	74
3.3.3	อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของฮ่องกง	76
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน	80
4.1	วิเคราะห์ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในทางอาญา	80

4.2 วิเคราะห์ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในทางแพ่ง.....	83
4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินกับกฎหมายฟอกเงิน ต่างประเทศ.....	83
4.2.2 ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในการมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน	89
4.2.2.1 การตรวจสอบดุลพินิจของหน่วยงานอื่นของรัฐ.....	89
4.2.2.2 ดุลพินิจในการใช้อำนาจของศาลตามกฎหมายฟอกเงิน	91
4.2.3 ปัญหาเขตอำนาจศาลในกรณีมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน.....	93
4.3 แนวทางในการแก้ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน	97
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	101
บทสรุป	101
ข้อเสนอแนะ	104
รายการอ้างอิง	106
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกอบอาชีพการเกษตรได้พัฒนารูปแบบในการกระทำความผิดให้มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ และมีวิธีการหลากหลายในการปกปิดแหล่งที่มาและเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชีพการเกษตรให้ยากต่อการติดตามมาดำเนินคดี ดังนั้นจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยมีมาตรการมุ่งเน้นที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วยการยึดอายัดทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อป้องกันมิให้มีการนำทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชีพการเกษตรไปหมุนเวียนเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพการเกษตรอื่นต่อไปได้อีก โดยมีสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) อัยการและศาล เป็นหน่วยงานในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

นับตั้งแต่มีการใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 เดือนสิงหาคม 2542¹ จนกระทั่งปัจจุบัน คดีอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินมีเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก อีกทั้งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และที่แก้ไขใหม่ (ฉบับที่4) พ.ศ.2556กฎหมายได้บัญญัติเพิ่มความผิดมูลฐานฟอกเงินมากกว่าเดิม ทำให้ปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ในการมีคำสั่งให้ยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว² มีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์³ และมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตกเป็นของแผ่นดิน⁴ ซึ่งการดำเนินการทางศาลเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีฟอกเงินของทั้งประเทศต้องขึ้นสู่ศาลแพ่ง⁵ ในกรุงเทพมหานครเพียงศาลเดียวเท่านั้น เมื่อพิจารณาจากปริมาณคดีที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินในปัจจุบันและกฎหมายที่แก้ไขใหม่นั้น อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาและเขตอำนาจศาลใน

¹สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หนังสือที่ นร 0601/515 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2543 บันทึกเรื่องวันที่เริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2543 เรื่องเสร็จที่ 290/2543 บันทึกเรื่องขอหาหรือวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ.

²พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, มาตรา 55

³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 46 วรรค 1

⁴เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49 วรรค 5

⁵เรื่องเดียวกัน, มาตรา 59

การรับพิจารณาคดี เห็นว่าทำให้เกิดปัญหาความไม่สะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีและเกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้จากการประเมินความเสี่ยงระดับชาติ (National Risk Assessment - NRA) ในช่วงเดือนมกราคม 2554 - มกราคม 2555 โดยคณะทำงานที่ประกอบด้วยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กระทรวงยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และหน่วยงานต่างๆ ในการช่วยกันรวบรวมสถิติด้านการฟอกเงินมีการสรุปว่าโดยรวมแล้วประเทศไทยมีระดับความเสี่ยงด้านการฟอกเงินอยู่ในระดับสูงมาก (Much Higher) โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความเสียหายเกิดจากการฟอกเงินอาจถูกตรวจสอบไม่พบ หรือตรวจพบแต่มีการลงโทษที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีการทุจริตอยู่มาก การควบคุมลดความเสี่ยงของการฟอกเงินได้ไม่ทั่วถึงทำได้เพียงส่วนของธนาคาร

นอกจากนี้ ความเสี่ยงด้านการกระทำความผิดฐานฟอกเงินก็อยู่ในระดับสูง (Higher) จาก การขาดประสิทธิภาพในความพยายามของหน่วยบังคับใช้กฎหมายในการตรวจจับและสืบสวนคดีฟอกเงิน เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมด้านการต่อต้านการฟอกเงินทั้งในหน่วยบังคับใช้กฎหมายและในสถาบันการเงินมีเพียงเล็กน้อย มีการเก็บสถิติเกี่ยวกับการฟอกเงินน้อยมาก ความโปร่งใสของนิติบุคคลต่างๆอยู่ในระดับต่ำมากหน่วยบังคับใช้กฎหมายยังมีความเข้าใจอาชญากรรมที่มุ่งประโยชน์ทางทรัพย์สินน้อย และไม่มีอำนาจในการสืบสวนความผิดฐานฟอกเงินบางความผิดมูลฐาน การใช้มาตรการชั่วคราวในการยึดและอายัดทรัพย์สินมีเพียงเล็กน้อย หรืออาจมีมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดไม่สูงมาก การริบทรัพย์สินอาชญากรก็มีน้อยเช่นกัน⁶

ดังนั้นแล้ว อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในคดีฟอกเงินอันเกี่ยวข้องกับมาตรการตามกฎหมายฟอกเงินและการบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หากผู้พิพากษามีการใช้อำนาจหน้าที่ ใช้ดุลพินิจพิจารณาด้วยความความเข้าใจกฎหมายฟอกเงินเป็นอย่างดีและดำเนินการตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ให้อำนาจศาลให้เหมาะสมและเกิดความชัดเจน จะทำให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้นจะช่วยหยุดยั้งตัดวงจรอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี และช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงของการฟอกเงินของประเทศไทยลงได้ ดังนั้น การศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งกฎหมายในประเทศไทยและต่างประเทศจึงมีความจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางใน

⁶ความร่วมมือระหว่างศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือการปฏิบัติงานการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556, (ศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2556), หน้า 6-7.

การแก้ไขปัญหของอำนาจหน้าที่และบทบาทของศาลให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่4) พ.ศ.2556 กับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน
2. เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทยและตามกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์กฎหมายและแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการพิจารณาคดีของศาล เขตอำนาจศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน
4. เพื่อกำหนดขอบเขตหรือเสนอแนวทางที่เหมาะสมของศาลในบทบาทและการใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฟอกเงิน

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ในการพิจารณาคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฟอกเงินของศาลมีบทกฎหมายที่ให้อำนาจศาลตามแนวทางระบบการพิจารณาคดีของศาลแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติถึงศาลที่มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีฟอกเงิน และบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฟอกเงินรวมทั้งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในกรณีที่มีการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อมีการกำหนดความผิดมูลฐานในคดีฟอกเงินเพิ่มมากขึ้นย่อมทำให้คดีฟอกเงินขึ้นสู่ศาลเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในความล่าช้าในการดำเนินคดีหรือการหาพยานหลักฐานเพื่อความเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้อง การส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความสงบสุขของสังคม เนื่องจากศาลควรเข้ามามีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หากมีการปรับปรุงและพัฒนาบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฟอกเงินและการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย และเพื่อลดการเกิดอาชญากรรม ย่อมจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษากฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่4) พ.ศ. 2556 โดยศึกษาถึงขอบเขต อำนาจและหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของประเทศไทยและศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินในมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยศึกษาข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ เอกสารต่างๆ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความทางกฎหมาย เอกสารการวิจัย เอกสารอ้างอิงทางกฎหมาย คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงาน รายงานการประชุม บันทึกสถิติและสัมมนาทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินตามกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งการค้นคว้าผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยนำมารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่4) พ.ศ.2556 กับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน
2. ทำให้ทราบความเหมือนและความต่างของกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทยและตามกฎหมายของต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบแนวทางอันเหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการพิจารณาคดีของศาล เขตอำนาจศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน
4. ทำให้สามารถนำผลจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวมาเสนอขอบเขตหรือแนวทางที่เหมาะสมในบทบาท และการใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีฟอกเงิน

บทที่ 2

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.1.1 ความเป็นมาและความหมายของการฟอกเงิน

การฟอกเงินมีข้อสันนิษฐานว่าน่าจะเริ่มจากการค้าขายของชาวจีน โดยการนำทรัพย์สินไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงการชำระภาษีกับทางการจีน ต่อมามีการนำการฟอกเงินไปใช้กับธุรกิจผิดกฎหมายโดยมีธุรกิจถูกกฎหมายบังหน้า ซึ่งผู้กระทำการฟอกเงินมักเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่เรียกว่า มาเฟีย¹ และบุคคลเหล่านี้มักเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา การฟอกเงินเป็นที่โด่งดังขึ้นมาใน ปี ค.ศ.1973 จากคดีวอเตอร์เกต (Watergate) ที่เชื่อกันว่านักธุรกิจมีส่วนพัวพันกับการฟอกเงินมูลค่ามหาศาล

ในปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมมีการพัฒนาไปพร้อมกับความสะดวกรวดเร็วที่เพิ่มมากขึ้นในการติดต่อระหว่างกัน เพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย อาชญากรจึงพัฒนาวิธีการ เพิ่มจำนวนผู้ร่วมกระทำการพัฒนาความสามารถ และใช้ตำแหน่งหน้าที่ทางอาชีพของตนแสวงหาผลประโยชน์ที่ผิดกฎหมายพร้อมทั้งอำพรางการทำความผิดของตนเองหรือกลุ่มของตนเอาไว้

วิธีการในการฟอกเงินโดยทั่วไปนั้น มักใช้วิธีการประสานประโยชน์ โดยมีการร่วมมือกันระหว่างนักฟอกเงินในประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนาในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทน ดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมายระหว่างประเทศเพื่ออำพรางการฟอกเงิน และอาจมีการใช้อำนาจอิทธิพลของพวกตนเข้าควบคุมการทำงานของภาครัฐร่วมด้วย²

การฟอกเงิน ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิในวงการกฎหมายฟอกเงินให้คำนิยามและความหมายไว้มากมาย ความหมายของการฟอกเงิน มีดังต่อไปนี้

¹วีระพงษ์ บุญโยภาส, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 32.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 32-33.

ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส ให้ความหมายการฟอกเงิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเงินที่ได้มาโดยไม่ถูกกฎหมายหรือไม่สุจริตให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยสุจริต หรือทำให้ฟังได้ว่าไม่ได้ทุจริต หรือกล่าวได้ทั่วไปว่า เป็นกระบวนการอันทำให้เงินที่สกปรกเปลี่ยนเป็นเงินที่สะอาด หรือเปลี่ยนเป็นเงินอันสามารถอ้างที่มาได้ว่าเป็นมาอย่างไร ความหมายของการฟอกเงินจึงไม่มีการผูกติดกับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยทั่วไป เป็นการนำเงินสกปรกจากกิจกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงมาทำให้เป็นเงินสะอาด³

พันตำรวจเอกสีหนาท ประยูรรัตน์ ให้ความหมายของการฟอกเงิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพเงิน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินอันได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือได้มาโดยผิดกฎหมายให้เปรียบเสมือนว่า เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำโดยบุคคลเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้อันผิดต่อกฎหมาย โดยทำให้รายได้นั้นมีที่มาที่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเงินหรือทรัพย์สินอันได้มาโดยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่สุจริต ให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินอันได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย⁴

สุรพล ไตรเวทย์ ให้ความหมายของการฟอกเงินว่า หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ หรือเงินสกปรก ให้ดูเหมือนว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยถูกกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อปิดบังหรือกลบเกลื่อนการกระทำความผิด และป้องกันมิให้เงินหรือทรัพย์สินจากอาชญากรรมนั้นต้องถูกดำเนินการตามกฎหมาย⁵

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ให้ความหมายของการฟอกเงินว่า มิได้จำกัดเฉพาะการกระทำแก่เงินที่มาจากกระทำความผิดเท่านั้น แต่รวมถึงการดำเนินการใดๆแก่ทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดด้วย เป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินซึ่งมีที่มาจากกระทำความผิดต่างๆ ให้เปลี่ยนสภาพเป็นเงินหรือเป็นทรัพย์สินที่บุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย⁶

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

⁴ สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, (กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชีย เพลส, 2542), หน้า 61.

⁵ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 31.

⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: กองนิติการสำนักงานป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2542), หน้า 10.

2.1.2 ลักษณะของการฟอกเงิน

เมื่อมีการประกอบอาชญากรรมใดๆแล้วย่อมมีการได้รับผลประโยชน์บางอย่างมาไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สิน อาชญากรเหล่านี้ก็มักจะนำผลประโยชน์ดังกล่าวไปทำการฟอกเงิน โดยสาเหตุที่อาชญากรทำการฟอกเงินนั้นก็เพื่อ⁷ ปกปิดแหล่งที่มาของเงิน (Conceal Income) เพื่อซุกซ่อนทรัพย์สิน (Hide Assets) เพื่อปกปิดความเป็นเจ้าของที่แท้จริง (Conceal Ownership) เพื่อปกปิดแหล่งที่มาที่ผิดกฎหมาย (Conceal Illegal Source) หรือเพื่อทำให้ดูเหมือนว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Make It Appear Legal) ด้วยวิธีการต่างๆไม่ให้กฎหมายมาเอาผิดกับตนและทรัพย์สินได้

เงินและผลประโยชน์อันได้มาจากการที่กระทำความผิดนั้น อาชญากรก็มีการใช้วิธีการหลากหลายในการฟอกเงิน โดยการฟอกเงินสามารถแบ่งออกเป็นขั้น (Stage) ตามระดับความยากง่ายในการถูกตรวจสอบได้ 3 ขั้น ดังต่อไปนี้⁸

(1) การเก็บไว้กับที่ (Placement) หมายถึง การเก็บซ่อนเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดกฎหมายไว้ในที่ปลอดภัย การเก็บเงินไว้จึงเป็นขั้นต้น นอกจากเก็บเงินไว้กับตัวยังอาจมีการเปิดบัญชีที่ไม่แสดงชื่อหรือปลอมชื่อเจ้าของบัญชีเพื่อฝากเงินกับธนาคารหรือสถาบันการเงินอีกด้วย

(2) การเพิ่มระดับการอำพราง (Layering) เป็นการนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปเปลี่ยนเป็นทรัพย์สิน หรือสิ่งของที่มีมูลค่าสูง โดยเน้นไปที่ทรัพย์สินที่จะต้องมีการจดทะเบียนการถือกรรมสิทธิ์ซึ่งจะจดทะเบียนในชื่อของบุคคลอื่นที่ไว้วางใจ หรือโอนยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นเป็นมรดกด้วยวิธีการขายอำพราง หรือนำเงินไปฝากไว้กับผู้อื่นหรือญาติพี่น้องแทนการถือเงินไว้เอง วิธีการเหล่านี้จะทำให้ถูกตรวจสอบพบได้ยากขึ้น

(3) การผสมผสาน (Integration) เป็นวิธีการที่นำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดกฎหมายหรือที่มีขอบด้วยกฎหมายซึ่งมีปริมาณมากไปผสมให้กลมกลืนกับเงินหรือรายได้ที่ถูกกฎหมายซึ่งมีปริมาณน้อยกว่าและนำไปลงทุนกับการประกอบกิจการที่ถูกกฎหมาย มีการจดทะเบียนตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทขึ้นหลายกิจการ และประกอบธุรกิจเพื่อหารายได้ที่จะทำให้อุณหภูมิเหมือนเป็น

⁷ สหส สิงหวิริยะ, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พร้อมด้วยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 3.

⁸ วาทิน คำทรงศรี, การฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539), หน้า 83-85.

รายได้ที่ได้มาโดยถูกต้องกฎหมาย หรือนำเงินดังกล่าวไปลงทุนในต่างประเทศเพื่อให้สามารถโอนเงินไปนอกประเทศได้

เงินที่นำไปฟอกเงินนั้นมักมีมูลค่าสูงมาก เพื่อไม่ให้เป็นที่สงสัย ผู้ทำการฟอกเงินจะทำการจัดแบ่งเงินดังกล่าว และนำไปประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ กัน โดยวิธีการฟอกเงินจะแตกต่างกัน เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ความสามารถ หน้าที่ตามอาชีพ และเทคนิคเฉพาะตัวของผู้กระทำการ เพื่อให้ซับซ้อนมากขึ้นอันจะทำให้ตรวจสอบพบได้ยาก รูปแบบและวิธีการฟอกเงินจึงมีหลากหลาย ตัวอย่างวิธีการฟอกเงินในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้⁹

(1) การนำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย แต่ปัจจุบันหลายประเทศได้มีการเข้มงวดมากขึ้นในการจำกัดการนำเงินสดเข้าประเทศ มีมาตรการกับการทำธุรกิจในประเทศตนด้วยเงินสด และหลายประเทศมีระบบทางการเงินที่ไม่นิยมใช้การทำธุรกรรมด้วยเงินสด ทำให้วิธีการนี้ทำได้ยาก จะเป็นไปได้เฉพาะในบางประเทศที่ไม่เข้มงวด เนื่องจากอาจเป็นที่จับตาได้หากนำเงินสดติดตัวไปในปริมาณมาก

(2) การฝากเงินกับสถาบันการเงินต่างประเทศ เป็นวิธีการหลักที่ใช้กันมากในประเทศที่ไม่เข้มงวดและไม่ต้องมีการรายงานการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง โดยการฝากเงินมักใช้นามแฝงหรือชื่อปลอม ทำให้สืบหาเจ้าของที่แท้จริงไม่ได้ เป็นวิธีการที่ใช้สถาบันการเงินเป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน

(3) การส่งเสริมหรือโอนเงินออกนอกประเทศ โดยการนำเงินสดที่ได้ฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินในประเทศที่ไม่มีการตรวจสอบควบคุมที่เข้มงวด โอนเงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวไปสู่ธนาคารหรือสถาบันการเงินให้อยู่ในระบบการเงินของอีกประเทศหนึ่ง แล้วจึงโอนเงินกลับมาสู่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเจ้าของเงิน ทำให้เงินดังกล่าวแปรสภาพเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมายไป

(4) การจัดตั้งกิจการหรือบริษัทบังหน้าแล้วจัดการทำธุรกิจระหว่างกิจการในประเทศของตนกับกิจการในต่างประเทศที่ตนตั้งหรือซื้อเอาไว้ ด้วยการกู้ยืมเงินหรือซื้อสินค้าในราคาสูงกว่าปกติ ทำให้เงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดการหมุนเวียนในกิจการของตนเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเอาไว้

(5) วิธีอื่นๆ ตัวอย่างเช่น นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวไปซื้อกิจการที่มีการธุรกรรมเป็นเงินสดแม้มีผลประกอบการที่ขาดทุน เมื่อนำเงินที่ผิดกฎหมายเข้ามาในระบบของ

⁹ สีนทาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, หน้า 62-63.

ธุรกิจขาดทุนที่ถูกกฎหมาย ธุรกิจดังกล่าวก็จะมีรายได้และมีกำไร ต่อมาจึงนำเงินจากธุรกิจนั้นออกมาใช้ได้เสมือนกับการมีรายได้จากธุรกิจนั้นจริง การโอนเงินของบุคคลเหล่านี้อาจนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ซึ่งช่วยให้สะดวกต่อการโอนเงิน เช่น การโอนเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากการควบคุมไม่เคร่งครัดโดยสามารถทำได้รวดเร็วกว่าวิธีทั่วไป¹⁰

2.1.3 หลักการและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น จึงมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542¹¹ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็คือ การตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม ด้วยมาตรการต่างๆตามกฎหมายฟอกเงินนั่นเอง

ในการร่วมมือระหว่างประเทศ มีสถาบันระหว่างประเทศได้กำหนดให้มีมาตรการ (Financial Action Task Force) แลกเปลี่ยนของบาเซิล(Basle Committee) และ Council of Europe Convention ทางการระหว่างประเทศได้มีความตกลงที่จะต้องกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญาของแต่ละประเทศที่เป็นภาคี

ประเทศไทยก็ได้มีการปฏิบัติตามความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวแล้ว โดยปรับเปลี่ยนกฎหมายภายในประเทศที่มีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา โดยฐานความผิดเรื่องการฟอกเงินให้รวมไปถึงการโอนเงินหรือได้มาซึ่งเงินด้วยวิธีใดๆ ที่เป็นความผิดตามกฎหมายในทางอาญา เพียงเข้าเงื่อนไขที่เป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยไม่ว่าผู้รับเงินจะรู้ถึงการกระทำผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตามหากเพียงผู้รับเงินไม่อาจทราบแหล่งที่มาของเงินดังกล่าวหรือไม่อาจชี้แจงถึงแหล่งที่มาของเงินดังกล่าวได้ เพียงเท่านั้นก็ถือว่าผู้รับเงินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฟอกเงิน โดยการกำหนดฐานความผิดในทางอาญาทำให้ง่ายต่อการแยกกลุ่มเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือไม่อาจกล่าวถึงที่มาได้ ทำให้ติดตามการกระทำความผิดจากเงินดังกล่าว

¹⁰ วัชรพงษ์ บุญญากาศ, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 40-42.

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หนังสือที่ นร 0601/515 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2543 บันทึกเรื่องวันใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2543 เรื่องเลขที่ 290/2543 บันทึกเรื่องขอหาหรือวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ.

เพื่อประโยชน์ในการเข้าไปป้องกันอาชญากรนำเงินจากการฟอกเงินไปกระทำความผิด นอกจากนี้ยังเป็นการคุ้มครองระบบการเงินในประเทศได้อีกด้วย¹²

โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งได้ให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ว่าเนื่องจากในปัจจุบันอาชญากรได้มีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาดำเนินการหลากหลายวิธี ซึ่งเป็นการกระทำความผิดฟอกเงิน เพื่อให้สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดในครั้งต่อไป การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปได้อย่างยาก โดยกฎหมายเดิมที่ใช้อยู่ไม่อาจปราบปรามการกระทำผิดฟอกเงินหรือการนำเงินหรือนำทรัพย์สินไปดำเนินการใดๆ ได้อย่างเพียงพอ เพื่อตัดวงจรอาชญากรรม จึงควรที่จะกำหนดมาตรการเพื่อใช้ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีประสิทธิภาพ จึงสมควรที่จะต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้¹³

ภูมิภาคเอเชียมีความตื่นตัวในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยมีการจัดประชุมและแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการฟอกเงิน โดยในที่ประชุมที่จัดขึ้นในประเทศสิงคโปร์มีการวางมาตรการเกี่ยวกับการฟอกเงินทั้งสิ้น 10 ข้อ ดังต่อไปนี้¹⁴

1. แต่ละประเทศ ควรมีการกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดในทางอาญา
2. แต่ละประเทศจะต้องให้สัตยาบันตามอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ. 1988 ซึ่งตามอนุสัญญามีการให้แต่ละประเทศช่วยกันป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยจะมีการวางแผนทางและกำหนดมาตรการต่างๆเพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เช่น ให้การฟอกเงินมีความผิดอาญาตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ
3. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและสถาบันการเงินหรือธนาคารมีความสำคัญมากในการดำเนินการตามกฎหมาย
4. ให้ธนาคารและสถาบันการเงินจะต้องมีการบันทึกรายละเอียดต่างๆพร้อมทั้งประวัติของลูกค้าของตนเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าวเอาไว้ด้วย

¹² สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 31.

¹³ สหัส สิงหวิริยะ, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พร้อมด้วยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯลฯ, หน้า 4.

¹⁴ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 32.

5.ให้ธนาคารและสถาบันการเงินมีการตรวจสอบการโอนเงินที่ผิดปกติหรือการดำเนินการทางการเงินที่เป็นที่สงสัยแล้วรายงานธุรกรรมดังกล่าว

6.ให้มีมาตรการเป็นการเฉพาะต่อธนาคารและสถาบันการเงินทุกประเภท

7. มีการดำเนินการตรวจสอบระบบทางการเงินที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ

8.ให้จัดตั้งหน่วยงานหรือบุคคลเพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานที่ดำเนินการในประเทศและหน่วยงานต่างประเทศเพื่อให้มีการส่งต่อข้อมูลที่มีประโยชน์ระหว่างกันให้สะดวกยิ่งขึ้น

9.ให้ความร่วมมือกับนานาประเทศในการดำเนินการทางอาญาเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างราบรื่นทั่วโลก

10.ให้ถือว่าการยึดอายัดทรัพย์สินที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมีความจำเป็นต่อการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และที่แก้ไขใหม่ (ฉบับที่4) พ.ศ.2556 มีความผิดมูลฐาน 21 มูลฐาน ดังนี้ มาตรา3ในพระราชบัญญัติ¹⁵ “ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็กเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหาล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณีหรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณีหรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

¹⁵พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2556.

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกหรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอ้ำอำนาจอ้างยี่หรือช่องโง่ตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาตและมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคนหรือมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

(10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด

(11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่ายซื้อรับจํานำหรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการค้า

(12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตราดวงตราแสตมป์และตั๋วตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(13) ความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอมหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าหรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิบัตรอิเล็กทรอนิกส์หรือหนังสือเดินทางตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระหรือเพื่อการค้า

(15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมโดยการใช้ยึดถือหรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติหรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า

(16) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญาเพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน

(17) ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

(18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์กรรโชกรีดเอาทรัพย์ซึ่งทรัพย์ปล้นทรัพย์ฉ้อโกงหรือยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นปกติฐานะ

(19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความอันเป็นโจรสลัดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำความอันเป็นโจรสลัด

(20) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(21) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของอาวุธที่ใช้หรืออาจนำไปใช้ในการรบหรือการสงครามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์

และมีความผิดมูลฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นนอกจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอีก 4 มูลฐาน ได้แก่

(22) ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550

(23) ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

(24) ความผิดเกี่ยวกับการสนับสนุนการเงินแก่การก่อการร้าย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556

(25) ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ.2556

ความผิดมูลฐานตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการกระทำความผิดอาญานอกราชอาณาจักรซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำความลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานด้วย

ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 นั้น ใน (10) ถึง (21) เป็นมูลฐานที่เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2556

ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มี มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดดังต่อไปนี้¹⁶

1. มีการกำหนดให้มีมาตรการลงโทษผู้สนับสนุน หรือช่วยเหลือผู้พยายามกระทำความผิดหรือผู้สมคบเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ด้วยรูปแบบและวิธีการที่ซับซ้อนขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบและการถูกจับกุม โดยมีการแบ่งงานกันทำระหว่างผู้รับประโยชน์ หรือประสานงานกับบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ทำให้บุคคลหลายคนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดฐานฟอกเงินนี้ จึงมีการกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานฟอกเงินไว้ให้ครอบคลุมไปถึงผู้สมคบกันในการกระทำความผิด ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน รวมถึงผู้กระทำความผิดด้วย

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดบทลงโทษผู้ที่สนับสนุนการกระทำความผิด หรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดไม่ว่าก่อนหรือขณะกระทำความผิดหรือจัดหา หรือให้เงิน หรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใดๆ หรือกระทำการใดเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนี หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ที่พยายามกระทำความผิดฟอกเงินและผู้สมคบเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน คือ ได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะสาเหตุที่ได้มีการสมคบกัน โดยให้ได้รับโทษเช่นเดียวกับตัวการที่กระทำความผิด

2. การกำหนดให้มีมาตรการลงโทษที่หนักหากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ได้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำผิดเอง ผู้สนับสนุน หรือพยายามกระทำความผิด ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอำนาจ หรือมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานต่างๆ ที่สามารถเอื้อประโยชน์ในการฟอกเงิน จึงมีการใช้อำนาจในตำแหน่งของตนในการแสวงหาประโยชน์ต่างๆ และกระทำการฟอกเงิน

¹⁶ ธีระพงษ์ บุญโญภาส, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 49.

3. ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินแม้จะกระทำความผิดนอกอาณาจักร ผู้นั้นอาจจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร

ผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ผู้นั้นอาจจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

- ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

- ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำไปโดยประสงค์ให้เกิดความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

- ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐเท่านั้น หากผู้นั้นปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดตามกฎหมายและกำหนดโทษไว้ ซึ่งโทษที่กำหนดนี้อาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ สำหรับ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดฐานฟอกเงินไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้นิติบุคคลซึ่งกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือสนับสนุนการกระทำความผิดพยายามกระทำความผิด หรือสมคบ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท ส่วนกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลซึ่งกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

กฎหมายฟอกเงิน ก็คือการรายงานและการแสดงตนในการทำธุรกรรม ซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งการให้สถาบันการเงินต้องเก็บรักษาบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตน และบันทึกข้อเท็จจริงไว้เป็นเวลาห้าปีตามที่กำหนดไว้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ได้กำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

ส่วนผู้รายงานหรือแจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงซึ่งต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ¹⁷

¹⁷ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 42.

มาตรา 5 ผู้ใด¹⁸

(1) โอนรับโอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุก ซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นหรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อนขณะ หรือ หลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐานหรือ

(2) กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการ ได้มาแหล่งที่ตั้งการจำหน่ายการโอนการได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดผู้นั้น กระทำความผิดฐานฟอกเงิน

มาตรา 6 ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงินแม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้น จะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรหรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหายหรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้นหากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักร และมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม*

มาตรา 7 ในความผิดฐานฟอกเงินผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ต้อง ระวังโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(1) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะ กระทำความผิด

¹⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

* มาตรา 10 ประมวลกฎหมายอาญา

ผู้ใดกระทำการนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นความผิดตาม มาตรา ต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 7 (2) และ (3) มาตรา 8 และมาตรา 9 ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้น ในราชอาณาจักร เพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอื่นถึงที่สุดให้ปล่อยตัว ผู้นั้นหรือ

(2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้วถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการ กระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ ความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษ เลยก็ได้ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

(2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สินยานพาหนะสถานที่หรือวัตถุใดๆหรือกระทำการใดๆเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษหรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สินที่ฟ้านักหรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยบิดามารดาบุตรสามีหรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุมศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา 8 ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

มาตรา 9 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่งผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิดแต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผลผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้นคงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกันศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

2.1.4 องค์กรและผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน¹⁹

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีการกำหนดให้ผู้ที่ทำหน้าที่และองค์กรที่มีอำนาจขึ้นมาเพื่อทำการต่อกรกับเหล่านักฟอกเงิน สามารถแบ่งตามอำนาจหน้าที่ได้ 2 ด้านดังต่อไปนี้

¹⁹ นิกธ เกร็กุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: Translators-at-Law.com, 2543), หน้า 175 -179.

1. องค์กรในระดับบริหาร มีบทบาทหน้าที่ในการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กำหนดมาตรการต่างๆที่เกี่ยวข้อง องค์กรในระดับบริหารหมายถึง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีชื่อย่อว่า ปปง.

2. องค์กรและผู้ที่อำนาจหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ มีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์และนโยบายที่ปปง. กำหนดขึ้นเพื่อให้กฎหมายมีผลบังคับได้จริงซึ่งหมายถึง คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ ปปง. และพนักงานเจ้าหน้าที่ในองค์กร

ในชั้นแรกนั้น คณะกรรมการ ปปง. มีหน้าที่วางมาตรการและระเบียบในการปฏิบัติงานรวมทั้งการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่ทำการตรวจสอบธุรกรรมและสำนักงานปปง. และเลขาธิการปปง. ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการทำงานของเจ้าพนักงานปฏิบัติการและมีหน้าที่ในเชิงธุรกรรม²⁰ ทั้งหมดนี้จะปฏิบัติงานไปตามแนวนโยบายของคณะกรรมการปปง. และคณะกรรมการธุรกรรมในการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยทำงานร่วมกันกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานอัยการ เพื่อนำคดีฟอกเงินขึ้นศาลต่อไป

องค์กรปปง. อัยการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะทำงานร่วมกันเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปสู่เป้าหมายเดียวกันในการขัดขวางกระบวนการฟอกเงินและการเกิดอาชญากรรม

3. องค์กรที่ร่วมมือกับการทำงาน การปฏิบัติงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่อาจเป็นไปได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

(1) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เนื่องจากสำนักงาน ป.ป.ส. มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ดังนั้น ป.ป.ส. จึงเป็นหน่วยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นอย่างมาก

(2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากการกระทำความผิดมูลฐานทั้ง 25 ประเภทตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 จำนวน 21 มูลฐาน และความผิดมูลฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นอีก 4 มูลฐาน ก่อให้เกิดหรือทำให้อาชญากรได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะต้องมีการฟอกเงินก่อนการนำไปใช้ต่อไป

²⁰ สุรพล ไตรเวทย์, กฎหมายฟอกเงิน: ความผิดมูลฐานตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 53.

การฟอกเงินจึงมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวหรืออีกด้านหนึ่ง การดำเนินคดีฟอกเงินทำให้เจ้าหน้าที่หาความสัมพันธ์ย้อนกลับไปหาความผิดมูลฐานที่ก่อให้เกิดเงินสกปรกได้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วไป จึงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดมูลฐานและการฟอกเงินเป็นอย่างมาก

(3) สำนักงานอัยการสูงสุด พนักงานอัยการมีบทบาทสำคัญทั้งในการใช้ดุลพินิจเพื่อนำคดีอาญาฐานฟอกเงินขึ้นสู่ศาล และในการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งต้องดำเนินการโดยเร็ว นั้น การประสานงานและความเข้าใจร่วมกันของสำนักงาน ป.ป.ง. และ สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่การดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

(4) ศาลยุติธรรม องค์กรที่สำคัญที่สำคัญมากองค์กรหนึ่งก็คือศาลยุติธรรม เพราะมีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน สามารถมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ อีกทั้งยังสามารถมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ใช้เครื่องมือในการสืบสวนพิเศษด้วย เช่น อนุญาตให้มีการดักฟังผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ หรือตรวจสอบข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น หากมีการประสานงานและทำความเข้าใจให้ตรงกัน ก็จะสามารถทำให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตัดวงจรอาชญากรรมให้หมดไป อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายฉบับนี้

(5) หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น สำนักงาน ป.ป.ง. จะต้องได้รับความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีหัวหน้าหรือผู้บริหารระดับสูงเป็นกรรมการในคณะกรรมการ ป.ป.ง. โดยอาจจัดให้มีผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานเฉพาะเรื่อง หรือจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการของผู้แทนหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในสำนักงาน ป.ป.ง. เป็นต้น

(6) ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเนื่องจากประเทศไทยยังขาดแคลนผู้ชำนาญการ และอาชญากรรมเกี่ยวกับการฟอกเงินมักเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้นการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ต้องดำเนินการแบบเดียวกัน คือควรมีที่ปรึกษาชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์สูง

2.2 การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

จากบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความหมายของ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นการผิดมูลฐานหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นการผิดมูลฐาน

(2) เงินหรือทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด²¹

2.2.1 การยึดอายัดทรัพย์สิน²²

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินระหว่างดำเนินการทางศาล เมื่อเริ่มกระบวนการทางศาลโดยปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า ทรัพย์สินใด เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินและเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว อาจจะมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สิน เพื่อมิให้ถูกดำเนินการทางศาลได้ ซึ่งถ้าปราศจากมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินแล้ว ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ก็อาจไม่มีตัวทรัพย์สิน หรือมีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามคำสั่งศาล ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินได้ถูกโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปแล้ว

มาตรา 55 ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินไว้ว่า หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้พ้นจากอำนาจศาลเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียว ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และเมื่อศาลได้รับคำขอของพนักงานอัยการแล้ว ศาลจะพิจารณาเป็นการด่วน ซึ่งถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า คำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ศาลก็จะมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า

²¹บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความผิดมูลฐานตาม(7) ของนิยามคำว่า "ความผิดมูลฐาน" ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542 (เลขเสร็จ 487/2545) หนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งพร้อมหนังสือที่ นร.0601/1750 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2545.

²²สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า161.

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 55 เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยคำสั่งศาล ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการธุรกรรมหรือเลขานุการตามมาตรา 48 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามที่ศาลมีคำสั่ง แล้วรายงานให้ผู้มีคำสั่งทราบ พร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินโดยเร็ว

ทั้งนี้ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดเอาไว้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การดำเนินการตามคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ

มาตรา 56 ได้กำหนดการดำเนินการตามคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขานุการไว้ว่า

“มาตรา 56 เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดตามมาตรา 48 แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”²³

การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการมีคำสั่งยึดหรืออายัด มาตรา 57 กำหนดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ กำหนด อย่างไรก็ตามถ้าทรัพย์สินดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือการเก็บรักษาจะเป็นภาระแห่งทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขานุการอาจสั่งให้ดำเนินการดังนี้

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 145.

(1) ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีการประกันหรือหลักประกัน หรือ

(2) การนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือ

(3) นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบโดยการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการมิใช้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จะต้องคืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนดให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่เหมาะสมได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดใช้ราคา แล้วแต่กรณี

ทั้งนี้ การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพดังกล่าวข้างต้น จะเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

2.2.2 การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติมีลักษณะเป็นมาตรการ ดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยนำเอาการริบทรัพย์สินในทางแพ่งมาใช้ด้วยการยึดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดสำหรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในที่นี้คือเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 บัญญัติไว้ 21 มูลฐานความผิด และบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นอีก 4 มูลฐานความผิด จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมุ่งที่จะริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดั่งนั้น หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินใดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยที่ศาลอาจจะไม่พิจารณาถึงว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามความผิดมูลฐานนั้นๆหรือไม่

ด้วยมาตรการทางแพ่งของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฉบับนี้ เมื่อดำเนินการคู่กับการริบทรัพย์สินทางอาญา คือ การริบทรัพย์สินเมื่อมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาจะเป็นมาตรการเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อทำลายเศรษฐกิจของ

อาชญากรไม่ให้นำมาตรึงเงินไปฟอก จนทำให้เกิดเงินที่ถูกกฎหมายอันเป็นแรงจูงใจให้ประกอบอาชญากรรมขึ้นมาอีก

การกำหนดให้นำมาตรึงการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง ไปใช้ควบคู่กับการดำเนินการในกฎหมายอื่นได้ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด เป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือการดำเนินการตามกฎหมายแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่าก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นการนำมาตรึงการริบทรัพย์สินในทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปเสริมกับมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด จึงมีการริบทรัพย์สินในทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ได้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นได้ แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในการกระทำความผิดนั้นตามคำพิพากษาในคดีอาญาก็ตาม²⁴

กรณีพบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นแม้ว่าศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ถ้ายังปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก มาตรา 54 กำหนดให้พนักงานอัยการสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้การกำหนดไว้ในลักษณะดังกล่าวเพื่อป้องกันปัญหาการตีความว่าจะสามารถดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่พบเพิ่มขึ้นภายหลังได้หรือไม่เพียงใด

สำหรับขั้นตอนทางศาลของการดำเนินการในขั้นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการยื่นขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินในกรณีปกติ กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือ ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย จะต้องยื่นคำร้องต่อศาล ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยแสดงข้อเท็จจริงและเหตุผลเพื่อให้ศาลเห็นว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าวศาลเห็นว่าฟังขึ้น ศาลก็จะสั่งให้คืนทรัพย์สินแก่ผู้ร้อง แต่ถ้าฟังไม่ขึ้น ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน²⁵

²⁴ วัชรพงษ์ บุญญเษาศ, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 48.

²⁵ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 157.

มาตรา 54 ได้กำหนดกรณีพิพาททรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น
ภายหลังศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว*

2.2.3 การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

ในกรณีที่ผู้อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้
ตกเป็นของแผ่นดินเมื่อได้ยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตน (ก่อนคำสั่งศาล) ตามมาตรา 50 วรรคสอง
แล้ว ศาลจะทำการไต่สวนคำร้องขอดังกล่าว ถ้าเห็นว่าฟังขึ้น เช่น ผู้ร้องเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริต
และมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทาง
กุศลสาธารณะ ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ ทั้งนี้จะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้

นอกจากนี้กรณีที่ผู้อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ดังกล่าวเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคย
เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน มาตรา 52 วรรคสอง**
ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต

การคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของโดยชอบกฎหมาย²⁶ เป็นมาตรการ
สำคัญในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้บริสุทธิ์ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ จึงได้
กำหนดให้มีการคืนทรัพย์สิน แม้ศาลจะสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ถ้าปรากฏตามคำร้อง
ภายหลังของเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น ซึ่งแสดงข้อเท็จจริงและ
เหตุผลว่า ตนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือรับโอนหรือรับประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย และศาลเห็น
ว่าฟังขึ้น ศาลก็จะสั่งคืนทรัพย์สินนั้น หรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์

ในกรณีที่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้ ก็จะต้องใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน
แล้วแต่กรณี การคืนทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว เป็นการคืน
ทรัพย์สินกรณีพิเศษ ซึ่งมีเฉพาะกรณีที่ผู้ร้องไม่สามารถยื่นคำร้องเพื่อพิสูจน์หรือแสดงการเป็นเจ้าของ

* “มาตรา 54 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้และให้นำความในหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

** “มาตรา 52 ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 ถ้าศาลทำการไต่สวนคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 50 วรรคสอง แล้วเห็นว่าฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 50 วรรคสองเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต”

²⁶ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 146.

หรือเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ชอบด้วยกฎหมาย ก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ทั้งนี้เพราะผู้ร้องไม่ทราบประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น

ดังนั้น มาตรา 53* จึงได้กำหนดระยะเวลาและเหตุผลในการยื่นคำร้องไว้ว่า คำร้องจะต้องยื่นภายในหนึ่งปี นับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด เพราะไม่ทราบถึงประกาศ หรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการ หรือมีเหตุขัดข้อง

สิทธิของผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตาม มาตรา 49²⁷

1. เจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด สามารถยื่นคำร้อง ขอให้ศาลส่งคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนตาม มาตรา 53 วรรคหนึ่ง
2. ผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลกำหนดเงื่อนไข ในการ ค้ำครองสิทธิของผู้รับประโยชน์หรือใช้ค่าเสียหายแทนตาม มาตรา 53 วรรคหนึ่งได้

แต่ทั้งนี้ การค้ำครองสิทธิของผู้เสียหายในชั้นศาลยังเป็นกรณีที่กฎหมายยังมีความไม่ชัดเจน ทำให้ด้วยหลักการเดิมที่มีมาไม่อาจค้ำครองสิทธิของผู้เสียหายได้ในชั้นศาล ตาม มาตรา 49 วรรคท้าย กฎหมายให้ความคุ้มครองในชั้นตอนก่อนถึงชั้นศาลโดยเลขานุการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก่อนที่พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน²⁸

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* มาตรา 53 ได้กำหนดเกี่ยวกับทรัพย์สินภายหลังจากศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ดังนี้

“ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 หากปรากฏว่าในภายในโดยคำร้องของผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น หรือกำหนดเงื่อนไขในการค้ำครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือค้ำครองสิทธิได้ ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทนแล้วแต่กรณี”

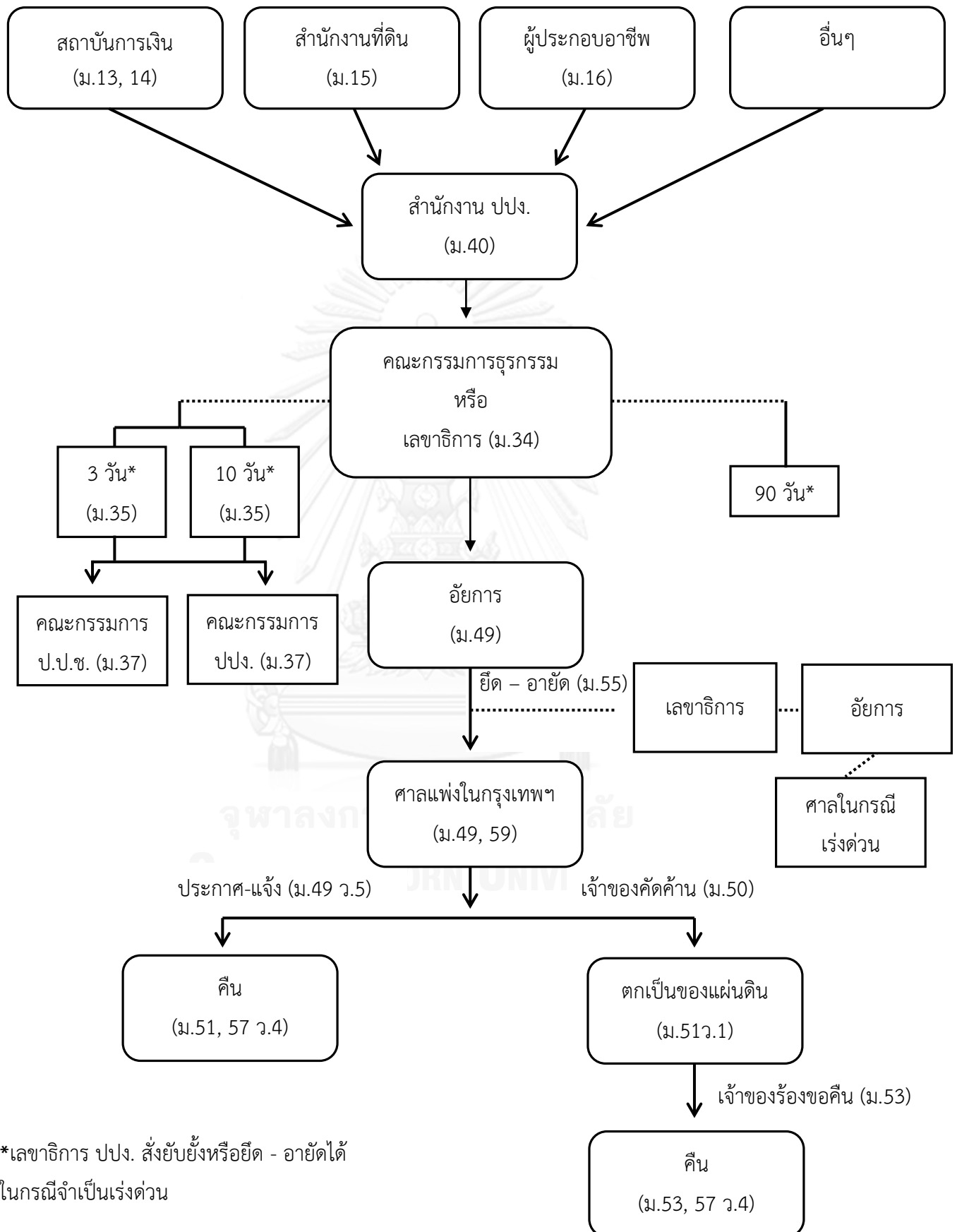
คำร้องตามวรรคหนึ่งจะต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา 50 ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการหรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น

ก่อนศาลมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องดังกล่าว และให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้”

²⁷ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ เล่มที่ 1, กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งแบบพิเศษ ส่วนที่ 10 คดีฟอกเงิน, หน้า 309.

²⁸ ความร่วมมือระหว่างศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือการปฏิบัติงาน การพิจารณา คดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ สนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556, กันยายน 2556, หน้า 67-68.

แผนภูมิแสดงการตรวจสอบการฟอกเงิน (กรณีเหตุร้ายยังการทำธุรกรรม ยึดหรืออายัด)

*เลขาธิการ ปปง. สั่งยับยั้งหรือยึด - อายัดได้
ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน

2.3 อำนาจหน้าที่ของศาลตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

ระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงโดยทั่วไป

ระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นลักษณะวิธีการในการนำข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาล วิธีการแสวงหาความจริงขึ้นอยู่กับกฎหมายที่ให้อำนาจ บรรทัดฐานของสังคมและประเพณีในการดำเนินงานนั้นๆ ระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงโดยทั่วไปมี 2 ระบบ²⁹ คือ ระบบกล่าวหา (accusatory system) มักใช้กับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบไต่สวน (inquisitorial system) มักใช้กับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ ดังจะอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ระบบกล่าวหา เป็นวิธีการชำระคดีแบบมีโจทก์และจำเลย โดยมาจากการที่บุคคลหนึ่งนำเรื่องมาฟ้องร้องว่ากล่าวอีกบุคคลหนึ่งต่อผู้มีอำนาจ เพื่อให้ผู้มีอำนาจนั้นชำระความให้แก่ตน³⁰ ระบบกล่าวหานี้ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางเท่านั้น โดยไม่มีอำนาจในการตัดพยานหรือสืบพยานเพิ่มเติม คู่ความในคดีจะต้องแสดงและตรวจสอบข้อเท็จจริงของตนในการพิจารณาคดีในระบบนี้ถือว่าคู่ความทุกฝ่ายได้นำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเข้าสู่คดีแล้ว ช่วยสนับสนุนให้คู่ความในคดีแสดงพยานหลักฐานได้อย่างสุดความสามารถ³¹ การดำเนินคดีระบบนี้เน้นคู่กรณีในการเสนอพยานหลักฐานเป็นสำคัญ จึงเรียกว่าเป็น ระบบคู่กรณี (adversary system) ศาลมีดุลพินิจน้อยมากในการดำเนินคดี ศาลและคู่กรณีทุกฝ่ายจะต้องดำเนินคดีไปตามกฎเกณฑ์ของการพิจารณาและสืบพยาน³² ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีแบ่งออกเป็น ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาและศาล ในคดีแพ่งศาลจะเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้ต่อเมื่อคู่ความให้ความยินยอมเท่านั้น³³ ระบบนี้มีข้อดีในเรื่องความเป็นอิสระของคู่ความในคดี แต่ก็มีข้อเสียในความอิสระของคู่ความนั้นอาจใช้ไปในทางที่ไม่สุจริต เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันจากกระบวนการพิจารณาหรืออาจทำให้คดีล่าช้าด้วยการประวิงคดีได้³⁴

²⁹ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2542), หน้า 1-4.

³⁰ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2541), หน้า 1.

³¹ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 2.

³² สมยศ ไขประพาย, บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน, การอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่10 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, หน้า 6.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

³⁴ วรณชัย บุญบำรุง, หลักทั่วไปของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของฝรั่งเศส, วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 1 ปีที่ 30 (มีนาคม 2543), หน้า 78-88.

ประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ ซึ่งโดยทั่วไปประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะใช้ระบบไต่สวน แต่ศาลยุติธรรมของไทยยกเว้นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษใช้ระบบการพิจารณาคดีและการ ค้นหาข้อเท็จจริงแบบระบบกล่าวหา รวมทั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายฟ้องเงินก็ เช่นกัน ซึ่งระบบนี้ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางโดยไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือเรียกพยาน เข้ามาในคดีเอง

2. ระบบไต่สวน เป็นระบบที่ผู้มีอำนาจปกครองจะต้องไต่สวนค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผู้เสียหายมากล่าวหาหรือไม่ ผู้ที่ปกครองก็ต้องพยายามแสวงหาข้อเท็จและข้อจริงมา ให้ได้³⁵ ระบบไต่สวนเป็นการพัฒนามาจากเดิมผู้เสียหายจะเป็นผู้กล่าวหา เปลี่ยนเป็นเจ้าพนักงาน ของรัฐมีหน้าที่นี้แทนผู้เสียหาย โดยผู้พิพากษาที่เช่นกันไม่เพียงแต่เป็นผู้ตัดสินที่เป็นคนกลางยังเข้ามา มีส่วนร่วมในการไต่สวน ควบคุมการไต่สวนและมีอำนาจสืบพยานหลักฐานได้³⁶ หรือการให้ ศาลมีบทบาทในเชิงรุกเพื่อการค้นหาความจริง³⁷ การดำเนินกระบวนการพิจารณาความแพ่งจึงมีลักษณะ ที่มีศาลเป็นผู้แสวงหาความจริงในคดีก็เพื่อประโยชน์ในการเกิดความยุติธรรม³⁸ โดยศาลสามารถเรียก พยานผู้เชี่ยวชาญหรือแม้แต่พยานเอกสารเพิ่มเติมเข้ามาในคดีได้เองแม้ไม่มีคู่ความร้องขอ สามารถ เรียกคู่ความเข้ามาในคดีได้เอง และสามารถแก้ไขข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของคู่ความได้ ระบบไต่สวนนี้ ไม่มีหลักเกณฑ์อันเคร่งครัดเหมือนระบบกล่าวหาทั้งนี้ก็เพื่อให้ศาลทำงานได้คล่องตัวขึ้น³⁹ ศาลมี อำนาจมากในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย⁴⁰

แม้ศาลยุติธรรมของไทยทั้งศาลแพ่งและศาลอาญาโดยทั่วไปใช้ระบบการพิจารณาคดีและการ ค้นหาข้อเท็จจริงแบบระบบกล่าวหา แต่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเลือกตั้ง ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ เช่น ศาลแรงงาน ก็ได้ใช้ระบบไต่สวนในการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลแตกต่างจากระบบที่ใช้ในคดีทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากเป็นคดีที่ต้องใช้ ความชำนาญ อาจเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจ กลุ่มหรือบุคคลที่มีหน้าที่ตำแหน่งงานที่สูง เป็นผู้ทรง อิทธิพล ซึ่งยากต่อการรวบรวมพยานหลักฐานหรือเข้าไปเกี่ยวข้อง และเพื่อให้สามารถดำเนินการ พิจารณาคดีได้รวดเร็วขึ้นเอง กฎหมายจึงให้อำนาจศาลในการเข้ามามีบทบาทในการไต่สวนหา ข้อเท็จจริงในคดีเหล่านี้ด้วยโดยนำหลักการไต่สวนโดยศาล (principle of officiality) มาใช้ ศาลมี บทบาทหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณา แม้ไม่มีคู่ความร้องขอศาลก็สามารถริเริ่ม กระบวนการพิจารณาคดีได้ อีกทั้งศาลยังมีอำนาจในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีเท่าที่จะทำได้โดยไม่จำกัด

³⁵ ประมูล สุวรรณศร, การค้นหาคำความจริงโดยพยานหลักฐาน, บทบัณฑิตย, ตอนที่ 4 เล่มที่ 25, (ธันวาคม 2511), หน้า 754-755.

³⁶ สมยศ ไขประพาย, บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน, หน้า 4.

³⁷ Graham C.Lilly, Introduction to the Law of Evidence, (St. Paul Minn: West Publishing Co.,1978), p.14.

³⁸ C.N. Ngwasiri, The Role of the Judge in French Civil Proceedings, 9Civil Justice Quarterly, (1990), p.167-177.

³⁹ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า4.

⁴⁰ สิริพันธ์ พลรบ และ วรณชัย บุญบำรุง, การเร่งรัดวิธีพิจารณาคดีในสำเนาและคดีไม่มีข้อผูกมัดกับหลักกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง, วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 3, ปีที่ 29, หน้า 444-445.

เฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความแสดงต่อศาลเท่านั้น กระบวนพิจารณาในลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและเพื่อรักษาประโยชน์ของรัฐเป็นสำคัญ⁴¹

2.3.1 อำนาจหน้าที่ของศาลในทางอาญา

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีทั้งโทษในทางแพ่ง และโทษในทางอาญา หากมีผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีพฤติการณ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก็จะต้องมีความรับผิดตามบทกำหนดโทษในหมวดที่ 7 ดังต่อไปนี้

“มาตรา 60 ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดที่เกี่ยวกับการฟอกเงินนอกจากจะมีบทลงโทษแก่บุคคลธรรมดาแล้ว ยังรวมไปถึงการกระทำของบุคคลและนิติบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ซึ่งมีบทลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาด้วย

“มาตรา 61 นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 8 หรือมาตรา 9 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลตามวรรคหนึ่ง กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น”

2.3.1.1 การริบทรัพย์สินในทางอาญา

เนื่องจากการฟอกเงินเป็นความผิดอาญา หากดำเนินคดีอาญาในศาลอาญาจะต้องนำประมวลวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ และการริบทรัพย์สินในทางอาญาเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท⁴² ดังนี้

1. ทรัพย์สินที่ต้องริบโดยเด็ดขาด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 บัญญัติว่า
“ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้ เป็นความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

⁴¹ สมยศ ไขประพาย, บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน, หน้า 16.

⁴² สุธี กิติทัศนาศรัย, “มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบต่อฐานะความเป็นประธานแห่งคดี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 68.

บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลต้องมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินที่ผู้ใดทำเป็นความผิด เช่น เงินตราปลอม และทรัพย์สินซึ่งผู้ใดมีไว้ในครอบครองเป็นความผิด เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม เป็นหน้าที่ของศาลที่ต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบทรัพย์สินเสียไม่ว่าคดีนั้นจะพิพากษาให้ลงโทษจำเลยได้หรือไม่ก็ตามเพราะสภาพของทรัพย์สินเป็นฐานที่ตั้งของการกระทำ ความผิดในการกระทำหรือมีไว้เป็นความผิดอยู่ในตัวไม่ว่าจะเป็นของผู้ใดก็ตาม

2. ทรัพย์สินที่ต้องริบยกเว้นจะเป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำ ความผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34 บัญญัติว่า "บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการ บุคคลได้กระทำความผิด

ให้ริบเสียทั้งสิ้นเว้นแต่ ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยใน การกระทำความผิด"

ทรัพย์สินตามมาตรา 34 นี้ต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มีการมอบให้แก่กันแล้วคือต้อง มีการส่ง มอบแล้วไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามหากทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคล อื่น นอกจากจำเลยและบุคคลนั้นมิได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดศาลจะพิพากษาให้ ริบทรัพย์สินดังกล่าวไม่ได้

3. ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจศาลที่จะริบ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 บัญญัติว่า

"ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะ แล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้อีกด้วย คือ

(1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ

(2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำ ความผิด" แยกพิจารณา ได้ดังนี้

3.1. ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้ใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำการอันเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดในการกระทำความผิดเช่น อาวุธปืน มีดดาบ เป็นต้น

3.2 ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้ในการกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิด จัดหาหรือเตรียมหรือพาไปเพื่อใช้ในการกระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ใช้เครื่องมืออันในการกระทำความผิด โดยอาจเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดโดยสภาพหรือเป็นทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่ผู้กระทำความผิดเจตนาที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิด

3.3 ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด หมายถึง ทรัพย์สินซึ่งผู้กระทำความผิด ได้มาจากการกระทำความผิด เช่นเงินทองคำ เป็นต้นทรัพย์สินทั้งสามประการดังกล่าวศาลจะมีคำสั่งให้ริบได้ต่อเมื่อ

-ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้หรือเพื่อจะใช้หรือได้ใช้ในการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นความผิดที่ต้องกระทำโดยเจตนาทรัพย์สินทั้งสามกรณีต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดนั้นโดยตรง มิใช่ ทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นความผิดเพราะมิได้ขออนุญาต⁴³

- ทรัพย์สินที่จะถูกริบต้องมีอยู่ในขณะริบไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของใครก็ตาม ถ้าทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือถูกทำลายไปก่อนแล้วศาลจะมีคำสั่งริบไม่ได้ทรัพย์สินนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ถูกใช้โดยตรงในการกระทำความผิดนั้นหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงจากการกระทำความผิดนั้น หากผู้ที่ได้ทรัพย์สินนั้นมาได้ใช้ จำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินนั้นไปก่อนถูกดำเนินคดี ถึงแม้ว่าจะได้สิ่งของหรือทรัพย์สินอื่นมาแทนก็ไม่อยู่ในข่ายของการบังคับที่จะถูกริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเพราะทรัพย์สินที่ได้มาและจำหน่ายไปนั้นมิใช่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแล้ว ส่วนทรัพย์สินที่ได้มาแทนก็มีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นโดยตรง

2.3.1.2 ขั้นตอนในการดำเนินคดีฟอกเงินทางอาญาและเขตอำนาจศาล

โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในลักษณะเป็นหลักทั่วไป สามารถนำไปใช้กับความผิดอาญาต่างๆทั้งในประมวลกฎหมายอาญาหรือตามพระราชบัญญัติอันมีโทษทางอาญาอื่นๆ ที่มีได้มีกำหนดโทษริบทรัพย์สินไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่โทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญายังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ว่าทรัพย์สินที่จะต้องถูกริบนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่

⁴³ ณรงค์ โจทย์หาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2543), หน้า 56.

ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงจึงเกิดปัญหาในการบังคับใช้โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยการจำหน่าย จ่าย โอน ทำนิติกรรมหรือเอาไปลงทุนในกิจการที่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ปัญหาการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษสำหรับอาชญากรที่มีลักษณะเป็นองค์กรหรืออาชญากรที่มีเทคนิคชั้นสูงในการกระทำความผิดได้ เช่น อาชญากรทางเศรษฐกิจ กระบวนการยาเสพติดค้ายาเสพติดหรือ กลุ่มก่อการร้าย เป็นต้น

เนื่องจากการฟอกเงินเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษในทางอาญา ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วกรณีจึงต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลส่วนอาญาซึ่งศาลจังหวัดทุกๆแห่งมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีฟอกเงินในความผิด

คดีฟอกเงินในส่วนอาญานี้ไม่ได้มีบัญญัติวิธีการดำเนินการทางศาลไว้เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติดังเช่นการดำเนินคดีฟอกเงินในทางแพ่ง ดังนั้น การดำเนินกระบวนการทางศาลในทางอาญาจึงดำเนินคดีในแบบคดีอาญาทั่วไป

ดังนั้น การดำเนินคดีฟอกเงินในทางอาญา จะต้องขึ้นสู่ศาลส่วนอาญา นั่นคือ เขตอำนาจศาลในคดีฟอกเงินทางอาญานี้ขึ้นสู่ศาลได้ทั่วประเทศ กล่าวคือ สามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลส่วนอาญาซึ่งรวมถึงศาลจังหวัดที่คดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจได้ วิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็เป็นไปตามวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามแบบคดีอาญาทั่วไป นอกจากนี้ คดีฟอกเงินยังเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ ดังนั้นแล้ว การอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามแบบคดีอาญาทั่วไป

ตัวอย่างคดีฟอกเงินที่มีการลงโทษตัวผู้กระทำความผิดและบุคคลที่เกี่ยวข้องในความผิดฟอกเงินทางอาญา ตัวอย่างดังต่อไปนี้⁴⁴

คดีนี้เป็นคดีที่มีชื่อเสียงคดีหนึ่งที่เรียกกันว่า “ภาพ 70 ไร่” ผู้กระทำความผิดเป็นนักค้ายาเสพติดอยู่ในเขตคลองเตย โดยหน่วยป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้จับกุมผู้กระทำความผิดในข้อหาจำหน่ายยาเสพติด เมื่อมีการตรวจสอบทรัพย์สินพบว่า ผู้กระทำความผิดได้นำทรัพย์สินไปเก็บไว้ที่ภรรยา พ่อแม่ของภรรยา ลูก และพี่สะใภ้ เพื่อหลบเลี่ยงการถูกตรวจสอบ พนักงานสอบสวนจึงตั้งข้อหาบุคคลดังกล่าวทุกคนที่เกี่ยวข้อง และภรรยาของผู้กระทำความผิดก็ถูกตั้งข้อหาในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้ว่าภรรยาผู้กระทำความผิดจะให้การ

⁴⁴โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง “การบูรณาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ร่วมกับศาลอาญา”, มิถุนายน 2556, หน้า 12.

ปฏิเสธว่าไม่ทราบว่ามีตนค้ายาเสพติด และไม่ทราบว่ามีทรัพย์สินที่ตนได้รับมาเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่ในคดีนี้ ศาลอาญาพิจารณาแล้วไม่เชื่อคำให้การของภรรยาผู้กระทำความผิด เนื่องจากเป็นไปไม่ได้ที่ภรรยาจะไม่ทราบว่าสามีของตนประกอบอาชีพอะไรและมีทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก ภรรยาของผู้กระทำความผิดมีพฤติกรรมตามมาตรา 5 จึงถูกศาลตัดสินดำเนินคดีอาญารฐานฟอกเงินเป็นระยะเวลา 20 ปี

2.3.2 อำนาจหน้าที่ของศาลในทางแพ่ง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะต้องมุ่งเน้นไปที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงิน กฎหมายจึงต้องมีการให้อำนาจตุลาการในการถ่วงดุลการใช้อำนาจของหน่วยงานรัฐอื่นที่ทำหน้าที่ เนื่องจากการกระทำความผิด ฟอกเงินเป็นการสร้างความเสียหายต่อรัฐ กฎหมายฟอกเงินเป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรงและกระทบต่อสิทธิของประชาชนเป็นอย่างมาก การมีส่วนร่วมของศาลในการตรวจสอบดุลพินิจและพิจารณาคดีความผิดฟอกเงินจึงต้องใช้ความระมัดระวัง ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความรวดเร็วด้วยเช่นกัน

2.3.2.1 ขั้นตอนการดำเนินการทางศาลก่อนยื่นต่อศาล⁴⁵

เป็นขั้นตอนของฝ่ายบริหารก่อนที่จะยื่นเรื่องต่อศาล กระทำการโดยองค์ประกอบของคณะกรรมการธุรกรรม

คณะกรรมการนี้ เป็นคณะกรรมการในระดับปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบธุรกรรมที่ได้รับรายงานและยับยั้งการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน ประกอบด้วย เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามฟอกเงินแต่งตั้งจำนวนสี่คนเป็นคณะกรรมการ การแต่งตั้งผู้ปฏิบัติซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับธุรกรรมในลักษณะของคณะกรรมการ ก็เพื่อมิให้อำนาจการตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต้องตกอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็ให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจทางการเงินที่ต้องการความไว้วางใจได้ในอำนาจหน้าที่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นผลเสียหายต่อการประกอบธุรกิจ

มาตรา 32 ได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการธุรกรรม ดังนี้

“มาตรา 32 ให้มีคณะกรรมการธุรกรรมคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการธุรกรรมจำนวนห้าคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและคณะกรรมการอัยการคณะละหนึ่งคนในกรณีที่คณะกรรมการผู้มีสิทธิเสนอชื่อคณะใดไม่ ส า ม า ร ถ

⁴⁵สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, หน้า 139.

เสนอชื่อบุคคลในส่วนของตนเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการธุรกรรมได้ภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่ ได้รับแจ้งจากสำนักงานให้เสนอชื่อให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นที่เหมาะสมเป็นกรรมการธุรกรรม แทนการเสนอชื่อจากคณะกรรมการคณะนั้นและให้กรรมการธุรกรรม ที่ ค ณะ ก ร ร ม ก า ร แ ต่ ง ต้ ง คัดเลือกกันเองเป็นประธานกรรมการธุรกรรมคนหนึ่งโดยให้ เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการธุรกรรมต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทาง เศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง กฎหมายหรือทางใดทางหนึ่งที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานตาม กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุไม่เกินเจ็ดสิบปี
- (2) เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับสิบหรือเทียบเท่าขึ้นไปหรือเป็น หรือเคย เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐในตำแหน่งรองหรือเทียบเท่ารองหัวหน้า หน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือรองหรือเทียบเท่ารองหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นขึ้นไปหรือเป็นหรือเคย เป็นผู้สอนวิชาในสาขาดังกล่าวและดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองศาสตราจารย์ขึ้นไป
- (3) ไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกรรมการหรือเจ้าหน้าที่พรรค การเมือง
- (4) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นหรือข้าราชการการเมืองหรือกรรมการในรัฐวิสาหกิจ
- (5) ไม่เป็นกรรมการในหน่วยงานของรัฐเว้นแต่จะได้รับอนุมัติจาก คณะกรรมการ
- (6) ไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ ที่ปรึกษาหรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะ คล้ายกันหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือสถาบันการเงิน หรือประกอบ อาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่นหรือประกอบการใด ๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

กรรมการธุรกรรมซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งมีวาระการดำรง ตำแหน่งคราวละสามปีกรรมการธุรกรรมที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสอง วาระติดต่อกัน และให้นำมาตรา 27 และมาตรา 28 มาใช้บังคับโดยอนุโลมเว้นแต่การพ้นจาก ตำแหน่งตามมาตรา 27 (3) ให้กรรมการธุรกรรมซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ คณะกรรมการให้ออก”

คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 ดังนี้
“มาตรา 34 ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (2) สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36
- (3) ดำเนินการตามมาตรา 48

(4) เสนอรายงานผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

(5) กำกับดูแลความเป็นอิสระและเป็นกลางของสำนักงานและเลขาธิการ

(6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย”

สำหรับทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัย ตามมาตรา 35 ซึ่งคณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจยับยั้งได้ไม่เกินสามวันทำการ และยับยั้งในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน ซึ่งคณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจยับยั้งได้ไม่เกินสิบวันทำการตามมาตรา 36

มาตรา 35 และมาตรา 36 ได้กำหนดเกี่ยวกับการยับยั้งการทำธุรกรรมไว้ดังนี้

มาตรา 35 “ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยและมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสามวันทำการ

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนเลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อนก็ได้ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม”

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน มาตรา 35 วรรคสอง ให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อนได้ไม่เกินสามวันทำการเนื่องจากเมื่อมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนการดำเนินการด้วยวิธีปกติที่จะต้องให้คณะกรรมการธุรกรรมจัดการประชุมอาจทำให้เงินมีการโอนย้ายจนสำเร็จไปก่อนยับยั้งธุรกรรมทัน จึงมีการกำหนดให้สามารถดำเนินการในกรณีเร่งด่วนได้โดยเลขาธิการแต่จะต้องมีการรายงานต่อคณะกรรมการภายหลังการยับยั้งในเหตุจำเป็นเร่งด่วนนั้นด้วย

สำหรับมาตรา 36 ใช้ในกรณีคณะกรรมการธุรกรรมมีหลักฐานเชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

“มาตรา 36 ในกรณีที่มีพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องกับหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสิบวันทำการ”

และในมาตรา 36/1 “ในการดำเนินการตามมาตรา 34 มาตรา 35 หรือมาตรา 36 ให้คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรายงานการประชุมคณะกรรมการธุรกรรมหรือในการสั่งการของเลขาธิการว่ามีพยานหลักฐานใดและผู้ใดเป็นผู้ขอผู้ใช้หรือสั่งการให้มีการดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าว”

เนื่องจากการใช้อำนาจในทางกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญการยับยั้งการทำธุรกรรมจึงต้องมีการรายงานคำสั่งนั้น เพื่อให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจและให้การกระทำตามกฎหมายเป็นไปด้วยความระมัดระวังและมีเหตุผลที่สมควร หากไม่ระมัดระวังก็จะสร้างความเสียหายแก่ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ นอกจากนี้กรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนแล้ว ในกรณีทั่วไป คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะต้องมีการรายงานคำสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อให้การพิจารณาและการใช้อำนาจตามกฎหมายดังกล่าวมีความเป็นธรรม และอยู่ในอำนาจที่กฎหมายรองรับ

“มาตรา 37 เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36 แล้วให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ”

เนื่องจากการปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องค้นหาพยานหลักฐานและค้นหาข้อมูลโดยพนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะต้องได้รับอำนาจตามกฎหมายเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ตามมาตรา 38 จึงให้อำนาจกรรมการธุรกรรม เลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถสอบถามข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่างๆ จากบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ได้

นอกจากนี้มาตรา 38 ยังมีการกำหนดให้เลขาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะ ในกรณีที่สงสัยว่ามีการชุกซ่อนทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้น หรือเพื่อตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน แต่ในการดำเนินการดังกล่าวตามกฎหมายจะต้องมีการนำเอกสารการได้รับอนุญาตเข้าถึงข้อมูลต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นด้วยเพื่อให้ทราบถึงอำนาจที่ได้รับ

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในครั้งปัจจุบันและในครั้งต่อไป กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงกำหนดให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการค้นหาต่างๆจะต้องมีการรวบรวมและรักษาไว้โดยเลขาธิการตามมาตรา 38

โดยมาตรา 38 ได้ให้อำนาจกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ ดังต่อไปนี้

“มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจแล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือ ส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้มอบหมายตามวรรคหนึ่งแสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจง เป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือ หลักฐานใดๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะบุคคล สถาบันการเงินส่วนราชการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐหรือวิสาหกิจ ให้เลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น”

ในกรณีที่มีปัญหาที่สมควรพิจารณาด้วยว่า “บัญชี” ตามมาตรา 38 (1) และ (2) ข้างต้นมีความหมายเพียงใด ทั้งนี้ คำว่า “บัญชี” ตามมาตรา 38 (1) และ (2) ซึ่งกรรมการ จุรกรรม หรือเลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีคำสั่งให้สถาบันการเงินหน่วยงาน อื่น หรือบุคคลใดส่งมานั้นมิใช่บัญชีเงินฝากหรือบัญชีของลูกค้ายสถาบันการเงินแต่ประการใด ทั้งนี้ เพราะการตรวจสอบหรือเข้าถึงบัญชีเงินฝากนั้น กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนแล้วในมาตรา 46 ว่าต้อง ขออนุญาตจากศาล และศาลอนุญาตจึงดำเนินการได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้⁴⁶

2.3.2.2 การริบทรัพย์สินในทางแพ่ง

กฎหมายฟอกเงิน ได้มีบทสันนิษฐานทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา 51 วรรคสอง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของ หรือผู้รับโอนทรัพย์สินตาม มาตรา 50 วรรคหนึ่งเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือ ความผิดฟอกเงินมาก่อนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการ กระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตแล้วแต่กรณี” จะเห็นว่าเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สิน มิได้มุ่งไปที่ตัวบุคคล แต่เน้นไปที่ทรัพย์สินโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้กระทำความผิดหรือมีการพิพากษาให้ เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้กระทำความผิดในทางอาญาก่อนแต่ประการใด กรณีดังกล่าวจึงมีบท สันนิษฐานที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับบทสันนิษฐานในทางอาญา จะมุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคล (In personam)

2.3.2.3 การมีคำสั่งให้ยึดอายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว

ความหมายของการยึด อายัด ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกานั้น การยึด หมายถึง การนำทรัพย์สินมาไว้ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยใช้กับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิด ส่วนแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา การอายัด หมายถึง การสั่งบุคคลภายนอก มิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน มักใช้กับสิทธิ เรียกร้องในทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด⁴⁷

การใช้มาตรการชั่วคราวในการดำเนินการกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ผู้มีอำนาจใช้วิธีการชั่วคราวก่อนที่จะดำเนินการขั้น

⁴⁶ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ.2542, หน้า 42.

⁴⁷ สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542, หน้า 177.

สุดท้ายคือการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินได้ดังนี้คือ⁴⁸

การยับยั้งการทำธุรกรรมกรณีมีอันควรสงสัย หรือมีหลักฐานอันสมควรว่า ธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ได้ภายในเวลาที่กำหนดไม่เกิน 3 วันทำการ ยกเว้นกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการสามารถสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไปก่อนได้ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการตามมาตรา 35 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสามวันทำการ”

“ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อน แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม”

แต่หากมีพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้อง หรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินให้อำนาจเฉพาะคณะกรรมการธุรกรรมที่จะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมไว้ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนด แต่ไม่เกินสิบวันทำการ ตามมาตรา 36 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสิบวันทำการ” ซึ่งกรณีดังกล่าวมิได้ให้อำนาจเลขาธิการไว้แต่อย่างใด

เนื่องจากการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการธุรกรรม หรือเลขาธิการ ปปง. เป็นการยึดไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน 90 วันเท่านั้น หากครบกำหนด 90 วันแล้ว ยังมิได้มีการดำเนินการในชั้นศาล การยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวเป็นอันสิ้นสุดลง พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องคืนทรัพย์สินให้กับเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพย์สิน⁴⁹

⁴⁸ ความร่วมมือระหว่างศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, คู่มือการปฏิบัติงาน การพิจารณา คดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ สนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556, กันยายน 2556, หน้า 32.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-31.

ดังนั้นจึงมีวิธีปฏิบัติเมื่อพนักงานอัยการได้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขอาธิการ ปง. จะมีหนังสือส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวต่อจากคำสั่ง คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขอาธิการ ปง. ซึ่งเมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้ว ศาลจะพิจารณาคำขอ เป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตาม มาตรา 51

2.3.2.4 การมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีข้อมูลสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์

เนื่องจากข้อมูลและหลักฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน ผู้กระทำความผิดจะปกปิด และคุ้มครองรักษาในฐานะที่เป็นความลับชั้น “ลับที่สุด” ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงพึงระวังในการติดต่อสื่อสาร และการเก็บรักษาข้อมูลต่างๆ เพื่อมิให้ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย การจะทราบข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปราม จึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเฉพาะเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ของผู้กระทำความผิด โดยการรับข้อมูลทางบัญชีเงินฝากหรือบัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงิน ทาง การติดต่อสื่อสาร เช่น การรับฟังโทรศัพท์ หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งมาตรา 46 ได้กำหนดมาตรการเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆไว้ อย่างไรก็ตามการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ดังกล่าว มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจโดยปราศจากความรอบคอบมือคดี หรือมีเจตนาถ่วงแก่งผู้ใดผู้หนึ่ง โดยมิได้คำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนปราบปรามก็จะเป็นผลเสียทั้งต่อผู้บริสุทธิ์ และต่อทางราชการในด้านความศรัทธา และความเชื่อมั่นในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้

ดังนั้น ในชั้นพิจารณากร่างมาตรา 46 นี้ จึงได้มีการกำหนดมาตรการกั้นกรองและตรวจสอบการใช้อำนาจในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ คือ บัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงินหรือบัญชีเงินฝาก เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนี้

(1) ผู้ใช้อำนาจตามมาตรา 46 ในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ (คือผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ นี้) ซึ่งเลขอาธิการมอบหมายเป็นหนังสือ

(2) พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม 1. ต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเชื่อได้ว่าถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

(3) ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นเรื่องคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

การเข้าถึงบัญชีเงินฝาก หรือ บัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย จะต้องใช้อำนาจตามมาตรา 46 ซึ่งต้องขออนุญาตจากศาลแพ่งเพื่อเหตุสำคัญในการก่อกองและตรวจสอบการใช้อำนาจให้ถูกต้องชอบธรรม มิใช่การใช้อำนาจตามมาตรา 38 ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลในการมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การหรือ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณีส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่ง บัญชี ฯลฯ มาเพื่อตรวจสอบประกอบพิจารณา

สำหรับมาตรา 46 ได้กำหนดเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ไว้ ดังนี้

“มาตรา 46 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า บัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็”

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้อง กับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือ เพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้”⁵⁰

⁵⁰ สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 165.

2.3.2.5 การมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ข้อตกลงเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงินให้อำนาจเฉพาะแต่ศาลเท่านั้นในการมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน การริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินจึงเป็นอำนาจเคร่งครัดที่จะต้องมีคำสั่งโดยศาล⁵¹

การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินนี้ เป็นทรัพย์สินที่ต้องริบ เพื่อมิให้ทรัพย์สินนั้นเป็นแรงจูงใจในการกระทำความผิด หรือมิให้ผู้กระทำความผิดได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ จึงได้กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์หนึ่ง คือ การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งมีกระบวนการ และขั้นตอนตามกฎหมายดังนี้⁵²

การขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการริบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้ แต่อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า เมื่อมีการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้วผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย ทรัพย์สินนั้นจะต้องถูกริบหรือตกเป็นของแผ่นดินเสมอไป ทั้งนี้เพราะกฎหมายนี้ได้กำหนดให้มีการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน และความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินว่ามีได้เกี่ยวกับการกระทำความผิด หากพิสูจน์ได้ และศาลเชื่อตามนั้น ก็จะได้รับทรัพย์สินนั้นคืนไป

ในการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินจะกระทำได้ เมื่อมีหลักฐานซึ่งเชื่อได้ว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณา หากพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องที่เสนอมายังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขาธิการทราบโดยระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นด้วย เพื่อให้ดำเนินการแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี

เมื่อเลขาธิการดำเนินการแล้ว จะส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แต่ถ้าพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุเพียงพอที่จะยื่นขอให้ศาลมีคำสั่งได้ พนักงานอัยการจะแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งถ้าผลการชี้ขาดเป็นอย่างไร พนักงานอัยการและเลขาธิการจะต้องปฏิบัติตามนั้น แต่ถ้า

⁵¹ Guy Stessens, *Money Laundering A New International Law Enforcement Model*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), p.389.

⁵² สุรพล ไตรเวทย์, คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, หน้า 162.

คณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ ก็จะต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

มาตรา 49 ได้กำหนดขั้นตอนการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ดังนี้

“มาตรา 49 ภายใต้บังคับมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน

ให้เลขาธิการรีบดำเนินการตามวรรคสองแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคสามแล้ว ให้เรื่องนั้นเป็นที่สุดและห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้อพยพหลักฐานใหม่อันสำคัญ ซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้

เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้นและประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลจะมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมได้เสียในทรัพย์สินก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบ เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งหลังสุดของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏในหลักฐาน

ในกรณีตามวรรคหนึ่งถ้ามีเหตุสมควรที่จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดความผิดฐานนั้นดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก่อน”

การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการ ซึ่งขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าศาลเชื่อว่า ทรัพย์สินตามคำร้องดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ประกอบกับผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นว่า ตนเป็นเจ้าของอันแท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือไม่สามารถแสดงให้ศาลเห็นว่า ตนเป็นผู้รับโอน หรือรับประโยชน์โดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

การสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตกเป็นของแผ่นดิน จะเห็นได้ว่า ศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุสำคัญ คือ

(1) พิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลตามคำร้องของพนักงานอัยการ ซึ่งแสดงว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด พร้อมกับขอให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

(2) พิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุผลของผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ประกอบกันด้วยถ้าผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงให้ศาลเชื่อได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้น ศาลจะสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ดังนั้น ถ้าผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถแสดงให้ศาลเชื่อตามข้อเท็จจริงและเหตุผลซึ่งเสนอต่อศาลแล้ว ศาลก็จะสั่งคืนทรัพย์สิน

มาตรา 51 วรรคแรก ได้กำหนดเกี่ยวกับการสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ดังนี้

“มาตรา 51 เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 แล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้รับโอนตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน”

ข้อสันนิษฐานว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เนื่องจากเป็นการยากลำบากที่จะพิจารณาเบื้องต้นว่า ทรัพย์สินส่วนใดหรือจำนวนเท่าใด น่าจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาตรา 51 วรรคสอง จึงได้กำหนดแนวทางซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานว่า หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานว่า บรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตแล้วแต่กรณี

เมื่อกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานดังกล่าวแล้ว พนักงานอัยการซึ่งยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ก็ต้องนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จากนั้นผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์แล้วแต่กรณี จะต้องพิสูจน์หรือแสดงข้อเท็จจริงหักล้างข้อสันนิษฐาน ซึ่งถ้าศาลเชื่อหรือฟังขึ้น ก็จะเป็นผลทำให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าศาลไม่เชื่อข้อเท็จจริงที่แสดงต่อศาล ศาลก็จะสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าวแล้ว

มาตรา 51 วรรคสอง ได้กำหนดข้อสันนิษฐานว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 41 วรรคหนึ่ง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐาน หรือ ความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บรรดาทรัพย์สินดังกล่าว เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี”⁵³

ดังนั้น กระบวนพิจารณาคดีฟอกเงิน อำนาจหน้าที่ของศาลมีดังนี้⁵⁴

กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยื่นคำขอฝ่ายเดียวเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงาน เจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี หรือข้อมูล สั่งว่า “รับคำขอเรียกไต่สวน” ผู้พิพากษาในคดีดังกล่าว ต้องดำเนินการไต่สวนทันทีและเป็นการสืบโดยนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36 (2) มาใช้บังคับ

หากปรากฏว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า บัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 166.

⁵⁴ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ เล่มที่ 1, กระบวนพิจารณาคดีแพ่งแบบพิเศษ ส่วนที่ 10 คดีฟอกเงิน, หน้า 308.

เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ภายใต้ขอบเขต และเงื่อนไขตามที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้ผู้พิพากษาในคดีพอกเงินจะอนุญาตได้คราวละไม่เกิน 90 วัน ตามมาตรา 46 วรรคสอง และมีหมายแจ้งคำสั่งอนุญาตของศาลให้ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชีหรือข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าวทราบด้วย

ผู้พิพากษาในคดีพอกเงินจะดำเนินการและมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ.2542 เมื่อมีการดำเนินการโดยหน่วยงานและองค์ที่เกี่ยวข้องมาก่อนแล้ว ดังต่อไปนี้

1. กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการพอกเงินยื่นคำขอฝ่ายเดียวเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่มี เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ มาตรา 46 วรรคหนึ่ง
2. กรณีพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดฐานพอกเงินตกเป็นของแผ่นดินตาม มาตรา 49 วรรคห้า

การมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49

1. พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวตาม มาตรา 55
2. ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง
3. ผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 50 วรรคสอง

2.3.2.6 ขั้นตอนในการดำเนินคดีฟอกเงินทางแพ่ง⁵⁵

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 59 วรรคหนึ่งบัญญัติให้การดำเนินการทางศาลในส่วนของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องยื่นต่อศาลแพ่ง โดยให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม และมาตรา 46 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มอบหมายเป็นหนังสือ ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อให้ผู้พิพากษามีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว คำร้องและคำขอส่วนแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 จึงต้องยื่นต่อศาลแพ่งซึ่งมีอยู่เพียงศาลเดียวตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร

การอุทธรณ์และฎีกาในคดีฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เนื่องจากมาตรา 59 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การดำเนินการทางศาลในส่วนของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมหลักเกณฑ์ในการอุทธรณ์หรือฎีกาสำหรับคดีฟอกเงินดังกล่าวจึงเป็นเช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป

การใช้ดุลพินิจของศาลจะต้องสามารถบังคับใช้ได้และมีความชัดเจนแน่นอน เนื่องจากการพิจารณาของศาลเกี่ยวกับ เสถียรภาพในทางกฎหมายและสิทธิของจำเลย การที่ดุลพินิจของศาลจะสามารถบังคับใช้ได้โดยปกติก็ต่อเมื่อถึงขั้นที่คำพิพากษาถึงที่สุด (res judicata) แต่ถึงอย่างไรคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ไม่อาจรับประกันสิทธิของจำเลยในการไม่ถูกกลืนได้⁵⁶

ในการดำเนินคดีฟอกเงินในทางแพ่งนั้น จะไม่ใช่การดำเนินคดีระหว่างโจทก์กับจำเลย แต่เป็นกรณีของผู้ร้องและผู้คัดค้าน เนื่องจากการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นคดีที่ไม่ได้มุ่งกระทำกับตัวบุคคล แต่เป็นกรณีที่มุ่งดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามมูลฐานฟอกเงินนั่นเอง โดยเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ในการดำเนินคดี โดยผู้คัดค้านหาก

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 309-311.

⁵⁶ Guy Stessens, Money Laundering A New International Law Enforcement Model, p.390.

ต้องการยื่นคำคัดค้าน หรือยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามจำนวนทุนทรัพย์นั้น แต่ผู้ร้องซึ่งก็คือพนักงานอัยการ ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ตามมาตรา 59 วรรคท้าย *

2.3.3 อำนาจหน้าที่ของศาลกรณีให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและเขตอำนาจศาล

ตามข้อเสนอแนะของ FATF ได้มีการให้คำนิยามของการ ริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Non-conviction based confiscation) ว่าหมายถึง การริบทรัพย์สินโดยผ่านกระบวนการพิจารณาของฝ่ายตุลาการ ที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาแต่ไม่จำเป็นจะต้องมีคำพิพากษาว่ามีความผิดทางอาญา⁵⁷

การดำเนินการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เป็นมาตรการทางแพ่ง มีลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในศาล ดังต่อไปนี้⁵⁸

1. เป็นมาตรการพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะที่รัฐกำหนดให้ใช้ในการดำเนินการต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เพื่อการคุ้มครองสาธารณะและประโยชน์ของสังคม

2. คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน มิใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่งเป็นมาตรการทางแพ่งไม่ใช่โทษทางอาญา ส่งผลให้การดำเนินการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินสามารถกระทำย้อนหลังได้ ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

เป็นไปตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4175/2550 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6602/2550 ซึ่งวางหลักว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีทั้งโทษทางอาญาและมาตรการทางแพ่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน โดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินนั้นผู้เป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินจะได้มาก่อนวันที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีผลใช้บังคับหรือไม่ มาตรการดังกล่าวจึงมีผลใช้บังคับย้อนหลังได้และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

* มาตรา 59 บัญญัติว่า “การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการนี้ให้พนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง”

⁵⁷ ข้อเสนอแนะของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (The FATF Recommendations), “มาตรฐานสากลด้านการต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation),” กุมภาพันธ์ 2555, หน้า 103.

⁵⁸ ความร่วมมือระหว่างศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, “คู่มือการปฏิบัติงาน การพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556”, กันยายน 2556, หน้า22.

3. มีการกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้นไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ก็ตาม

4. หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น สามารถดำเนินการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้อีก

และตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 898/2554 กล่าวถึงกรณีดังกล่าวว่าไม่ถือเป็นการฟ้องซ้อน ฟ้องซ้ำ หรือเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำแต่อย่างใด

คดีฟอกเงิน จะมีการสืบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หากคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา การรวมคดีจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล โดยจะส่งรวมการพิจารณาคดีต่อเมื่อเป็นไปเพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีและนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

ในกรณีที่ทรัพย์สินบางรายการอยู่ระหว่างการพิจารณา ต่อมาทรัพย์สินที่ต้องการให้ดำเนินการให้ตกเป็นของแผ่นดินเพิ่มเติม ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอให้ทรัพย์สินรายการต่อมาตกเป็นของแผ่นดินได้เป็นอีกคดีหนึ่งต่างหากจากกันได้เลย เนื่องจากกฎหมายฟอกเงินในส่วนนี้ไม่ต้องผูกกับความผิดฟอกเงินในส่วนอาญาหรือคดีฟอกเงินในส่วนแพ่งที่ดำเนินคดีไปแล้ว

เมื่อมีคดีที่ยื่นขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามรายการแรกแล้ว หลังจากที่ยื่นฟ้องคดีและคดีดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการพิจารณา ถ้าการสืบพยานไม่เสร็จสิ้น ต่อมาสามารถสืบทรัพย์สินได้เพิ่มอีก ก็สามารถยื่นคำร้องตามเข้าไปอีกได้ การรวมพิจารณาหรือไม่อยู่ที่ดุลพินิจของศาล เพื่อความสะดวก หากยังไม่มี การสืบพยาน ศาลก็จะอนุญาตให้รวมคดีได้

เดิมทีในชั้นการร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มีการบัญญัติให้คดีฟอกเงินในส่วนแพ่งและการให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินขึ้นสู่ศาลส่วนแพ่งที่จะทำให้ศาลจังหวัดทั่วประเทศสามารถรับพิจารณาคดีได้ แต่ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติดังกล่าวก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติ

อัตราการรายงานธุรกรรม การยื่นฟ้องคดีและตัดสินว่ามีความผิดคดีฟอกเงินของประเทศไทยในปี 2012 จากฐานข้อมูลรายงานการฟอกเงินและอาชญากรรมทางการเงิน (Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013) ระบุว่า⁵⁹

- สถาบันการเงินมีการรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย (STRs): 92,392 รายการ
(ในช่วงวันที่ 1 มกราคม – 30 กันยายน 2012)

⁵⁹ Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013, “International Narcotics Control Strategy Report (INCSR) - INCSR 2013 Volume II Country Database,” United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, p.391.

- สถาบันการเงินยื่นรายงานทางการเงิน (CTRs): 824,082 รายการ
(ในช่วงวันที่ 1 มกราคม – 30 กันยายน 2012)

- ประเทศไทย มีการยื่นฟ้องคดีฟอกเงินทั้งหมด: 44 คดี

- และศาลตัดสินว่ามีความผิดฟอกเงินรวมทั้งสิ้น: 31 คดี

เขตอำนาจศาลในการดำเนินการในชั้นศาลให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีผลบังคับใช้กับการกระทำผิดทั่วประเทศ และการดำเนินคดีตามมูลฐานฟอกเงินในส่วนอาญาสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลอาญาได้ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ แต่ในส่วนคดีแพ่งดังกล่าวที่ให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตกเป็นของแผ่นดินไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลจังหวัดได้ เนื่องจากในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีบทบัญญัติในมาตรา 59 ให้นำคดีขึ้นสู่ศาลแพ่ง มีใช้ศาลส่วนแพ่ง ซึ่งมีอยู่เพียงแห่งเดียวคือศาลแพ่ง ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร

ทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ศาลมีคำสั่งให้ยึดและหรืออายัดไว้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 – 2551⁶⁰
(แยกเป็นรายจังหวัด)

ลำดับ	จังหวัด	จำนวน (รายการ)
1	กรุงเทพมหานคร	242
2	กระบี่	7
3	กาญจนบุรี	11
4	กาฬสินธุ์	4
5	กำแพงเพชร	2
6	ขอนแก่น	2
7	จันทบุรี	1
8	ฉะเชิงเทรา	22
9	ชลบุรี	43
10	ชัยนาท	4
11	ชุมพร	9
12	เชียงราย	72
13	เชียงใหม่	86
14	ตรัง	6
15	ตาก	7
16	นครนายก	6
17	นครปฐม	13
18	นครพนม	60
19	นครราชสีมา	8
20	นครศรีธรรมราช	14
21	นครสวรรค์	25
22	นนทบุรี	25
23	นราธิวาส	16
24	น่าน	11
25	บุรีรัมย์	1

⁶⁰ ข้อมูลจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

ทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ศาลมีคำสั่งให้ยึดและหรืออายัดไว้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 – 2551
(แยกเป็นรายจังหวัด)

ลำดับ	จังหวัด	จำนวน (รายการ)
26	ปทุมธานี	16
27	ปราจีนบุรี	6
28	พระนครศรีอยุธยา	24
29	พะเยา	9
30	พังงา	6
31	พิจิตร	2
32	พิษณุโลก	9
33	เพชรบุรี	26
34	เพชรบูรณ์	2
35	แพร่	1
36	ภูเก็ต	26
37	ยโสธร	5
38	ร้อยเอ็ด	3
39	ระยอง	2
40	ราชบุรี	1
41	ลพบุรี	16
42	ลำปาง	38
43	ลำพูน	72
44	เลย	9
45	สกลนคร	3
46	สงขลา	88
47	สตูล	9
48	สมุทรปราการ	32
49	สมุทรสาคร	3
50	สระแก้ว	3

ทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่ศาลมีคำสั่งให้ยึดและหรืออายัดไว้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 – 2551
(แยกเป็นรายจังหวัด)

ลำดับ	จังหวัด	จำนวน (รายการ)
51	สระบุรี	53
52	สิงห์บุรี	2
53	สุโขทัย	2
54	สุพรรณบุรี	77
55	สุราษฎร์ธานี	4
56	หนองคาย	27
57	หนองบัวลำภู	7
58	อ่างทอง	2
59	อุทัยธานี	7
60	อุบลราชธานี	1
รวมทั้งหมด		1,290*

ดังตารางข้อมูลแสดงรายการการยึดและหรือการอายัดทรัพย์สินของศาล เนื่องจากตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้อำนาจศาลแพ่งที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ที่จะมีเขตอำนาจพิจารณาคดีฟอกเงินให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน แต่จากข้อมูลข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำความผิดกระทำการฟอกเงินและกระทำความผิดตามมูลฐานฟอกเงินเกิดขึ้นในจังหวัดอื่นๆ และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ทำให้ศาลแพ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดี ไม่อาจสืบพยานประเด็นในคดีเพื่อการดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นไปได้ในศาลแพ่งศาลเดียว ศาลแพ่งจึงต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 102 มาใช้โดยการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่น

มาตรา 102 บัญญัติว่า “ให้ศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐานโดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐานนั้น

*ยังคงมีทรัพย์สินรายการอื่นๆที่ถูกยึดและหรืออายัดโดยศาลอีก แต่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา

แต่ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็นให้มีอำนาจมอบให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนได้ให้ผู้พิพากษาที่รับมอบหรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดีรวมทั้งอำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย”

โดยศาลแพ่งจะส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลจังหวัดที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ หรือที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ จะส่งไปทั้งสำนวนหรือแยกสำนวนส่งไปก็ได้ ศาลที่รับประเด็นคดีฟ้องไปสืบพยานต่อมีอำนาจเช่นเดียวกับศาลเดิม⁶¹ คือ ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจออกหมายเรียกพยานบุคคล มีคำสั่งเรียกพยานเอกสาร มีอำนาจรับและสั่งไปแต่งทนายได้ แต่ศาลที่รับประเด็นไม่มีอำนาจรับและอนุญาตให้คู่ความระบุพยานเพิ่มเติม เนื่องจากศาลที่รับประเด็นจะสืบพยานได้ตามที่มีการขอสืบพยานที่ศาลเดิมเท่านั้น มีคำพิพากษาศาลฎีกา 2607/2526 วางแนวคำพิพากษาว่า “การสืบพยานใดในศาลหรือนอกศาล พิจารณาตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐาน หรือจะให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนก็ได้หากศาลเห็นเป็นความจำเป็น” นอกจากนี้ศาลที่รับประเด็นไปสามารถส่งประเด็นดังกล่าวไปสืบพยานที่ศาลอื่นต่อไปได้อีก ตามมาตรา 102วรรคสอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶¹คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ เล่มที่ 1, กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งแบบสามัญบทที่ 11 การส่งประเด็น รับประเด็น ฟังประเด็นกลับ และส่งประเด็นไปต่างประเทศ, หน้า 119-122.

บทที่ 3

อำนาจหน้าที่ของศาลตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในต่างประเทศ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งเงินทุนใหญ่ของโลก ประสบปัญหาการฟอกเงินที่ร้ายแรง รัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ตรากฎหมายขึ้นหลายฉบับเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขององค์กรอาชญากรรม ทำให้เป็นประเทศแรกที่มีกำหนดให้กฎหมายฟอกเงินเป็นความผิดอาญาแยกออกมาโดยเฉพาะ ถือเป็นประเทศต้นแบบด้านทฤษฎีและกฎหมายฟอกเงิน¹ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังต่อไปนี้

กฎหมาย Federal Crimes and Criminal Procedure เป็นกฎหมายเบื้องต้นของประเทศสหรัฐอเมริกาในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเงิน รวมทั้งการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งตราสารหรือเอกสารทางการเงินประเภทต่างๆ โดยมีการกำหนดโทษและลักษณะการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังนี้²

1) การกระทำที่เป็นการพยายาม สนับสนุนหรือช่วยเหลือในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเงินโดยปกปิด ซ่อนเร้นการกระทำความผิดหลีกเลี่ยงไม่รายงานการโอนเงินนั้นมีการกำหนดโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐหรือสองเท่าของมูลค่าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องขึ้นอยู่กับจำนวนใดจะมากกว่ากัน หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

2) การกระทำหรือพยายามนำเข้าหรือส่งออกไปซึ่งตราสารหรือเอกสารทางการเงิน เช่น เงินตราต่างประเทศเช็คเดินทางเช็คธนาคารตัวเงินเป็นต้นซึ่งมีการกำหนดโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐหรือสองเท่าของมูลค่านั้นขึ้นอยู่กับจำนวนใดจะมากกว่ากันหรือจำคุกไม่เกิน 20 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

¹นิกร เกริกกุล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ, หน้า 58.

²ไชยยศ เหมะรัชตะ, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ตีพิมพ์ตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 39 และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 9, 2539-2540), หน้า 27.

3) การกระทำความผิดทั้ง 2 กรณีข้างต้นผู้กระทำความผิดต้องรับผิดทางแพ่งด้วย แต่ไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินนั้นหรือไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ

Bank Secrecy Act ค.ศ.1970 ได้ออกมาเพื่อสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากร และอื่นๆ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถติดตามร่องรอยทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้สะดวกยิ่งขึ้น และยังเป็น การป้องกันการประกอบกิจกรรมผิดกฎหมายอีกด้วย โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดมาตรการติดตามการฝากเงินผ่านทางสถาบันการเงิน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้³

1) กำหนดให้สถาบันการเงินต้องรู้จักลูกค้าที่มาทำธุรกรรมโดยลูกค้าต้องแสดงตน และไม่อนุญาตให้มีการเปิดบัญชีโดยมีการใช้ชื่อปลอมหรือใช้นามแฝง

2) กำหนดให้สถาบันการเงินจัดทำและเก็บรักษาบันทึกข้อมูลทางการเงินไว้เป็นเวลา 5 ปีซึ่งหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้กำหนด⁴

3) กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินรวมทั้งบุคคลธรรมดา รายงานข้อมูลทางการเงินประเภทต่างๆต่อหน่วยงานของรัฐ

การรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง(The Secretary of The Treasury)สามารถที่จะเรียกให้สถาบันการเงินใดๆผู้อำนวยความสะดวกเจ้าหน้าที่ หรือตัวแทนของสถาบันการเงินให้รายงานถึงธุรกรรมที่น่าสงสัยโดยกฎหมายกำหนดห้ามไม่ให้มีการแจ้งการรายงานให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมดังกล่าวทราบว่าธุรกรรมนั้นได้ถูกรายงานรวมทั้งการห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ซึ่งล่วงรู้ถึงการรายงานดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลใดๆที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมที่ถูกรายงาน⁵

Money Laundering Control Act ค.ศ.1986 มีวัตถุประสงค์ให้เป็นกฎหมายกำหนดความผิดมูลฐานเพื่อควบคุมการฟอกเงินซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดห้ามการเกี่ยวข้องกับ การฟอกเงินในลักษณะกว้างๆของการโอนเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม และเพื่อเป็นการ

³ U.S. Department of Justice, *Investigation and Prosecution of Illegal Money Laundering: A Guide to the Bank Secrecy Act*, (Drug Enforcement Administration, 1983), p. 34-58.

⁴ Title 31 United States Code, section 5318 (3)

⁵ Title 31 United States Code, section 5318 (g)

⁶ ชัยนันท์ แสงปุตตะ, “กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดมูลฐาน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 40.

ต่อต้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ด้วยการกระทำการในลักษณะเป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน อันมีหลักเกณฑ์ คือ⁷

1) บุคคลใดก็ตามดำเนินการหรือพยายามที่จะดำเนินการธุรกรรมทางการเงิน (Financial Transaction) อันเกี่ยวเนื่องกับเงินที่ได้มาจากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Unlawful Activity) โดยรู้ถึงที่มาของเงินในการดำเนินการธุรกรรมดังกล่าวไม่ว่าจะโดยเจตนาช่วยเหลือในการกระทำไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือรู้ว่าธุรกรรมทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งกระทำดังกล่าวนั้นเพื่อ

- ปกปิดหรือลวงสภาพที่ตั้งแหล่งที่มาความเป็นเจ้าของหรือการควบคุมรายได้ของการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือ

- หลีกเลี่ยงการรายงานธุรกรรมซึ่งกำหนดไว้ภายใต้กฎหมายของมลรัฐหรือกฎหมายของสหรัฐ (State of Federal Law)

ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐหรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของมูลค่าทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวกับธุรกรรมแล้วแต่ว่าจำนวนใดมากกว่ากันหรือจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ⁸

2) บุคคลใดก็ตามทำการส่งหรือพยายามที่จะส่งตราสารทางการเงิน (Monetary Instrument) หรือเงินทุน (funds) ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา (United States) ออกหรือผ่านไปยังสถานที่แห่งใดภายนอกประเทศสหรัฐอเมริกาหรือนำเข้าซึ่งตราสารทุนใดๆยังประเทศสหรัฐอเมริกาจากหรือผ่านสถานที่แห่งใดภายนอกประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะโดยเจตนาช่วยเหลือในการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือรู้ว่าตราสารทางการเงินหรือเงินทุนดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเงินซึ่งได้มาจากการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายและรู้ว่าการส่งหรือนำเข้าเงินทั้งหมดหรือบางส่วนดังกล่าวนี้เพื่อ

- ปกปิดหรือลวงสภาพที่ตั้งแหล่งที่มาความเป็นเจ้าของหรือการควบคุมรายได้ของการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือ

- หลีกเลี่ยงการรายงานธุรกรรมซึ่งกำหนดไว้ภายใต้กฎหมายของมลรัฐหรือกฎหมายของสหรัฐ (State of Federal Law)

⁷วีระพงษ์ บุญโญภาส, “กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษากรณี “ความผิดมูลฐาน” ของประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย,” ใน วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปีที่ 20 ฉบับที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 67-77.

⁸Title 18 United States Code, section 1956 (a) (1)

ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐหรือปรับเป็นจำนวนสองเท่าของมูลค่าตราสารทางการเงินหรือเงินทุนในการกระทำความผิดนั้นแล้วแต่ว่าจำนวนใดมากกว่ากันหรือจำคุกไม่เกินยี่สิบปีหรือทั้งจำทั้งปรับ⁹

3) บุคคลใดก็ตามดำเนินการหรือพยายามดำเนินการธุรกรรมดังกล่าวมาในข้อ (1) หรือส่งหรือนำเข้าหรือพยายามส่งหรือนำเข้าดังที่กล่าวมาในข้อ (2) ต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อสหรัฐอเมริกา (United States) เป็นจำนวนไม่เกินกว่ามูลค่าของทรัพย์สินเงินทุนหรือตราสารทางการเงินซึ่งเกี่ยวกับธุรกรรมหรือเป็นเงิน 10,000 เหรียญสหรัฐ¹⁰

U.S.A. Patriot Act ค.ศ.2001เป็นกฎหมายที่เกิดภายหลังจากเหตุการณ์ก่อการร้ายที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 มีวัตถุประสงค์เพื่อขัดขวางและลงโทษการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายในประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก และเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับมาตรการการป้องกัน ตรวจสอบ และดำเนินคดีต่อการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายในระดับสากล ตลอดจนเสริมสร้างประสิทธิภาพของกลไกในการบังคับใช้กฎหมายต่อการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย¹¹ กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีมาตรการพิเศษเช่นการดักฟังทางโทรศัพท์การตรวจสอบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์กำหนดฐานความผิดเฉพาะเรื่องการก่อการร้ายข้ามชาติและอาชญากรรมคอมพิวเตอร์นอกจากนี้กฎหมาย Patriot Act ได้เพิ่มฐานความผิดให้การกระทำความผิดฐานฟอกเงินรวมถึงการกระทำความผิดดังต่อไปนี้ด้วยได้แก่¹²

1) การฟอกเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมนอกประเทศและการวางแผนเพื่อประกอบอาชญากรรมทางการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา

2) การฟอกเงินผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Cyber Money Laundering) หรือเพื่อสนับสนุนองค์กรก่อการร้ายข้ามชาติ

3) การเพิ่มโทษสำหรับความผิดฐานเคลื่อนย้ายเงินตราออกนอกประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต

⁹Title 18 United States Code, section 1956 (a) (2)

¹⁰Title 18 United States Code, section 1956 (b)

¹¹FinCEN, USA Patriot Act [online], Available from: http://www.fincen.gov/statutes_regs/patriot/ [2013, November 21]

¹²กมลศักดิ์ หมั่นภักดิ์, “การกำหนดให้ความผิดอาญาร้ายแรง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 48.

4) ให้ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา(Supreme Court)มีอำนาจในการพิจารณาเปรียบเทียบปรับผู้ที่เคลื่อนย้ายเงินออกนอกประเทศมากกว่า 300,000 เหรียญสหรัฐและไม่รายงานต่อหน่วยงานของศุลกากร

5) ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาในการดำเนินคดีการฉ้อโกงบัตรเครดิตต่างๆของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกิดขึ้นนอกประเทศ

6) ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีสถานที่ที่มีการวางแผนและเตรียมการกระทำฟอกเงินได้

3.1.2 การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

1. การริบทรัพย์สินทางอาญา(Criminal Forfeiture)มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาต่อบุคคล และต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยรัฐมีภาระในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนสิ้นสงสัย และเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแล้วก็จะให้ริบทรัพย์สินตกเป็นของรัฐทันที¹³

การริบทรัพย์สินทางอาญานั้นที่ตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาโดยทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นถูกนำมาใช้หรือถูกตั้งใจให้นำไปใช้หรืออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด¹⁴ มีกฎหมายกำหนดโทษริบทรัพย์สินสำหรับความผิดอาญาในแต่ละฐานความผิดไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งบัญญัติไว้ใน Title 18 United State Code มาตรา 982 - Criminal forfeiture หลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินทางอาญา มีสาระสำคัญดังนี้

(1) พนักงานอัยการจะต้องฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลยต่อศาลในความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรืออาจกล่าวได้ว่าการริบทรัพย์สินทางอาญาพิจารณาที่ตัวจำเลยเป็นสำคัญ หากศาลมีอำนาจเหนือตัวจำเลยก็จะทำให้ศาล

¹³ ปุณยวีร์ พรพิพัฒน์มงคล, “ประเทศไทยกับการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003: ศึกษากรณีการเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 93-94.

¹⁴ James R. Richards, *Transnational Criminal Organization, Cybercrime, and Money Laundering: A Handbook for Law Enforcement Officers, Auditors, and Financial Investigator*, (Florida: CRC Press LLC., 1999), p.197-198.

มีอำนาจพิจารณาเรื่องทรัพย์สินของจำเลยด้วย ดังนั้นคำสั่งใดๆในกระบวนการพิจารณาเรื่องทรัพย์สินในทางอาญาจึงไม่จำกัดแต่เฉพาะทรัพย์สินที่อยู่ในเขตแดนของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น¹⁵

(2) การริบทรัพย์สินทางอาญาจะใช้บังคับกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น หากเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นจะไม่สามารถริบได้ แต่กระนั้นก็มีได้เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญา เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาถือหลักว่า ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนับแต่วันที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น (Relation back doctrine) ดังนั้นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจึงมีได้จำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของผู้กระทำความผิดในขณะที่ศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทรัพย์สินของจำเลยในขณะที่มีการกระทำความผิดด้วย แม้ในขณะที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินและทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของบุคคลอื่นไปแล้ว ศาลก็มีคำสั่งให้ริบได้¹⁶ หากบุคคลภายนอกผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตด้วยราคาที่เหมาะสม และไม่มีเหตุที่จะรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกริบตามกฎหมาย ก็มีบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลภายนอกไว้ด้วย¹⁷

(3) ทรัพย์สินที่จะถูกริบต้องเป็นทรัพย์สินสกปรก (Tainted property) กล่าวคือทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือเป็นทรัพย์สินที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำความผิดที่จำเลยถูกฟ้อง และศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดและลงโทษ ไม่ว่าจะทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใดๆซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง โดยโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์สินที่ขอให้ศาลสั่งริบนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ

(4) หากศาลพิจารณาคดีและฟังได้ว่าทรัพย์สินตามฟ้อง เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินในเบื้องต้น (Preliminary order of forfeiture) โดยไม่ต้องคำนึงถึงบุคคลภายนอกซึ่งอ้างสิทธิหรือประโยชน์เหนือทรัพย์สินนั้น¹⁸ กฎหมายให้อำนาจศาลสั่งริบทรัพย์สินได้ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งจะกระทำภายหลังจากได้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อเนื่อง (Ancillary proceeding) เพื่อชี้ขาดสิทธิของบุคคลภายนอกเสร็จสิ้น และมีการออกคำสั่งสุดท้ายเพื่อริบทรัพย์สิน (Final order of forfeiture)¹⁹

¹⁵ บุญยวีร์ พรพิพัฒน์มงคล, “ประเทศไทยกับการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003:ศึกษารณการเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด,” หน้า 94.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94-95.

¹⁷ Title 21 United States Code, section 853 (c)

¹⁸ Federal Rules of Criminal Procedure, section 32.2 (b) (2)(A)

¹⁹ Federal Rules of Criminal Procedure, section 32.2 (c) (2)

(5) ภายหลังจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อเนื่อง (Ancillary proceeding) และการมีคำสั่งสุดท้ายเพื่อริบทรัพย์สินแล้ว กฎหมายให้อำนาจอัยการสูงสุด (Attorney General) ดำเนินการใดๆในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริสุทธิ์²⁰ โดยบุคคลภายนอกนั้น จะต้องเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิในทรัพย์สิน และเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริต เสียค่าตอบแทน และไม่มีเหตุที่จะรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกริบตามกฎหมายนี้²¹

2. การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) มาตรการสำคัญที่ถูกใช้โดยศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาและศาลของประเทศอังกฤษที่มีข้อพิพาทระหว่างเรือของประเทศตนกับเรือของรัฐต่างชาติเกิดขึ้นในเขตน่านน้ำสากล เนื่องจากคู่กรณีผู้ต้องชดใช้ค่าเสียหายมักไม่ได้อาศัยอยู่หรือไม่มีทรัพย์สินอยู่ในเขตอำนาจศาล กรณีนี้จึงเป็นการใช้อำนาจดำเนินการต่อทรัพย์สิน ไม่ใช่ต่อบุคคล ซึ่งดำเนินการกับทรัพย์สินทำได้ง่ายกว่า²²

การริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้กำหนดให้รัฐเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ "เหตุอันควรสงสัย" (Probable Cause) ว่าทรัพย์สินนั้นฝ่าฝืนกฎหมายสหรัฐ (Federal Law) จากนั้นภาระการพิสูจน์ก็จะตกเป็นของผู้อ้างขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ (Claimant) ที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวไม่เข้าข่ายที่จะถูกริบตามกฎหมาย²³

3.1.3 อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ โดยที่ศาลมีระบบการพิจารณาคดีด้วยระบบกล่าวหา ศาลทำหน้าที่เป็นกลางในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งเป็นระบบการพิจารณาคดีของศาลที่มักจะใช้ควบคู่กับระบบคอมมอนลอว์ที่ใช้อยู่ในหลายประเทศ

ในคดีฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา การดำเนินการกับทรัพย์สินได้แบ่งการริบทรัพย์สินทางแพ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

²⁰Title 21 United States Code, section 853 (i)(1)

²¹Title 28 Code of Federal Regulations, section 9.2 (j) or (l)

²² M. Michelle Gallant, *Money Launderings and the Proceeds of Crime: Civil Remedies and Economic Crime*, (London: Edward Elgar Publications, 2005), p. 61.

²³James R. Richards, *Transnational Criminal Organization, Cybercrime, and Money Laundering: A Handbook for Law Enforcement Officers, Auditors, and Financial Investigator*, p.194-195.

1) การริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหาร (Civil Forfeiture Administrative Proceedings)²⁴ ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดช่องให้หน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางมีอำนาจริบทรัพย์สินที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหรัฐ (federal law) โดยวิธีการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามทรัพย์สินที่จะถูกริบตามวิธีนี้ได้ต้องมีมูลค่าไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ แต่หากเป็นทรัพย์สินประเภทยานพาหนะที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมาย และตัวเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกริบได้โดยไม่จำกัดค่านิ่งถึงมูลค่าของทรัพย์สินนั้นภายหลังจากที่หน่วยงานของสหพันธรัฐริบทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว หน่วยงานนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ในการริบทรัพย์สิน (notice of intent to forfeit) ต่อบุคคลหรือหน่วยงานทั้งหมดที่อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (potential claimants) ในทรัพย์สินที่ถูกริบให้ทราบ เพื่อให้โอกาสโต้แย้งกรรมสิทธิ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ใดต้องการจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกริบ บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่เรียกว่า "in forma pauperis petition" ซึ่งเมื่อมีการยื่นคำร้องโต้แย้งกรรมสิทธิ์ดังกล่าวต่อศาล หน่วยงานของสหพันธรัฐนั้นจะต้องยื่นเรื่องไปยังอัยการสหรัฐ (United States Attorney) เพื่อต่อสู้คดีในกระบวนการริบทรัพย์สินในชั้นศาล

2) การริบทรัพย์สินในชั้นศาล (Judicial Civil Forfeiture Actions) เป็นกระบวนการที่ใช้ระยะเวลานานและมีขั้นตอนยุ่งยากกว่าการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหาร อาจกล่าวขั้นตอนได้ดังนี้

- ยึดทรัพย์สินก่อนการสอบสวน (pre-seizure) และการยึดทรัพย์สินโดยการออกหมายยึดทรัพย์สิน (seizure warrant US District Court Magistrate หรือ US Marshals Service) โดยศาลท้องถิ่นของรัฐ

- เมื่อยึดทรัพย์สินแล้วก็จะเก็บรักษาและประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดไว้โดย US Marshals Service โดยรัฐมีหน้าที่ต้องประกาศการยึดทรัพย์สินดังกล่าวต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นเป็นเวลา 3 สัปดาห์ต่อเนื่องกันในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐมีความมุ่งหมายที่จะยึดและริบทรัพย์สินดังกล่าว

- หากมีผู้มีส่วนได้เสียก็สามารถยื่นคำร้องขอคัดค้านตามกระบวนการที่กำหนดไว้ ในกรณีที่มีผู้คัดค้านยื่นคำร้องเพื่อขอคืนทรัพย์สินที่ถูกยึด (expedited release) อัยการสหรัฐ (United States Attorney) มีหน้าที่ตอบกลับผู้คัดค้านภายใน 20 วัน ตั้งแต่วันที่รับคำร้องดังกล่าว

²⁴James R. Richards, Transnational Criminal Organization, Cybercrime, and Money Laundering: A Handbook for Law Enforcement Officers, Auditors, and Financial Investigator, p.196-197.

ในการพิจารณาตีรับทรัพย์สินทางแพ่ง ศาลจะพิจารณาว่าตัวทรัพย์สินนั้นมีความผิดหรือบริสุทธิ์ โดยไม่คำนึงว่าเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวจะได้กระทำความผิดหรือไม่ ทั้งนี้ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นอาจเป็นของผู้กระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องก็ได้ ดังนั้น การริบทรัพย์สินทางแพ่งจึงแยกออกได้จากการฟ้องคดีอาญาต่อบุคคล²⁵ ตามหลักคำพิพากษาเรื่องการริบทรัพย์สินโดยให้ชำระเป็นมูลค่าเงิน (Money Judgment) หรือการริบทรัพย์สินอื่นที่ชอด้วยกฎหมายเป็นการทดแทน (Substitute property) ในการริบทรัพย์สินทางอาญาที่เป็นการไม่อาจกระทำได้ในการริบทรัพย์สินทางแพ่งที่มุ่งดำเนินคดีต่อตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ มิใช่การดำเนินการต่อตัวบุคคลเช่นในทางอาญา²⁶

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทางแพ่งที่สำคัญคือ Title 18 United States Code มาตรา 981 ซึ่งได้กำหนดให้ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไว้ ในกรณีที่ทรัพย์สินใดไม่ว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมหรือการพยายามทำธุรกรรมซึ่งฝ่าฝืนบทบัญญัติตามกฎหมาย รวมทั้งเงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงด้วยประการใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด (Any property traceable to such property) อยู่ภายใต้บังคับของการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินทั้งสิ้น²⁷

ทรัพย์สินใดได้มาไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการกระทำความผิดตามกฎหมายของต่างประเทศ หรือเป็นทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลงมาจากทรัพย์สินดังกล่าว (traceable) รวมทั้งดอกผลของทรัพย์สินนั้น หรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด

หากการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายยาเสพติด หรือเป็นความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย อยู่ภายใต้บังคับของการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินเช่นกัน²⁸

ตามมาตรา 18 ของ United States Code มาตรา 981(b)(2)(A) กฎหมายให้อำนาจศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวเมื่อมีหน่วยงานรัฐยื่นคำขอต่อศาล และตาม มาตรา 981(b)(3) ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) มีอำนาจพิจารณาและสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินได้ โดยจะต้องออกหมายแจ้งให้ทราบถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายใต้ Federal Rules of Criminal Procedure การยึดทรัพย์สินอาจ

²⁵ ปุณยวีร์ พรพิพัฒน์มงคล, “ประเทศไทยกับการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003: ศึกษารณการเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด,” หน้า 102.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

²⁷ Title 18 United States Code, section 981 (a)(1) (A)

²⁸ Title 18 United States Code, section 981 (a)(1) (B)(i)

ดำเนินการภายใต้ Title 28 มาตรา 1355(b) โดยศาลท้องถิ่นแห่งรัฐที่มีทรัพย์สินที่จะทำการยึดตั้งอยู่ เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการดำเนินการตามกฎหมาย และการกระทำเพื่อร้องขอให้ศาลปล่อย ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ จะต้องร้องขอต่อศาลท้องถิ่นแห่งรัฐที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และศาลนั้นสั่ง ให้ทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้

ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจในการพิจารณา พิพากษาคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาแต่ละมลรัฐมีศาลท้องถิ่นแห่งรัฐอย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่งในบางมล รัฐอาจมีมากกว่า 1 แห่งก็ได้โดยมีเขตอำนาจในการพิพากษาคดีตาม Article III of the Constitution ในคดีแพ่งและคดีอาญา ในคดีแพ่งที่มีการดำเนินการภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายและพันธสัญญาต่างๆของสหรัฐอเมริกา การดำเนินการทางแพ่งระหว่างพลเมืองต่างมลรัฐ กัน การดำเนินการทางแพ่งที่รัฐเป็นคู่ความในคดี ในคดีอาญาที่มีการฟ้องร้องให้ดำเนินคดีโดยรัฐ และ คดีและข้อขัดแย้งอื่นๆ

3.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีความเคลื่อนไหวของตลาดเงินที่เปลี่ยนแปลงง่ายอย่างลึกซึ้ง และเป็น ผู้นำด้านการจัดการการลงทุน ทั้งโครงสร้างการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน การเงิน และ องค์ประกอบของสินค้า ประเทศออสเตรเลียเป็นศูนย์กลางการบริการทางการเงินในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก โดยมีรัฐบาลเป็นผู้เริ่มต้นและสนับสนุน เช่น การดำเนินการจัดการการลงทุนโดยฝ่าย ปกครอง และการควบคุมในการกำหนดการยกเว้นภาษีหรือการผ่อนปรนการเก็บภาษีสำหรับผู้จัดการ การลงทุนต่างชาติ ธุรกิจการเงินและการประกันภัยเป็นธุรกิจส่วนที่ใหญ่ที่สุดในระบบเศรษฐกิจของ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลียมีการรวมกลุ่มในสินทรัพย์ที่ใหญ่ที่สุดภายใต้การบริหาร จัดการที่เป็นสากล มีมูลค่าประมาณ 1.8 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์ออสเตรเลีย นอกจากนี้ประเทศ ออสเตรเลียยังเป็นแหล่งปลายทางโดยตรงของการลงทุนต่างชาติ ซึ่งมีมูลค่าไหลเข้าประเทศเติบโต มากกว่า 16 เปอร์เซ็นต์ในช่วงครึ่งแรกของปี 2012 เทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี 2011²⁹

²⁹ Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013, “International Narcotics Control Strategy Report (INCSR) - INCSR 2013 Volume II Country Database,” United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, p. 36.

3.2.1 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ง่ายต่ออาชญากรเข้าไปหลบซ่อนและฟอกเงิน ทำให้รัฐบาลออสเตรเลียต้องใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อสกัดต้นให้สภาพแวดล้อมยากต่อการฟอกเงินโดยมีกฎหมาย ดังนี้

Customs Act ค.ศ.1901 มีวัตถุประสงค์ให้รัฐมีอำนาจในการยึดรายได้ที่มีที่มาจาก การซื้อขายยาเสพติดไม่ว่ารายได้นั้นจะเป็นเงินสดเช็คหรือทรัพย์สินอื่นใดรวมถึงการให้อำนาจศาลในการสั่งปรับได้สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการซื้อขายยาเสพติด³⁰ แต่กฎหมายฉบับนี้มีได้กำหนดไว้ถึงความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงเพียงแต่มีไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดโดยมีวัตถุประสงค์ในการบังคับเอากับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วยอำนาจรัฐ เพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

Proceeds of Crime Act ค.ศ.1907 กฎหมายนี้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้อำนาจศาลสั่งยึดทรัพย์สินที่ใช้หรือเกี่ยวกับการกระทำความผิดและให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขออำนาจศาลสั่งให้สถาบันการเงินส่งข้อมูลของบุคคลใดให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือเชื่อว่าข้อมูลซึ่งอยู่ที่สถาบันการเงินนั้นได้แสดงว่าบุคคลนั้นกำลังทำหรือกำลังจะทำหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้อหาร้ายแรง (Serious Offence) ได้แก่การค้ายาเสพติดการร่วมกันฉ้อโกงการหลีกเลี่ยงภาษีและการฟอกเงินหรือแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับหรือกำลังจะได้รับผลประโยชน์โดยตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขอหมายค้นจากศาลได้ และสามารถขอหมายค้นจากศาลโดยทางโทรศัพท์ได้ในกรณีมีเหตุเร่งด่วนหากเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่อว่าผู้ใดมีทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด (Tainted Property) ไว้ในครอบครองส่วนสถาบันการเงินก็มีหน้าที่เก็บรักษาหลักฐานธุรกรรมทางการเงินไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 7 ปีโดยบทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน หากผู้กระทำเป็นบุคคลธรรมดาให้ปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หากผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลให้ปรับไม่เกิน 600,000 เหรียญออสเตรเลีย³¹

³⁰ วัระพงษ์ บุญญภาส, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2550), หน้า 72-73.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

Financial Transaction Reports Act ค.ศ. 1988กฎหมายฉบับนี้มีหลักการครอบคลุมถึงธุรกรรมเกี่ยวกับการเงินทุกประเภทไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นเงินสดเท่านั้น มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายโดยกำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินมีหน้าที่รายงานคำสั่งการโอนเงินระหว่างประเทศต่อหน่วยงานที่เรียกว่า “Austrac” มาจาก Australian Transaction Reports and Analysis Centre³²

Telecommunication Act ค.ศ. 1991 มีการเพิ่มอำนาจและอำนาจการใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาข้อมูลติดตามและรับทราบข่าวสารทางอุปกรณ์การสื่อสารมีกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถขอหมายศาลเพื่อดักฟังทางโทรศัพท์ได้เฉพาะในคดีที่สำคัญเช่นคดีฆาตกรรมยาเสพติดการลักพาตัวการหลบเลี่ยงภาษีการฉ้อโกงที่ร้ายแรง (Serious Fraud หรือ Serious Revenue) เป็นต้นรวมทั้งให้ใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดนี้กับความผิดฐานฟอกเงินด้วย³³ แต่มิได้กล่าวถึงความผิดที่ถือเป็นความผิดมูลฐานโดยตรงมีข้อกำหนดที่จะต้องได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบหาข้อมูลและรับทราบข้อมูลที่เป็นในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด

3.2.2 การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของออสเตรเลีย

การริบทรัพย์สินของประเทศออสเตรเลียเป็นระบบที่อิงกับการพิพากษาลงโทษ (conviction-based system) ในการดำเนินการติดตาม ยึด आयัด หรือริบทรัพย์สินจึงต้องมีการพิจารณาพิพากษาตัดสินความผิดของผู้กระทำความผิดมาก่อน หลักการนี้ปรากฏใน Proceeds of Crime Act ค.ศ.1987 โดยกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด³⁴ และยังให้คำจำกัดความคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” (tainted property) ไว้ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด³⁵

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 73-75.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

³⁴ Proceeds of Crime Act 1987 Section 19(1) “Where

(a) the DPP applies to a court for an order under this section against property in respect of a person’s conviction of an offence

³⁵ Proceeds of Crime Act 1987 Section 4(1) “tainted property”, in relation to an offence, means

(a) property used in, or in connection with, the commission of the offence; or

ในปี ค.ศ.2001 ได้มีการร่างกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม คือ Proceeds of Crime Act ค.ศ. 2002 กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2003 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเสริมการขยายกรอบของกฎหมายฉบับเดิมในส่วนที่เกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินชั่วคราว (pre-trial restraint of assets) และกระบวนการริบทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำพิพากษา และบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินไว้ในส่วนที่ 7 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อยู่ในข่ายที่จะริบตามกฎหมายหมายฉบับนี้ได้แก่ ทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนจากการกระทำความผิด รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด (instrument) ซึ่งหมายความถึง เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ที่ถูกใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะใช้เพื่อกระทำความผิด และหมายความรวมถึงเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วย ในส่วนของการริบทรัพย์สินนั้น กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการยึดทรัพย์สินชั่วคราวไว้ในส่วนที่ 1 โดยพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งห้ามมิให้บุคคลใดๆ ดำเนินการใดๆ กับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ต้องหาในความผิดนั้น³⁶ และยังได้กำหนดถึงทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้คำสั่งยึดชั่วคราวไว้เป็นการเฉพาะ³⁷ เช่น ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่ต้องสงสัยเกี่ยวกับความผิด ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของบุคคลอื่นซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด เป็นต้น และหากศาลพิพากษายกฟ้องหรือพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดในความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ยึดหรือศาลไม่มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นให้คำสั่งนั้นมีผลบังคับ 28 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

ในการริบทรัพย์สินเมื่อพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิดนั้นได้ เมื่อบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมาย³⁸ และเริ่มยอมรับแนวความคิดเรื่อง “การริบทรัพย์สินทางแพ่ง” มาใช้ในส่วนของการพิจารณาคดี หากพนักงานอัยการพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหา ก็สามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยในแบบของทางอาญา

(b) proceeds of the offence.

³⁶ Proceeds of Crime Act 2002 Section 17(1) (f)

³⁷ Proceeds of Crime Act 2002 Section 17(2)(d)

³⁸ Proceeds of Crime Act 2002 Section 48

3.2.3 อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์³⁹ โดยศาลมีระบบการพิจารณาคดีด้วยระบบกล่าวหา ซึ่งระบบการพิจารณาคดีของศาลที่พัฒนาควบคู่กับระบบคอมมอนลอว์ที่ใช้อยู่ในหลายประเทศ

ระบบศาลยุติธรรมแห่งประเทศออสเตรเลีย อธิบายได้ดังต่อไปนี้⁴⁰

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบสหพันธรัฐ (Federation) โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 6 รัฐ ได้แก่ นิวเซาท์เวลส์ (New South Wales) ควีนส์แลนด์ (Queensland) วิกตอเรีย (Victoria) ออสเตรเลียตะวันตก (Western Australia) ออสเตรเลียใต้ (South Australia) และแทสมาเนีย (Tasmania) นอกจากนี้ยังประกอบด้วยเขตปกครอง 2 เขต คือ เขตเหนือ (Northern Territory) และเขตเมืองหลวง (Australian Capital Territory) อันเป็นที่ตั้งของกรุงแคนเบอร์รา (Canberra, ACT) เมืองหลวงของประเทศออสเตรเลีย

รัฐธรรมนูญแห่งออสเตรเลียกำหนดแต่ละรัฐและเขตปกครองต่างมีอำนาจตุลาการเป็นของตนเองโดยอิสระแยกออกจากการบริหารราชการส่วนกลาง (Federal Government) แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายของรัฐหรือเขตปกครองจะไม่มีผลใช้บังคับหากขัดแย้งกับกฎหมายของสหพันธรัฐ (Federal Law) สำนักงานใหญ่ของหน่วยงานในสังกัดการบริหารราชการส่วนกลางมักตั้งอยู่ในเขตเมืองหลวง หรือ Australian Capital Territory

ศาลของออสเตรเลียแบ่งได้เป็น 2 ระบบ คือ⁴¹

1. ระบบศาลของสหพันธรัฐ (Federal Court System)

ประกอบด้วยศาลของสหพันธรัฐ จัดตั้งขึ้นโดย Federal Court of Australia Act 1976 พิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่กฎหมายบัญญัติให้อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลเท่านั้น (มีมากกว่า 150 พระราชบัญญัติ) นอกจากนี้ศาลสหพันธรัฐยังมีเขตอำนาจเหนือคดีอุทธรณ์คำพิพากษา ของศาลฎีกาแห่งเกาะนอร์ฟอล์ค (The Supreme Court of Norfolk Island) คำพิพากษาของ Federal

³⁹ Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade, Legal system, [Online] Available from: http://www.dfat.gov.au/facts/legal_system.html [2014, May 6]

⁴⁰ สุทธิพล ทวีชัยการ, บทความพิเศษ ประสบการณ์จากการดูงานศาลออสเตรเลีย วารสารศาลยุติธรรม, กุมภาพันธ์ 2546, หน้า 37.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 37-38.

Migistrate Service ในส่วนที่ไม่ใช่คดีครอบครัว และคำพิพากษาของศาลฎีกาของรัฐต่างๆ ซึ่งพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลสหพันธรัฐ

2. ระบบศาลของรัฐและเขตปกครองต่างๆ

ในแต่ละรัฐและแต่ละเขตปกครองจะมีระบบศาลเป็นของตนเองโดยอิสระ ซึ่งมักจัดระดับชั้นของศาลยุติธรรมออกเป็น ศาลสูง (Supreme Court) ศาลชั้นกลาง (District Court) และศาลชั้นต้น (Local Court) รวมทั้งอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยเฉพาะเรื่องเพื่อพิจารณาคดีพิพาทเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษอีกด้วย

ศาลชั้นต้น (Local Court) มีอำนาจพิจารณาคดีส่วนมากในทางอาญาและการดำเนินคดีอาญาแบบรวบรัด และมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 100,000 เหรียญออสเตรเลีย โดยผู้พิพากษาศาลชั้นต้นมีอำนาจพิพากษาจำคุกได้ไม่เกิน 2 ปี และพิพากษาจำคุกรวมไม่เกิน 5 ปีสำหรับการพิพากษาเรียงกระทงลงโทษ⁴²

ศาลชั้นกลางหรือศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) มีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกิดขึ้นในรัฐนั้นๆ ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับศาลฎีกาของรัฐนั้นๆ ยกเว้นคดีทางทะเลและพินัยกรรม คดีมีทุนทรัพย์ที่มากกว่า 100,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้นไป⁴³

ในการดำเนินคดีตามกฎหมายฟ้องเงินของออสเตรเลียในส่วนของคดีแพ่งจะต้องขึ้นศาลของรัฐหรือศาลที่มีเขตอำนาจ (State or Territory Court) สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลได้ต่อศาลอุทธรณ์ (the Court of Appeal) และฎีกาได้ต่อศาลฎีกา (Supreme Court) ในรัฐนั้น

ตาม Customs Act ค.ศ.1901 มีวัตถุประสงค์ให้รัฐมีอำนาจในการยึดรายได้ที่มีที่มาจากการซื้อขายยาเสพติดไม่ว่ารายได้นั้นจะเป็นเงินสดเช็คหรือทรัพย์สินอื่นใดรวมถึงการให้อำนาจศาลในการสั่งปรับได้สูงเท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการซื้อขายยาเสพติด⁴⁴ แต่กฎหมายฉบับนี้มีได้กำหนดไว้ถึงความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงเพียงแต่มีไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดโดยมีวัตถุประสงค์ในการบังคับเอาภาษีสินที่ได้มาจากการกระทำความผิดด้วยอำนาจรัฐ เพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

⁴² website of the NSW Local Court, [Online] Available from: <http://www.localcourt.lawlink.nsw.gov.au/localcourts/index.html> [2013, December 27]

⁴³ Court Administration Authority of South Australia [Online] Available from: <http://www.courts.sa.gov.au/OurCourts/DistrictCourt/Pages/Civil-Jurisdiction.aspx> [2013, December 28]

⁴⁴ วัชรพงษ์ บุญญากาศ, กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 72-73.

นอกจากนี้ ตาม Proceeds of Crime Act (POCA) ค.ศ. 2002 กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเสริมการขยายกรอบของกฎหมายฉบับเดิมในส่วนที่เกี่ยวกับการยึดทรัพย์สินชั่วคราว (pre-trial restraint of assets) และกระบวนการริบทรัพย์สินภายหลังศาลมีคำพิพากษา และบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินไว้ในส่วนที่ 7 ของพระราชบัญญัติฯ กฎหมาย POCA ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในทางแพ่งโดยยื่นต่อศาลแพ่งได้เพียงเพราะมีความสงสัยเท่านั้น

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อยู่ในข่ายที่จะริบตามกฎหมายฉบับนี้ได้แก่ ทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนจากการกระทำความผิด รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด (instrument) ซึ่งหมายความถึง เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ที่ถูกใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะใช้เพื่อกระทำความผิด และหมายความรวมถึงเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วย ในส่วนของการริบทรัพย์สินนั้น กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการยึดทรัพย์สินชั่วคราวไว้ในส่วนที่ 1 โดยพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งห้ามมิให้บุคคลใดๆ ดำเนินการใดๆ กับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ต้องหาในความผิดนั้น⁴⁵ และยังได้กำหนดถึงทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้คำสั่งยึดชั่วคราวไว้เป็นการเฉพาะ⁴⁶ หากศาลพิพากษายกฟ้องหรือพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดในความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ยึดหรือศาลไม่มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นให้คำสั่งนั้นมีผลบังคับ 28 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

ตามกฎหมาย POCA ศาลจึงมีอำนาจ ดังต่อไปนี้⁴⁷

1. มีอำนาจในการมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือที่ใช้ในการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน (Forfeiture Orders)
2. มีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินเท่ากับจำนวนที่ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดนั้น (Pecuniary Penalty Orders)
3. มีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินตามที่มีการคำนวณจากผลประโยชน์ที่แสวงหาทางการค้าจากบุคคลอื่นเนื่องจากการกระทำความผิดนั้น (Literary Proceeds Orders)

⁴⁵ Proceeds of Crime Act 2002 Section 17(1) (f)

⁴⁶ Proceeds of Crime Act 2002 Section 17(2)(d)

⁴⁷ Lorana Bartels, *A Review of Confiscation Schemes in Australia*, Australian Government, Australian Institute of Criminology Reports, p.7.

อัตราการรายงานธุรกรรม การยื่นฟ้องคดีและตัดสินว่ามีความผิดในคดีฟอกเงินของประเทศออสเตรเลีย จากฐานข้อมูลรายงานการฟอกเงินและอาชญากรรมทางการเงิน (Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013) ระบุว่า⁴⁸

- ประเทศออสเตรเลียมีการรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย (STRs): 48,155 รายการ (ในช่วง กรกฎาคม 2011 – กรกฎาคม 2012)
- สถาบันการเงินยื่นรายงานทางการเงิน (CTRs): 16,332 รายการ (ในช่วงกรกฎาคม 2011 – กรกฎาคม 2012)
- มีการยื่นฟ้องคดีฟอกเงิน: 65 คดี (ในช่วง กรกฎาคม 2011 – กรกฎาคม 2012)
- ศาลตัดสินว่ามีความผิดฟอกเงิน: 53 คดี (ในช่วง กรกฎาคม 2011 – กรกฎาคม 2012)

3.3 เขตปกครองพิเศษฮ่องกง

ฮ่องกงเป็นเขตปกครองพิเศษของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน มีความโดดเด่นด้านการเงินระดับนานาชาติและศูนย์กลางทางการค้า ในปี 2012 ช่วงเดือนธันวาคม ตลาดหุ้นของฮ่องกงใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของโลก ด้วยมูลค่า 2.83 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์ในมูลค่าของหุ้นทั้งหมดในตลาดเงินลงทุน และได้เป็นศูนย์กลางทางการเงินและธนาคารที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 10 ของโลกในด้านการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับต่างประเทศ และเป็นอันดับที่ 6 ในการเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าในต่างประเทศ ฮ่องกงดำเนินการเหมือนเป็นส่วนต่อขยายของศูนย์กลางทางการเงินของเงินหยวนจีน (Renminbi – RMB) ที่ทำขึ้นนอกประเทศจีน โดยในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2012 มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นกว่า 910,000 ล้านหยวนจีน โดยเห็นเป็นรูปธรรมได้จากการฝากเงินกับสถาบันที่มีอำนาจตามกฎหมาย ฮ่องกงไม่มีการแบ่งแยกความต่างระหว่างกิจการในประเทศและที่เกิดในต่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการอนุญาตและการควบคุมดูแลแต่อย่างใด⁴⁹

⁴⁸ Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013, “International Narcotics Control Strategy Report (INCSR) - INCSR 2013 Volume II Country Database,” United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, p.37.

⁴⁹ Ibid. p.182.

3.3.1 กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของฮ่องกง

ฮ่องกงมีอัตราภาษีที่ต่ำและมีกฎเกณฑ์ทางภาษีที่เข้าใจง่าย ร่วมกับระบบทาง การธนาคารที่ซับซ้อน มีตัวแทนองค์กรที่สร้างขึ้นในลักษณะของบริษัทเปล้า (Shell company) คือ บริษัทที่ไม่มีการดำเนินธุรกิจเกิดขึ้นจริง มีทำการขนส่งปลอดภาษี และการไม่ปรากฏการเข้าควบคุม กระแสการเงินหรือการแลกเปลี่ยนทางการเงิน โดยปรากฏว่าฮ่องกงมีความไม่มั่นคงที่จะถูกใช้ในการ ฟอกเงิน รวมถึงการค้าขายสินค้าที่มีพื้นฐานที่ให้ทางเลือกในการชำระหนี้ซึ่งเปิดโอกาสให้องค์กรที่ผิด กฎหมายหารายได้ เคลื่อนย้าย และกักเก็บสินค้าโดยอ้างว่าเป็นสินค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ (Trade-based money laundering)⁵⁰ บ่อนการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมายในฮ่องกง ส่วนการแข่งขัน สลากกินแบ่งของท้องถิ่น การพนันฟุตบอล ถือเป็นเกมการพนันที่เป็นสิ่งถูกกฎหมาย ทั้งหมดนี้อยู่ ภายใต้การควบคุมดูแลโดยตรงของ HKJC หรือ Hong Kong Jockey Club ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่ แสวงหาผลกำไร โดยผู้บริหารองค์กร HKJC ให้ความร่วมมือใกล้ชิดกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อ ขจัดช่องทางการพนันที่ผิดกฎหมาย รัฐบาลของฮ่องกง (Government of the Hong Kong – GOHK) ได้ระบุอย่างเป็นทางการถึงแหล่งเงินทุนขั้นต้นที่ใช้ในการฟอกเงิน ว่ามีแหล่งที่มาจากท้องถิ่น ภายในประเทศและการประกอบอาชญากรรมในต่างประเทศ มาจากการฉ้อโกงและอาชญากรรม ทางการเงิน การพนันที่ผิดกฎหมาย การกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยสูงมาก (Loan shark) การลักลอบขน สินค้า และอื่นๆ⁵¹

ฮ่องกงเป็นทั้งศูนย์กลางทางการเงินและแหล่งลงทุนทางธุรกิจที่สำคัญของเอเชีย เนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้การกระทำความผิดและนำเงิน ที่ผิดกฎหมายเข้าสู่ฮ่องกงในปริมาณมากเช่นกัน ในโลกตะวันตกมีการต่อต้านการฟอกเงิน ทำให้มีผู้ คาดการณ์ว่าการฟอกเงินจะเข้ามาแพร่หลายมากขึ้นในเขตเอเชียแปซิฟิก ฮ่องกงจึงต้องป้องกันและ ปราบปรามปัญหาดังกล่าวโดยการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอก เงินขึ้น

Drug Trafficking (Recovery of Proceeds) Ordinance (DTRPO)กฎหมายฉบับ นี้มีวัตถุประสงค์ที่ให้อำนาจรัฐในการติดตามและริบทรัพย์สินจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁵⁰ U.S. Department of Homeland Security Seal [online] Available from: <http://www.ice.gov/cornerstone/money-laundering.htm> [2013, December 30]

⁵¹ Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013, “International Narcotics Control Strategy Report (INCSR) - INCSR 2013 Volume II Country Database,” United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, p.182.

ติด และกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้ค้ายาเสพติด ในการปกปิดหรือจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าว รวมทั้งบังคับให้สถาบันการเงินต้องช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐในการสืบสวน⁵²

Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO)กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มอำนาจสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดที่ร้ายแรงและความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมหรือกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม และให้อำนาจจับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดรวมทั้งกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้กระทำความผิดอื่นในการปกปิดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่กำหนดไว้⁵³ โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่จำกัดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น แต่บังคับใช้กับฐานความผิดที่หลากหลาย

กฎหมาย Drug Trafficking (Recovery of Proceeds) Ordinance (DTRPO) และกฎหมาย Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ต่างก็มีบทบัญญัติที่กำหนดให้มีความผิดอาญาเกี่ยวกับการฟอกเงิน และกำหนดให้มีการรายงานทรัพย์สินหรือธุรกรรมที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ด้วย ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ

1) ผู้ใดกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตนรู้หรือควรรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน และไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ผู้นั้นมีความผิด⁵⁴ ต้องระวางโทษปรับ 5,000,000 เหรียญฮ่องกง และจำคุก 14 ปี สำหรับคำพิพากษาของศาลในคดีที่มีลูกขุน (conviction upon indictment) และระวางโทษปรับ 500,000 เหรียญฮ่องกง และจำคุก 3 ปี สำหรับคำพิพากษาของศาลที่ไม่มีลูกขุน (summary conviction)⁵⁵

การกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สิน หมายรวมถึง การรับหรือได้มาซึ่งทรัพย์สิน การปกปิดอำพรางทรัพย์สิน การจำหน่ายหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สิน การนำเข้าหรือนำออก และการใช้ทรัพย์สินเป็นประกันการกู้ยืมเงินหรือใช้เป็นทรัพย์สินหลักประกันในหนี้ได้⁵⁶

⁵² นิกเร กรีกูล, การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, หน้า 80-81.

⁵³ Asset Recovery Knowledge Center, Organized and Serious Crimes Ordinance (Cap. 455) 1994 [online], available from: <http://www.assetrecovery.org/kc/node/5bfc3be8-a8bb-11dc-abf8-ef45178a4224.6> [2013, November 20]

⁵⁴ Drug Trafficking (Recovery of Proceeds) Ordinance (DTRPO), section 25 (1) and Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO), section 25 (1)

⁵⁵ DTRPO, section 25 (3) and OSCO, section 25 (3)

⁵⁶ DTRPO, section 2 (1) and OSCO, section 2 (1)

2) ในการพิจารณาคดีของผู้กระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ นั้น ให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนมีความตั้งใจที่จะแจ้งในเรื่องที่ตนรู้หรือที่ตนสงสัยต่อเจ้าหน้าที่ แต่มีเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจแจ้งได้จำเลยจึงจะพ้นผิด⁵⁷

3) ผู้ใดรู้หรือมีเหตุสงสัยว่าทรัพย์สินรายใดเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นมีหน้าที่แจ้งเรื่องที่ตนรู้หรือสงสัยต่อเจ้าหน้าที่โดยไม่ชักช้า⁵⁸ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับในระดับ 5 และจำคุก 3 เดือน⁵⁹

4) ผู้ใดกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ แล้วจึงมาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ในภายหลัง ผู้นั้นจะไม่มี ความผิดถ้าหากได้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ที่อยู่ก่อนแล้วและเจ้าหน้าที่ยินยอมให้กระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นได้ หรือการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ได้กระทำโดยไม่ชักช้าและด้วยความประสงค์ของตนเองภายหลังจากได้กระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น⁶⁰

5) การแจ้งต่อเจ้าหน้าที่จะไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดไว้ในสัญญา ข้อบังคับใดๆ กฎวิชาชีพ หรือบทบัญญัติอื่นใด นอกจากนี้ผู้แจ้งไม่ต้องรับผิดชอบใน ความเสียหายใดๆที่เกิดจากการแจ้งนั้น⁶¹

3.3.2 การดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายของฮ่องกง

ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989 ฮ่องกงก็ใช้กระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญา (criminal confiscation system) ต่อมาในปี ค.ศ. 1994 กระบวนการดังกล่าวก็ได้ถูกนำไปใช้เพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมร้ายแรงตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังถูกนำไปใช้ในกฎหมายว่า

⁵⁷ DTRPO, section 25 (2) and OSCO, section 25 (2)

⁵⁸ DTRPO, section 25A (1) and OSCO, section 25A (1)

⁵⁹ DTRPO, section 25A (7) and OSCO, section 25A (7)

⁶⁰ DTRPO, section 25A (2) and OSCO, section 25A (2)

⁶¹ DTRPO, section 25A (3) and OSCO, section 25A (3)

ด้วยความผิดฐานร่ำรวยผิดปกติของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งนำไปใช้ในกฎหมายเกี่ยวกับวัตถุต้องห้ามหรือสิ่งของผิดกฎหมายต่างๆ⁶²

ส่วนกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งได้ถูกนำมาใช้อย่างจำกัดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในบางกรณีและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ก่อการร้ายเท่านั้น โดยไม่มีบทบัญญัติทั่วไปสำหรับการริบทรัพย์สินทางแพ่งต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด⁶³

ปัจจุบันฮ่องกงได้แบ่งการริบทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การริบทรัพย์สินทางอาญาตามกฎหมาย Drug Trafficking (Recovery of Proceeds) Ordinance (DTRPO) และกฎหมาย Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO) มีสาระสำคัญ คือ

(1) การริบทรัพย์สินทางอาญาจะถูกบังคับใช้ภายหลังศาลได้พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ (drug trafficking or a specified offence)⁶⁴ โดยศาลจะพิจารณาว่าจำเลยได้รับประโยชน์ใดๆจากการกระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สิน (confiscation order) หากศาลพึงเป็นที่พอใจว่าจำเลยได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดดังกล่าว และจำเลยได้เงินหรือทรัพย์สินไปเป็นมูลค่าเท่าใด⁶⁵ และกำหนดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จำเลยจะต้องชำระเท่ากับประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด⁶⁶

(2) ในการพิจารณาคดีโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ตามมาตรฐานการพิสูจน์ว่าจำเลยได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้หรือไม่ และได้มูลค่าเท่าใด⁶⁷ โดยกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเป็นคุณแก่ฝ่ายโจทก์ว่าถ้าผู้ใดได้รับค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ใดๆ (payment or other reward) จากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดด้วย⁶⁸

⁶² Simon NM Young, “Civil Forfeiture for Hong Kong,” A Discussion Paper of the Hong Kong Civil Forfeiture Project, p.5.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ DTRPO, section 3 (1) and OSCO, section 8 (1)

⁶⁵ DTRPO, section 3 (5) and OSCO, section 8 (6)

⁶⁶ DTRPO, section 3 (6) and OSCO, section 8 (7)

⁶⁷ DTRPO, section 3 (12) and OSCO, section 8 (8B)

⁶⁸ DTRPO, section 3 (4) and OSCO, section 2 (8)

3) ศาลต้องมีคำสั่งกำหนดระยะเวลาให้จำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาชำระตามคำสั่งริบทรัพย์สิน และกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้สำหรับกรณีที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามชำระเงินหรือทรัพย์สินให้ตรงตามเวลาที่กำหนดในคำสั่งริบทรัพย์สินด้วย โดยมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไว้สำหรับมูลค่าทรัพย์สินที่สั่งริบในกรณีต่างๆ ตัวอย่างเช่นกรณีทรัพย์สินที่สั่งริบมีมูลค่ามากกว่า 1,000,000 เหรียญฮ่องกง แต่ไม่เกิน 2,500,000 เหรียญฮ่องกง ศาลจะลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 3 ปี⁶⁹

2. การริบทรัพย์สินทางแพ่งมีบัญญัติไว้ในกฎหมาย United Nations (Anti-Terrorism Measures) Ordinance (UNATMO) ในปี ค.ศ. 2002 แล้วมีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2004 โดยกฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจในการยับยั้ง (freezing) หรือริบทรัพย์สินในการก่อการร้าย (terrorist property) ทรัพย์สินของผู้ก่อการร้าย หรือทรัพย์สินที่ผู้ก่อการร้ายมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเงินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายหรือในการช่วยเหลือการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายดังกล่าว⁷⁰

แม้ฮ่องกงจะนำการริบทรัพย์สินทางอาญามาใช้ก็ตาม แต่มาตรฐานในการพิสูจน์ความผิดของฮ่องกงกลับนำเอาหลักทางแพ่งมาใช้ในทางปฏิบัติ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 25 แห่ง OSCO เพียงแค่พิสูจน์ความผิด “มีเหตุผลที่เชื่อว่า” (Having reasonable grounds to believe) เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็เพียงพอแล้วแม้จะเป็นการพิสูจน์การริบทรัพย์สินทางอาญาก็ตาม⁷¹

3.3.3 อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของฮ่องกง

เขตปกครองพิเศษฮ่องกงใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ โดยระบบการพิจารณาคดีของศาลใช้ระบบกล่าวหา⁷² ซึ่งศาลเป็นกลางในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ระบบกล่าวหานี้มักใช้กับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ในเขตปกครองพิเศษฮ่องกง มีโครงสร้างการดำเนินคดีของศาล และเขตอำนาจศาลดังต่อไปนี้⁷³

⁶⁹ DTRPO, section 8 and OSCO, section 13

⁷⁰ Simon NM Young, “Civil Forfeiture for Hong Kong?,” A Discussion Paper of the Hong Kong Civil Forfeiture Project, p.16.

⁷¹ The Offence of Money-Laundering needs to be reformed, Andrew Powner, Haldanes DOJ Seminar, November 2013, p.2.

⁷² Department of Justice of the Hong Kong Special Administrative Region, Legal System in Hong Kong, [Online] Available from: <http://www.doj.gov.hk/eng/legal/> [2014, May 6]

ศาลแขวง (the Magistrates' Court) มีเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญาในหลากหลายคดี โดยทั่วไปจะต้องเป็นคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือค่าปรับไม่เกิน 1 แสนเหรียญดอลลาร์ฮ่องกง และในพระราชบัญญัติบางฉบับให้อำนาจศาลแขวงในการลงโทษจำคุกอย่างสูงได้ไม่เกิน 3 ปี และโทษปรับไม่เกิน 5 ล้านเหรียญดอลลาร์ฮ่องกง โดยคดีฟอกเงินอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงด้วย ในการดำเนินคดีทุกคดีภายใต้เขตอำนาจของศาลแขวงนั้น ปลัดกระทรวงยุติธรรมสามารถโอนย้ายคดีจากศาลแขวงไปสู่ District Court หรือ มอบหมายให้นำไปดำเนินคดีในศาลชั้นต้น (the Court of First Instance) ได้ ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของคดี ปัจจุบันมีผู้พิพากษาศาลแขวงทั้งหมด 61 คน สามารถนั่งพิจารณาได้ใน Tribunals และ ศาลแขวงทั้ง 7 แห่งทั่วฮ่องกง ซึ่งตั้งอยู่ที่ เมืองเกาลูน (Kowloon City), ฝั่งตะวันออก (Eastern), Kwun Tong, Tsuen Wan, Sha Tin, Fanling และ TuenMun การยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น (the Court of First Instance)

District Court มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยมีจำนวนทุนทรัพย์เป็นเงินมูลค่าไม่เกิน 1 ล้านเหรียญดอลลาร์ฮ่องกง หรือคดีฟ้องขับไล่ การจ่ายค่าเช่าที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ไม่เกิน 240,000 เหรียญดอลลาร์ฮ่องกง คดีค่าชดเชยลูกจ้าง คดีหย่าร้าง ในส่วนคดีอาญามีเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่มีการจำคุกไม่เกิน 7 ปี ปัจจุบันมีผู้พิพากษา District Court ทั้งหมด 43 คน

ศาลชั้นต้น (the Court of First Instance) มีเขตอำนาจศาลทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาโดยไม่มีจำกัดจำนวนทุนทรัพย์ โดยมีเขตอำนาจพิจารณาคดีทางทะเล ล้มละลาย บริษัทเล็กกิจการ คดีครอบครัว นอกจากนี้ยังมีเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษร้ายแรง การฉ้อโกงเงินในทางการค้า คดียาเสพติดในปริมาณมาก และคดีฟอกเงิน โดยจะมีลูกขุนนั่งในห้องพิจารณาคดี 7 คน หรือตามที่มีผู้พิพากษามีคำสั่ง ปัจจุบันมีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นทั้งหมด 26 คนการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ (the Court of Appeal of the High Court) และยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา (The Court of Final Appeal)

ภายหลังศาลได้พิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดที่กำหนดไว้ ศาลจะริบทรัพย์สินทางอาญา โดยพิจารณาว่าจำเลยได้รับประโยชน์ใดๆจากการกระทำความผิดหรือไม่ ศาลก็จะมีคำสั่งริบทรัพย์สิน (confiscation order) โดยพิเคราะห์จากมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับ⁷⁴ และกำหนดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จำเลยจะต้องชำระเท่ากับประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด⁷⁵

⁷³ The Information Services Department October 2013, Judiciary Home Page address: Hong Kong Special Administrative Region Government [Online] Available from: <http://www.judiciary.gov.hk/> [2013, December 30]

⁷⁴ DTRPO, section 3 (5) and OSCO, section 8 (6)

⁷⁵ DTRPO, section 3 (6) and OSCO, section 8 (7)

โดยโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ตามมาตรฐานการพิสูจน์ว่าจำเลยได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเป็นคุณแก่ฝ่ายโจทก์ว่าถ้าผู้ใดได้รับค่าตอบแทนหรือรางวัลใดๆ (payment or other reward) จากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความผิดที่กำหนดไว้ ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดแล้ว⁷⁶

นอกจากคำสั่งริบทรัพย์สินแล้ว ศาลต้องมีคำสั่งกำหนดระยะเวลาให้จำเลยนำเงินหรือทรัพย์สินมาชำระตามคำสั่งริบทรัพย์สิน และกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้สำหรับกรณีที่จำเลยไม่ปฏิบัติตามชำระเงินหรือทรัพย์สินให้ตรงตามเวลาที่กำหนดในคำสั่งริบทรัพย์สินด้วย

มาตรา 3(1) แห่ง Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO) บัญญัติให้ ปลัดกระทรวงยุติธรรมสามารถยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลชั้นต้น (the Court of First Instance) เพื่อให้ศาลมีคำสั่งตาม (2) ต่อบุคคลใดๆที่เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะ เพื่อประโยชน์การสืบสวนคดีและจัดการอาชญากรรม

และมาตรา 3(3) แห่ง OSCO ศาลชั้นต้นจะมีอำนาจออกคำสั่งตามกฎหมายดังต่อไปนี้

- (a) สั่งให้ส่งรายละเอียดขององค์กรอาชญากรรมที่ถูกสอบสวน;
- (b) ระบุตัวตนของบุคคล หรือแสดงข้อมูลเฉพาะเจาะจงของบุคคล ตามคำสั่งศาล
- (c) มีคำสั่งอนุญาตให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมเข้าถึงข้อมูลของบุคคลใดๆภายใต้

คำสั่งศาล

(i) เพื่อให้บุคคลนั้นมาตอบคำถามหรือแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการสอบสวน กับพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ

(ii) ให้มาแสดงวัตถุสิ่งของที่มีเหตุผลว่าเกี่ยวเนื่องกับประเด็นในการสอบสวนหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่ง โดยมาแสดงต่อปลัดกระทรวงยุติธรรม

(d) กรณีอื่นใด (ถ้ามี) หากศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสมกับประโยชน์ของสาธารณะชน แต่ในบทมาตรานี้มิได้ให้อำนาจศาลในการมีคำสั่งให้คุมขังบุคคลดังกล่าวโดยบุคคลนั้นไม่ให้ความยินยอม

จากบทบัญญัติแห่ง OSCO มาตรา 3 ถึง มาตรา 5 จึงเป็นการให้อำนาจปลัดกระทรวงยุติธรรมหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและการจัดการกับอาชญากรรม ให้อำนาจ

⁷⁶ DTRPO, section 3 (4) and OSCO, section 2 (8)

ขอต่อศาลชั้นต้น (the Court of First Instance) เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลนำข้อมูลหรือแสดงวัตถุที่ปรากฏเหตุผลว่าเกี่ยวข้องกับการสืบสวนนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวนำวัตถุที่เกี่ยวข้องมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจยื่นคำขอให้ศาลออกหมายค้นภายใต้กฎหมาย OSCO ได้ บุคคลดังกล่าวไม่สามารถปฏิเสธการให้ข้อมูลหรือแสดงวัตถุที่เกี่ยวข้องที่กระทำตามมาตรา 3 หรือมาตรา 4 แห่ง OSCO โดยอ้างหลักการไม่ให้การที่อาจทำให้ตนได้รับผิดทางอาญา (self-incrimination) หรืออ้างการผิดสัญญาในการปกปิดความลับ (breach of an obligation to secrecy) หรืออ้างข้อบังคับอื่นใดที่ห้ามเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมายหรือกฎหมายอื่นหรือตามกฎหมายเกณฑ์ข้อบังคับใดๆ⁷⁷ ซึ่งบทบัญญัตินี้ให้อำนาจเช่นเดียวกับกฎหมายนานาชาติต่อต้านการก่อการร้ายของฮ่องกง (Chapter 575: United Nations (Anti-Terrorism Measures) Ordinance – UNATMO)⁷⁸

เขตอำนาจศาลในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินนั้น ตามกฎหมาย Dutiable Commodities Ordinance มาตรา 49 ได้ให้อำนาจศาลแขวง (Magistrate Court หรือ District Court) ในการมีคำสั่งริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินภายใต้กฎหมายนี้⁷⁹

อัตราการรายงานธุรกรรม การยื่นฟ้องคดีและตัดสินว่ามีความผิดคดีฟอกเงินของเขตปกครองพิเศษฮ่องกง จากฐานข้อมูลรายงานการฟอกเงินและอาชญากรรมทางการเงิน (Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013) ระบุว่า⁸⁰

- จำนวนการรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย (STRs): 17,795 รายการ (ในช่วงวันที่ 1 มกราคม– 30 กันยายน 2012)
- จำนวนสถาบันการเงินยื่นรายงานทางการเงิน (CTRs): ไม่ปรากฏ
- มีการยื่นฟ้องคดีฟอกเงิน: 131 คดี (ในช่วงวันที่ 1 มกราคม– 30 กันยายน 2012)
- ศาลตัดสินว่ามีความผิดฟอกเงิน: 137 คดี (ในช่วงวันที่ 1 มกราคม– 30 กันยายน 2012)

⁷⁷ Guidance Note on Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing, October 2010, Office of the Commissioner of Insurance, p.7 [Online] available from: <http://www.oci.gov.hk/download/gn3.pdf> [2014, January 26]

⁷⁸ Guidance Note on Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing, October 2010, Office of the Commissioner of Insurance, p.12 [Online] available from: <http://www.oci.gov.hk/download/gn3.pdf> [2014, January 26]

⁷⁹ Dutiable Commodities Ordinance, Chapter 109, Section 49.

⁸⁰ Money Laundering and Financial Crimes Country Database June 2013, “International Narcotics Control Strategy Report (INCSR) - INCSR 2013 Volume II Country Database,” United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, p.182.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน

จากการศึกษากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของประเทศ ในบทที่ 2 และอำนาจหน้าที่ของศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ในบทที่ 3 จึงได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลตามกฎหมายฟอกเงินถึงความสอดคล้อง เป็นสากล หรือเหมาะสมกับการก่ออาชญากรรมและกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฉบับใหม่ เพื่อให้กฎหมายฟอกเงินและอำนาจหน้าที่ศาลสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4.1 วิเคราะห์ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในทางอาญา

กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายที่มีโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา ทั้งนี้ กฎหมายฟอกเงินเน้นความสำคัญไปที่การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และการริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเป็นบทลงโทษในทางแพ่งมุ่งเน้นการหยุดยั้งการนำทรัพย์สินไปก่ออาชญากรรมในรูปแบบอื่น ๆ อีก แม้จะไม่พบตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานฟอกเงินในทางอาญาเลยก็ตาม เนื่องจากการพิสูจน์ความผิดในทางแพ่งไม่เคร่งครัดเท่ากับการพิสูจน์ความผิดในทางอาญา หากบทลงโทษเกี่ยวกับทรัพย์สินในทางแพ่งสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมส่งผลให้เป็นการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงินลดน้อยลงไปด้วย แม้ไม่มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในทางอาญาก็ตาม

แต่กลับกัน หากการดำเนินการกับทรัพย์สินในทางแพ่งไม่มีประสิทธิภาพ ก็ไม่สามารถตัดวงจรการก่ออาชญากรรมไปได้ ยิ่งไปกว่านั้น ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเมื่อไม่ได้มีการจับกุมมาดำเนินคดีในทางอาญา ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดยังคงอยู่ในสังคมต่อไปพร้อมกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ไม่ถูกริบทรัพย์สินไปหรือถูกริบไปไม่หมดทำให้ผู้กระทำความผิดกลับมาก่ออาชญากรรมต่อไปได้อีก

การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินในส่วนอาญาและในส่วนแพ่ง จึงมีผลเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งกันและกันและส่งผลต่อการบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ต้องการให้การดำเนินมาตรการตามกฎหมายฟอกเงินเพื่อเป็นเครื่องมือใน

การตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม หากส่วนใดส่วนหนึ่งขาดประสิทธิภาพไปย่อมไม่อาจบรรลุผลตามกฎหมายได้

การนำคดีฟอกเงินเข้าสู่ศาลอาญายังคงมีน้อย มีการดำเนินการในความผิดอาญาฟอกเงินและความผิดมูลฐานฟอกเงินเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น¹ สาเหตุอาจเกิดมาจากพนักงานสอบสวน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังอาจขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน ในด้านของศาลเอง ก็มีปัญหาในการขาดความรู้ความเข้าใจเช่นกัน แต่กฎหมายฟอกเงินในส่วนคดีอาญาไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดเขตอำนาจหน้าที่ศาลไว้เป็นการเฉพาะดังเช่นคดีฟอกเงินส่วนแพ่ง ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีฟอกเงินส่วนอาญา จึงเป็นศาลจังหวัดทั่วประเทศในส่วนคดีอาญาของศาลนั้นๆ แม้ปัจจุบันจะมีปริมาณคดีเข้าสู่ศาลอาญาไม่มากนัก แต่เมื่อกฎหมายฟอกเงินต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับความตกลงระหว่างประเทศ จึงมีการเพิ่มมูลฐานความผิดในคดีฟอกเงินขึ้น จะทำให้คดีฟอกเงินมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น เขตอำนาจศาลในคดีฟอกเงินส่วนคดีอาญาจึงมีความเหมาะสมอยู่แล้ว เพียงมีการอบรมเพิ่มความรู้ความเข้าใจกฎหมายฟอกเงินแก่พนักงานสอบสวน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศาล ก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินทางอาญามีผลสำเร็จมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังคงมีปัญหาในเรื่องอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินอยู่ กล่าวคือ การพิจารณาไปตามบทกฎหมายฟอกเงินก็ยังมีปัญหาจากระบบการทำงานของศาลและข้อสันนิษฐานตามกฎหมายยังไม่สอดคล้องกันและส่งเสริมกัน ดังต่อไปนี้²

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51 บัญญัติว่า “เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 แล้วหากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้นให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

ทรัพย์สิน ตามวรรคหนึ่ง ที่เป็นเงิน ให้สำนักงานส่งเข้ากองทุนกึ่งหนึ่ง และส่งให้กระทรวงการคลังอีกกึ่งหนึ่งถ้าเป็นทรัพย์สินอื่น ให้ดำเนินการตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของ หรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่งเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐาน

¹โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง “การบูรณาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ร่วมกับศาลอาญา,” มิถุนายน 2556, หน้า 4.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

พอกเงินมาก่อนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี”

ในมาตรา 51 วรรคท้ายมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลและทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการ กระทำ ความผิด หากมีการเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดมูลฐานพอกเงินหรือเคยพอก เงินมาก่อน ซึ่งเป็นการใช้ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายแต่ไม่สอดคล้องกับระบบการตรวจสอบข้อมูลค่า พินิจของศาลที่เคยตัดสินคดีดังกล่าวมาก่อนเนื่องจากไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบข้อมูลว่าบุคคล นั้นเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการพอกเงินหรือไม่ เคยมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลฎีกาเกี่ยวกับบุคคลนั้นอย่างไร ทำให้ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 51 ทำได้ยาก

มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5289 – 5290/2555 วางหลักเรื่องข้อสันนิษฐานตามมาตรา 51 ไว้ ว่า “การที่บุคคลดังกล่าว เป็นญาติของผู้คัดค้าน ที่เคยต้องหาว่าครอบครองเมทแอมเฟตามีนไว้เพื่อ จำหน่าย และความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ พอกเงินพ.ศ.2542 มาตรา 3 ผู้ร้องต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับผู้คัดค้านด้วย จึงจะต้องด้วยบทสันนิษฐานตามมาตรา 51 วรรคท้าย แห่งพ.ร.บ.ป้องกันและ ปราบปรามการพอกเงินพ.ศ.2542”

เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดในการที่จะแสดงความเกี่ยวข้องกันนั้น ศาลไม่ สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย จากคำพิพากษาศาลฎีกาจึงให้เป็นหน้าที่ของผู้ร้องหรืออัยการ ในการที่ จะต้องแสดงให้ศาลเห็นถึงความเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกัน ศาลจึงจะสันนิษฐานไว้ก่อนตามมาตรา 51 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการพอกเงินพ.ศ.2542 ได้

ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน ศาลซึ่งมีอำนาจ และหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีพอกเงินและเป็นองค์กรหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันและ ปราบปรามการพอกเงิน จึงควรมีการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูล คำพิพากษาของศาลต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับคดีพอกเงิน เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีต่อไปในภายหลัง และทำให้ สามารถตรวจสอบข้อมูลให้การสันนิษฐานตามกฎหมายพอกเงินใช้ได้จริง

4.2 วิเคราะห์ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในทางแพ่ง

4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินกับกฎหมายฟอกเงินต่างประเทศ

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

(1) เปรียบเทียบการตรวจสอบดุลพินิจของหน่วยงานอื่นของรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกับประเทศไทย คือนอกจากศาลแล้ว หน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางมีอำนาจริบทรัพย์สินที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหรัฐ (federal law) แต่ทรัพย์สินที่จะถูกริบโดยหน่วยงานฝ่ายบริหารได้ต้องมีมูลค่าไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ ยกเว้นทรัพย์สินประเภทยานพาหนะที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมาย และตัวเงินหรือตราสารทางการเงิน หน่วยงานฝ่ายบริหารก็ริบได้โดยไม่จำกัดมูลค่าทรัพย์สินนั้นโดยหน่วยงานนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ในการริบทรัพย์สิน (notice of intent to forfeit) ต่อบุคคลหรือหน่วยงานทั้งหมดที่อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องให้ทราบ

แต่ในประเทศไทยการริบทรัพย์สินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้อำนาจคณะกรรมการธุรกรรมสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวไม่เกิน 90 วัน ตามมาตรา 48 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและมาตรา 48 วรรคสอง ให้อำนาจเลขาธิการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งได้ทันทีในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน แล้วจึงค่อยทำการรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมทั้งนี้ กฎหมายฟอกเงินของประเทศไทยไม่มีการจำกัดมูลค่าหรือประเภทของทรัพย์สินในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เปิดโอกาสให้กระทำความเฉพาะกรณีมีเหตุอันควรเชื่อและในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น

การตรวจสอบดุลพินิจของหน่วยงานอื่นของรัฐโดยศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีความเหมือนกับประเทศไทยดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ตามกฎหมายฟอกเงินให้อำนาจหน่วยงานรัฐในการดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินหลายหน่วยงาน โดยจะมีการตรวจสอบการใช้อำนาจและดุลพินิจและถ่วงดุลกัน กล่าวคือ แม้สหรัฐอเมริกาจะให้อำนาจหน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐในการริบทรัพย์สินตามเงื่อนไขแล้ว ก็ให้อำนาจศาลในการเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของฝ่ายบริหารด้วย หากผู้ใดต้องการจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกริบ จะต้องทำการยื่นคำร้องต่อศาล (in forma pauperis petition) เมื่อมีการโต้แย้ง หน่วยงานของสหพันธรัฐนั้นจะต้องยื่นเรื่องไปยังอัยการสหรัฐ (United States Attorney) เพื่อดำเนินการต่อผู้คดีในกระบวนการริบทรัพย์สินในชั้น

ศาลต่อไป เป็นการที่หากมีผู้โต้แย้งดุลพินิจของหน่วยงานของรัฐจะต้องมีศาลเข้ามามีบทบาทต่อในการตรวจสอบความถูกต้องในการกระทำการตามกฎหมายฟอกเงินของหน่วยงานรัฐต่อไปอีก

(2) เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในกรณีมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกับประเทศไทยคือ ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาให้อำนาจศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวเมื่อมีหน่วยงานรัฐยื่นคำขอต่อศาล³ และศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) มีอำนาจพิจารณาและสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินได้ โดยจะต้องออกหมายแจ้งให้ทราบถึงการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน⁴ ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐที่มีทรัพย์สินที่จะทำการยึดตั้งอยู่ ให้เป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการดำเนินการตามกฎหมายและการกระทำเพื่อร้องขอให้ศาลปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ จะต้องร้องขอต่อศาลท้องถิ่นแห่งรัฐที่สั่งให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซึ่งเป็นที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่⁵ โดยศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) จะตั้งอยู่ในแต่ละเขตการปกครองอย่างน้อย 1 แห่ง และใน 50 มลรัฐของสหรัฐอเมริกามีเขตการปกครองทั้งสิ้น 89 เขต

แต่ประเทศไทย เขตอำนาจศาลในการดำเนินการในชั้นศาลให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน เนื่องจากในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีบทบัญญัติในมาตรา 59 ให้การดำเนินการทางศาล ยื่นต่อศาลแพ่ง จึงทำให้ศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีในกรณีให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินมีอยู่เพียงแห่งเดียวคือศาลแพ่งซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ไม่มีการกระจายอำนาจศาลเช่นสหรัฐอเมริกา

(3) เปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงของประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกับประเทศไทยในส่วนของระบบกฎหมายที่สหรัฐอเมริกาใช้ระบบคอมมอนลอว์ แต่ในกระบวนการพิจารณาของศาลมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยในการใช้ระบบกล่าวหาเช่นเดียวกัน

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับประเทศออสเตรเลีย พบว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

(1) เปรียบเทียบการตรวจสอบดุลพินิจของหน่วยงานอื่นของรัฐโดยศาลของประเทศออสเตรเลีย มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย คือตาม Proceeds of Crime Act (POCA) ค.ศ. 2002 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในทางแพ่งโดยยื่นต่อศาล

³Title 18 United States Code, section 981(b)(2)(A)

⁴Title 18 United States Code, section 981(b)(3)

⁵Title 28 Federal Rules of Criminal Procedure, section 1355 (b).

แฝงได้เพียงเพราะมีความสงสัยเท่านั้น (Suspicious) กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการยึดทรัพย์สินชั่วคราวไว้ในส่วนที่ 1 โดยพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งห้ามมิให้บุคคลใดๆ ดำเนินการใดๆ กับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ต้องหาในความผิดนั้น⁶ ไม่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินโดยหน่วยงานรัฐแต่ให้ยื่นให้ศาลใช้ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตเพียงแต่มีความสงสัยก็เพียงพอที่ศาลจะสั่งได้แล้ว

สำหรับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 55 บัญญัติไว้ว่า “หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่ายหรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขอาชญากรรมจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งตามมาตรา 51 ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้ว ให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควรให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า” โดยประเทศไทยให้ยื่นคำขอต่อศาลได้เพียงแต่มีเหตุอันควรเชื่อได้เท่านั้นศาลก็มีคำสั่งไปตามคำขอแล้วเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย

(2) เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในกรณีมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินของประเทศออสเตรเลีย มีความแตกต่างกับประเทศไทย คือ ในการดำเนินคดีตามกฎหมายฟอกเงินของออสเตรเลียจะต้องขึ้นศาลของรัฐหรือศาลที่มีเขตอำนาจ (State or Territory Court) นั่นคือ ศาลชั้นต้น (Local Court) มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 100,000 เหรียญออสเตรเลีย โดยผู้พิพากษาศาลชั้นต้นมีอำนาจพิพากษาจำคุกได้ไม่เกิน 2 ปี และพิพากษาจำคุกรวมไม่เกิน 5 ปี สำหรับการพิพากษาเรียงกระทงลงโทษ⁷ หรือศาลชั้นกลางหรือศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) ที่มีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกิดขึ้นในรัฐนั้นๆ มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับศาลฎีกาของรัฐนั้นๆ คดีที่มีทุนทรัพย์ที่มากกว่า 100,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้นไป สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลได้ต่อศาลอุทธรณ์ (the Court of Appeal) และฎีกาได้ต่อศาลฎีกา (Supreme Court) ในรัฐนั้น

สำหรับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 59 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “การดำเนินการทางศาล ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม” โดยศาลแพ่งมีเพียงแห่งเดียว ตั้งอยู่

⁶ Proceeds of Crime Act 2002, Section 17(1)(f).

⁷ website of the NSW Local Court [online], Available from : <http://www.localcourt.lawlink.nsw.gov.au/localcourts/index.html> [2014, January 13]

⁸ Court Administration Authority of South Australia [online], Available from: <http://www.courts.sa.gov.au/OurCourts/DistrictCourt/Pages/Civil-Jurisdiction.aspx>, [2014, January 25]

ที่กรุงเทพมหานคร ไม่มีการกระจายอำนาจศาล แตกต่างกับประเทศออสเตรเลีย แต่การยื่นอุทธรณ์ และฎีกา สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ และยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาได้เช่นเดียวกัน

(3) เปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงของประเทศ ออสเตรเลีย มีความแตกต่างกับประเทศไทยในส่วนของระบบกฎหมายที่ออสเตรเลียใช้ระบบคอมมอนลอว์ แต่ในกระบวนการพิจารณาของศาลมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยในการใช้ระบบ กล่าวหาเช่นเดียวกัน

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยเมื่อนำไป เปรียบเทียบกับเขตปกครองพิเศษฮ่องกง พบว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

(1) เปรียบเทียบการตรวจสอบดุลพินิจของหน่วยงานอื่นของเขตปกครองพิเศษ ฮ่องกง มีความแตกต่างกับประเทศไทย คือการริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินไม่อาจกระทำได้โดย หน่วยงานของรัฐ เนื่องจากฮ่องกงใช้การริบทรัพย์สินทางอาญาโดยจะต้องมีตัวผู้กระทำความผิดก่อน และมีคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยกระทำความผิดที่กำหนดไว้ จึงจะริบทรัพย์สินของจำเลยได้ โดย พิจารณาจากมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับ⁹ และกำหนดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จำเลยจะต้องชำระ เท่ากับประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด¹⁰ ถึงแม้ว่าฮ่องกงจะใช้การริบทรัพย์สินทาง อาญาก็ตาม แต่มาตรฐานในการพิสูจน์ความผิดของฮ่องกงกลับนำเอาหลักทางแพ่งมาใช้ในทางปฏิบัติ เพียงแค่พิสูจน์ความผิด “มีเหตุผลที่เชื่อว่า” (Having reasonable grounds to believe)¹¹ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็เพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน แล้ว¹² เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ให้ยื่นคำขอต่อศาลได้แม้มีเหตุอันควรเชื่อได้เท่านั้น

(2) เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในกรณีมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินของ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง มีความแตกต่างกับประเทศไทย คือ ฮ่องกงมีบทบัญญัติให้ ปลัดกระทรวง ยุติธรรมสามารถยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลชั้นต้น (the Court of First Instance) เพื่อให้ศาลมีคำสั่ง ตาม (2) ต่อบุคคลใดๆที่เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะ เพื่อประโยชน์การสืบสวนคดีและจัดการ อาชญากรรม¹³ และศาลแขวง (Magistrate Court หรือ District Court) มีอำนาจในการดำเนินคดีที่ เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินนั้นและมีเขตอำนาจในการมีคำสั่งริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินภายใต้

⁹ DTRPO, section 3 (5) and OSCO, section 8 (6)

¹⁰ DTRPO, section 3 (6) and OSCO, section 8 (7)

¹¹ Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO), section 25

¹² The Offence of Money-Laundering needs to be reformed, Andrew Powner, Haldanes DOJ

Seminar, November 2013, p. 2.

¹³ Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO), section 3(1).

กฎหมายนี้¹⁴ ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยมีจำนวนทุนทรัพย์ เป็นเงินมูลค่าไม่เกิน 1 ล้านบาทหรือดอลลาร์ฮ่องกง การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ยื่น อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ (the Court of Appeal of the High Court) และยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา (The Court of Final Appeal)

(3) เปรียบเทียบระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงของเขตปกครองพิเศษฮ่องกง มีความแตกต่างกับประเทศไทยในส่วนของระบบกฎหมายที่เขตปกครองพิเศษฮ่องกงใช้ระบบคอมมอนลอว์ แต่ในกระบวนการพิจารณาของศาลมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยในการใช้ระบบ กล่าวหาเช่นเดียวกับประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁴ Dutable Commodities Ordinance, Chapter 109, Section 49.

ตารางเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของศาลตามกฎหมายฟอกเงินในประเทศไทย

เปรียบเทียบ	ไทย	สหรัฐอเมริกา	ออสเตรเลีย	เขตปกครองพิเศษ ฮ่องกง
ศาลที่มีเขตอำนาจในการ มีคำสั่งยึด หรืออายัด ทรัพย์สินไว้ชั่วคราว	ศาลแพ่ง	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court)	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court or Territory Court)	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) และศาลชั้นต้น (Court of first instance)
ศาลที่มีเขตอำนาจในการ มีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็น ของแผ่นดิน	ศาลแพ่ง	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court)	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court or Territory Court)	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) และศาลชั้นต้น (Court of first instance)
การให้ศาลส่วนภูมิภาคมี เขตอำนาจในการ พิจารณาพิพากษาคดี ฟอกเงิน	ไม่มี	มี	มี	มี
ศาลที่มีเขตอำนาจในการ พิจารณาพิพากษาคดี ฟอกเงิน	1 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร	90 แห่ง ใน 50 รัฐทั่ว ประเทศ	6 แห่ง ใน 6 รัฐทั่วประเทศ	2 แห่ง ในเกาะฮ่องกง
มาตรฐานการพิสูจน์ ความผิดต่อศาล เพื่อให้ ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สิน ตกเป็นของแผ่นดิน	มีเหตุอันควรเชื่อได้ ว่าทรัพย์สิน เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิด	มีเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) ว่าทรัพย์สินนั้นฝ่าฝืน ต่อกฎหมาย	ทรัพย์สินนั้น เกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิด แต่ ไม่ต้องพิสูจน์โดย ปราศจากข้อสงสัย	มีเหตุอันควรเชื่อว่า (Having reasonable grounds to believe) เกี่ยวข้อง กับการกระทำ ความผิด
อำนาจศาลในการยึด ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดอื่น ทดแทน	ไม่มี	มี	มี	มี
ศาลมีส่วนในการ ตรวจสอบดุลพินิจการใช้ อำนาจของหน่วยงานรัฐ	มี	มี	มี	มี

กับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง

เปรียบเทียบ	ไทย	สหรัฐอเมริกา	ออสเตรเลีย	เขตปกครองพิเศษฮ่องกง
อำนาจของฝ่ายบริหารในการยึดทรัพย์สินและให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน	ไม่มี (เนื่องจากการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเป็นอำนาจของศาลเท่านั้น)	มี เฉพาะทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court or Territory Court)	ศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) และศาลชั้นต้น (Court of first instance)
ระบบกฎหมาย	ซีวิลลอว์	คอมมอนลอว์	คอมมอนลอว์	คอมมอนลอว์
ระบบการพิจารณาหรือการค้นหาข้อเท็จจริงของศาล	กล่าวหา	กล่าวหา	กล่าวหา	กล่าวหา

4.2.2 ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในการมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

4.2.2.1 การตรวจสอบดุลพินิจของหน่วยงานอื่นของรัฐ

กรณีการริบทรัพย์สินในทางแพ่งนี้ จะเห็นได้ว่ามีหลายหน่วยงานของรัฐเข้ามา มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ทั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อัยการ และศาล ทั้งนี้ ก็เพื่อให้องค์กรต่างๆ มีการตรวจสอบอำนาจและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

หน่วยงานศาลก็มีส่วนในการเข้าเป็นคณะกรรมการธุรกรรมด้วย โดย 1 ใน 5 คนนี้จะต้องมาจากคณะกรรมการศาลยุติธรรม 1 คน ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 32 ที่บัญญัติให้คณะกรรมการธุรกรรมประกอบด้วย กรรมการธุรกรรมจำนวนห้าคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการอัยการคณะละหนึ่งคน

ในการเข้าถึงบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไม่อาจกระทำตัวเองได้จะต้องมีการทำเป็นหนังสือยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง ตามมาตรา 46 เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสารหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวโดยศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้แต่จำกัดให้ได้คราวละไม่เกิน 90 วันเท่านั้น เนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของบุคคลถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชน กฎหมายจึงต้องให้การกระทำดังกล่าว มีการตรวจสอบโดยศาลอีกครั้งถึงความจำเป็นและจะต้องมีหลักฐานตามที่ศาลเห็นสมควรให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้

ส่วนในกรณียึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ให้อำนาจคณะกรรมการธุรกรรม ในการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตามมาตรา 48 แต่กฎหมายมีการจำกัดให้ยึดหรืออายัดไว้โดยคณะกรรมการธุรกรรมเพียง 90 วัน เท่านั้น หากเลยจากนั้น จะต้องปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไป ถ้าต้องการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีมากกว่า 90 วัน จะต้องกระทำตามมาตรา 55 โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องมีความเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่ายหรือยักย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวได้ เพื่อให้ทรัพย์สินดังกล่าวยังคงมีให้ดำเนินการตามกฎหมาย ศาลจะต้องพิจารณาคำขอเป็นการด่วน และให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้าหากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดไว้ชั่วคราวนั้น ย่อมกระทบสิทธิของบุคคล คณะกรรมการธุรกรรมจึงมีอำนาจยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวเพียง 90 วันเท่านั้น หากต้องการระยะเวลาที่มากขึ้นกฎหมายจึงต้องให้ศาลเข้ามามีส่วนในการตรวจสอบดุลพินิจและการใช้อำนาจของหน่วยงานรัฐดังกล่าว ว่าศาลเห็นด้วยหรือไม่ว่าเป็นกรณีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอนจำหน่าย ยักย้าย ปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของบุคคลมากจนเกินไปนั่นเอง และเพื่อไม่ให้กระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีดังกล่าวศาลจึงต้องพิจารณาและมีคำสั่งเป็นการด่วน

4.2.2.2 ดุลพินิจในการใช้อำนาจของศาลตามกฎหมายฟอกเงิน

การใช้ดุลพินิจเป็นกรณีที่ผู้พิพากษามีส่วนเป็นบทบาทสำคัญในการพิจารณาปรับใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายให้เหมาะสมและใช้ดุลพินิจที่แสดงถึงความเข้าใจในหลักการเรื่องความยุติธรรมที่ตัวกฎหมายเองไม่อาจแสดงออกอย่างชัดเจนได้”¹⁵

เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ แต่ได้ใช้ระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงแบบระบบกล่าวหา ซึ่งระบบนี้ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ไม่มีอำนาจในการสืบพยานหรือเรียกพยานเข้ามาในคดีเอง การพิจารณาคดีฟอกเงินจึงมีลักษณะที่เป็นระบบกล่าวหา เมื่อปง.และอัยการนำคดีขึ้นสู่ศาล ศาลใช้ดุลพินิจได้แต่เพียงเท่าที่มีการนำพยานหลักฐานในคดีมาแสดงต่อศาลเท่านั้นว่าจากพยานหลักฐานดังกล่าวเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ หากศาลใช้ดุลพินิจแล้วเห็นว่า พยานหลักฐานนั้นเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป โดยภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้ที่อ้างตัวเป็นเจ้าของทรัพย์สินว่าทรัพย์สินนั้นบริสุทธิ์ หากพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดศาลก็จะยกฟ้องคดีดังกล่าวไป โดยคดีฟอกเงินมีอายุความ 5 ปี¹⁶ ปง.สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมส่งให้อัยการฟ้องต่อศาลได้ใหม่ภายในกำหนดอายุความ แต่ในทางปฏิบัติศาลมักไม่ได้ใช้ดุลพินิจเท่าใดนักจึงมักจะรับฟ้องคดีฟอกเงินจากปง.และอัยการในทุกๆคดี

ในคดีฟอกเงินที่คดีเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม ผู้มีอำนาจ มีตำแหน่งหน้าที่ราชการสูงหรือผู้มีอิทธิพล ซึ่งยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานเช่นนี้ ศาลควรเข้ามามีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานร่วมด้วยกับปง.และอัยการ เนื่องจากคดีฟอกเงินมีลักษณะในการพิจารณาคดีทางแพ่งที่ต่างจากคดีแพ่งทั่วไป ทั้งภาระการพิสูจน์ เป็นคดีที่ยาก และเกี่ยวข้องกับความเศรษฐกิจสังคม และประเทศ หากมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือเรียกพยานเข้ามาในคดีเอง ซึ่งเป็นลักษณะการพิจารณาที่ค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวน คดีฟอกเงินก็ย่อมที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ง่ายต่อการนำพยานหลักฐานที่เข้ามาในคดีเพิ่มเติมได้ไม่ต้องให้ศาลยกฟ้องและให้ปง. และอัยการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อฟ้องเป็นคดีใหม่

¹⁵ Keith Hawkins, *Oxford Socio-Legal Studies the Uses of Discretion*, (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), p.3.

¹⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4), มาตรา 64/2.

นำไปเทียบได้กับในปัจจุบันระบบการพิจารณาคดีและการค้นหาข้อเท็จจริงของไทย มีการนำระบบที่ค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวนเข้ามาใช้มากขึ้นทั้งในประมวลวิธีพิจารณาคดีความแพ่งใน ส่วนของวิธีพิจารณาวิสามัญ เช่น วิธีพิจารณาคดีมโนสาเร่หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก วิธีพิจารณาคดีตามกฎหมายพิเศษ รวมทั้ง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจผู้พิพากษาให้มีบทบาทในการค้นหาความจริงด้วยตนเอง เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีพิจารณาคดีที่ค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวนให้มากยิ่งขึ้น¹⁷

ในคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 33 มีการบัญญัติให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ได้มาซึ่งความชัดเจนในข้อเท็จจริงแห่งคดี นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดี ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นเพื่อทำการรายงานต่อศาล อีกทั้งศาลมีอำนาจเรียกสำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภคหน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามาเพื่อให้ข้อมูลแก่ศาลหรือ เพื่อให้ส่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีดังกล่าวได้ด้วย การให้อำนาจศาลเรียกพยานมาสืบได้ตามสมควรจึงมีลักษณะเป็นการพิจารณาแบบไต่สวน

นอกจากนี้มาตรา 34 ในการสืบพยาน ให้อำนาจศาลในการซักถามพยานในคดีที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงใดๆที่เกี่ยวข้องกับคดี ไม่ว่าจะพยานที่คู่ความในคดีอ้างเข้ามาหรือพยานที่ศาลเรียกมาเองก็ตามหรือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่มีคู่ความอ้างถึงก็ตาม หากคู่ความหรือทนายความต้องการจะซักถามพยานก็ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน

เหตุที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีบทกฎหมายที่ให้อำนาจศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวน ก็เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมีเจตนาในการช่วยเหลือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคจึงกำหนดให้ศาลมีบทบาทเชิงรุกในการควบคุมกระบวนการพิจารณา¹⁸

การที่จะเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กับศาลในการเข้ามามีส่วนในการพิจารณาคดีโดยสามารถค้นหาความจริงเพิ่มเติมได้นั้น เป็นการปรับเปลี่ยนจากเดิมที่ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางใน

¹⁷ ธานิศ เกศวพิทักษ์, บทบาทของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริง, เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการสัญญา 2553, สำนักกฎหมาย สำนักงานศาลยุติธรรม, หน้า 4.

¹⁸ สมบัติ พุทธิพงษ์ศักดิ์, “การรับฟังพยานหลักฐานและการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ, วิชาการสัญญา 2555, หน้า 5.

ระบบกล่าวหา เป็นระบบกึ่งไต่สวน เพื่อให้การดำเนินคดีฟ้องเงินสะตอก รวดเร็ว และเป็นธรรม ให้สมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายฟ้องเงินในการปราบปรามการฟ้องเงินลดการเกิดอาชญากรรมลงโดยตัดเงินทุนของอาชญากร ความเปลี่ยนแปลงดังนี้ย่อมมีข้อดีข้อเสีย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ข้อดีในการมีบทบัญญัติให้ศาลใช้ระบบกึ่งไต่สวนกับคดีฟ้องเงิน คือ ศาลจะมีบทบาทมากขึ้นในคดีฟ้องเงิน มีอำนาจที่จะงดสืบพยานหรือสืบพยานเพิ่มเติมก็เพื่อค้นหาพยานหลักฐานให้ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงในคดีให้ได้มากที่สุด การใช้ดุลพินิจของศาลทำได้กว้างขึ้นและใช้ได้อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น เนื่องจากกฎเกณฑ์ในการสืบพยานและการรับฟังพยานหลักฐานจะไม่เคร่งครัดเท่าใดนัก การใช้ดุลพินิจในการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานของศาลทำได้คล่องตัวและมีอิสระมากขึ้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นนี้จะทำให้ได้พยานหลักฐานที่yakต่อการแสวงหาโดยไม่พึ่งอำนาจศาลได้

ข้อเสียในการมีบทบัญญัติให้ศาลใช้ระบบกึ่งไต่สวนกับคดีฟ้องเงิน คือ การเพิ่มอำนาจศาลให้สามารถใช้ดุลพินิจมากขึ้นนี้ศาลจะต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้ดุลพินิจและการวางตัวเป็นกลาง เนื่องจาก หลักกฎหมายเป็นสิ่งที่สาธารณชนเข้าถึงได้ทำให้บรรทัดฐานของสังคมที่บัญญัติในหลักกฎหมายสามารถกับสังคมได้ชัดเจนกว่าการตัดสินใจถึงหลักการทั่วไปต่างๆของแต่ละบุคคล¹⁹ การที่เป้าหมายของระบบไต่สวนคือการแสวงหาให้ได้มีซึ่งความจริงเท่านั้น ไม่ใช่การที่ศาลเข้าไปทำหน้าที่ค้นหาพยานหลักฐานแทนคู่ความเต็มตัว เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคู่ความให้ค้นความจริงเท่านั้น

4.2.3 ปัญหาเขตอำนาจศาลในกรณีมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ปัญหาว่าศาลที่มีอำนาจรับฟ้องคดีที่เกี่ยวกับคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินควรเป็นศาลใด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟ้องเงิน พ.ศ. 2542 มีมาตรการสำคัญทั้งทางอาญาและทางแพ่ง ซึ่งมาตรการทางอาญา ได้แก่ มาตรการเกี่ยวกับความผิดต่างๆ และบทกำหนดโทษ ส่วนมาตรการทางแพ่ง ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 48 ถึงมาตรา 57 อันเป็นกระบวนการยึดทรัพย์สินทางแพ่ง

¹⁹ Keith Hawkins, *Oxford Socio-Legal Studies the Uses of Discretion*, (New York: Clarendon Press Oxford, 1992), p.5.

โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 59 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ให้ยื่นต่อศาลแพ่ง และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม” ซึ่งการดำเนินคดีตามมูลฐานฟอกเงินใน ส่วนคดีอาญาสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลอาญาหรือศาลจังหวัดในทุกจังหวัดทั่วประเทศตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในส่วนคดีแพ่งที่ให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดตกเป็นของแผ่นดินไม่สามารถดำเนินการสอบสวนพิจารณาคดีในศาลจังหวัดได้ เนื่องจาก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีบทบัญญัติในมาตรา 59 วรรคหนึ่งให้นำคดีขึ้นสู่ ศาลแพ่ง โดยศาลแพ่งมีเพียงแห่งเดียวตั้งอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

แต่ทั้งนี้หลักการข้างต้นค่อนข้างขัดต่อหลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to Justice) ที่จะต้องเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึงซึ่งมีบัญญัติ รับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ในมาตรา 40(1) บุคคลย่อมมีสิทธิใน กระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้ สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง และในมาตรา 40(3) ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิบุคคลที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

จากบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 59 ดังกล่าว ทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่ประชาชนทั่วประเทศ ที่จะต้องเดินทางมาศาลแพ่ง หากมูลคดี เกิดขึ้นในต่างจังหวัด พยานหลักฐานส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นและมีอยู่ที่จังหวัดนั้น ทำให้ศาลแพ่งต้องนำ บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 102 ว่าด้วยการส่งประเด็นไป สืบพยานที่ศาลอื่นมาใช้บังคับ ที่ให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐานโดย จะสืบในศาล หรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของ พยานหลักฐานนั้นและในมาตรา 102 วรรคสอง ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็นให้อำนาจ มอบให้หรือตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนได้ ให้ผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้น มีอำนาจและหน้าที่ เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดีรวมทั้งอำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่ง ในศาลนั้นหรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย เนื่องจากมีเหตุจำเป็นไม่อาจ สืบพยานที่ศาลในกรุงเทพมหานครได้

ในทางปฏิบัติของศาลแพ่ง ในวันนัดตรวจความพร้อมของพยานหลักฐานในคดีฟอก เงิน พนักงานอัยการผู้ร้องจะแถลงขอส่งประเด็นไปไต่สวนพยานฝ่ายผู้ร้องที่ศาลจังหวัดที่มูลคดีเกิด ซึ่งพยานส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนั้น ผู้คัดค้านก็จะขอส่งประเด็นไปไต่สวนพยานฝ่ายผู้คัดค้าน ที่ศาลจังหวัดที่มูลคดีเกิดเนื่องจากพยานฝ่ายผู้คัดค้านส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนั้นเช่นเดียวกัน

แต่ตามปกติศาลจังหวัดย่อมมีคดีของศาลตนอยู่แล้ว การนัดสืบพยานประเด็นของศาลอื่นที่รับประเด็นมาจะต้องกระทำหลังจากที่ไม่มีคดีหลักแล้ว การส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลจังหวัดดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุให้คดีฟ้องเงินที่มูลคดีไม่ได้เกิดขึ้นที่กรุงเทพมหานครต้องล่าช้าออกไปมาก

บางครั้งการสืบพยานฝ่ายผู้ร้องและสืบพยานฝ่ายผู้คัดค้านที่ศาลแพ่งโดยพยานมีภูมิลำเนาอยู่ที่ต่างจังหวัดอันเป็นท้องที่เกิดเหตุ แต่พยานจำเป็นต้องเดินทางมาเบิกความเป็นพยานที่ศาลแพ่งในกรุงเทพมหานคร ทำให้พยานต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากเป็นการไม่สะดวกแก่พยานในคดีฟ้องเงิน พยานก็จะพยายามหลีกเลี่ยงหรืออ้างเหตุจำเป็นต่างๆ ที่จะไม่มาศาลแพ่งตามนัด ผลที่สุดศาลแพ่งก็จะใช้วิธีส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลจังหวัดอันเป็นท้องที่เกิดเหตุ ทำให้คดีฟ้องเงินนั้นต้องล่าช้าออกไป

นอกจากนี้เดิมที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542²⁰ เคยเป็นกฎหมายใหม่ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นการเฉพาะกฎหมายจึงบัญญัติให้ศาลแพ่งในกรุงเทพมหานครแห่งเดียวเท่านั้นในการมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี และเพื่อให้เกิดบรรทัดฐานเป็นเอกภาพของการพิจารณาคำสั่ง ในกฎหมายใหม่นี้เดิมตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้ 7 ประเภท ต่อมามีการเพิ่มเติมความผิดมูลฐานอีก 2 ประเภทรวมเป็นความผิดมูลฐานเพียง 9 ประเภท โดยยังมีคดีส่วนแพ่งดังกล่าวที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินขึ้นสู่การพิจารณาของศาลแพ่งไม่มากนัก ผู้พิพากษาศาลแพ่งจึงยังสามารถพิจารณาคำสั่งในคดีแพ่งดังกล่าวได้ ยังไม่กระทบกับภาระงานปกติของผู้พิพากษาในศาลแพ่ง

แต่ต่อมาในปัจจุบัน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีผลบังคับใช้อย่างยาวนาน บุคลากรของหน่วยงานของรัฐ และศาล ย่อมได้มีการเรียนรู้ฝึกอบรมเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงินกันมานานพอแล้ว อีกทั้งกฎหมายฟอกเงินไม่ใช่กฎหมายใหม่อีกต่อไป จนกระทั่งความผิดมูลฐานในปัจจุบันมีด้วยกันทั้งสิ้นมากถึง 25 มูลฐาน โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จำนวน 21 มูลฐาน เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2556 และยังมีความผิดมูลฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นอีก 4 มูลฐาน มีแนวโน้มที่คดีแพ่งที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น กระทบกับภาระการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติของผู้พิพากษาในศาลแพ่งเป็นอย่างมาก

²⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หนังสือที่ นร 0601/515 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2543 บันทึกเรื่องวันที่เริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2543 เรื่องเสร็จที่ 290/2543 บันทึกเรื่องขอหาหรือวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ.

มาก ทำให้คดีที่ผู้พิพากษาศาลแพ่งต้องรับผิดชอบพิจารณาพิพากษาอยู่เดิม รวมทั้งคดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าวต้องล่าช้าออกไปด้วย

ดังนั้น กฎหมายฟอกเงินจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาล ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 59 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพื่อให้อำนาจศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลที่มีทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ให้มีอำนาจรับฟ้องและทำหน้าที่พิจารณามีคำสั่ง ก็จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็น การช่วยแบ่งเบาภาระของศาลแพ่งซึ่งมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว และยังทำให้คดีดังกล่าวที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดตกเป็นของแผ่นดินเสร็จการพิจารณาโดยเร็วอีกด้วย

รายชื่อศาลที่ควรมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีฟอกเงินในส่วนแบ่งได้ นั้นคือ ศาลในกรุงเทพมหานคร ศาลจังหวัดและศาลจังหวัดสาขา²¹ ได้แก่

(1) ศาลในกรุงเทพ รวม 6 ศาล คือ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแพ่งธนบุรีศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลอาญากกรุงเทพใต้

(2) จังหวัดและศาลจังหวัดสาขามีจำนวน 114 ศาลประกอบด้วย ศาลจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาค 1-9 จำนวน 111 ศาล รวมทั้ง

(3) ศาลจังหวัดสาขาจำนวน 3 ศาลสาขา คือ ศาลจังหวัดสีคิ้ว(ปากช่อง) ศาลจังหวัดน่าน(สาขาปัว) และศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน(สาขาปาย)

การกระจายอำนาจศาลให้มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีฟอกเงินให้ศาลในกรุงเทพ และศาลจังหวัดมีเขตอำนาจเพิ่มเติม นั้น เป็นความเปลี่ยนแปลงต่อการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอย่างมาก อาจทำให้เกิดข้อดีข้อเสียจากการเปลี่ยนแปลงได้ ดังต่อไปนี้

ข้อดีในการกระจายเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีฟอกเงิน ทำให้การพิจารณาคดีฟอกเงินทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น คดีฟอกเงินทั่วประเทศไม่ต้องรวมกันเข้ามาขึ้นศาลแพ่งในกรุงเทพที่มีอยู่ศาลเดียวเท่านั้น ง่ายต่อการที่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินจะมาขึ้นศาลในพื้นที่ที่ทรัพย์สินตั้งอยู่เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ทำให้ความยุติธรรมเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ เมื่อทรัพย์สินตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด การที่นำคดีขึ้นสู่ศาลในท้องถิ่นนั้นๆย่อมการดำเนินกระบวนการพิจารณาย่อมง่ายต่อการแสวงหา

²¹รายชื่อศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร [online], Available from: <http://www.oppb.coj.go.th/userfiles/file/Statistic/11.pdf> [2014, May 20]

พยานหลักฐานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลนั้น เพราะเป็นข้อมูลที่จะต้องแสวงหาในพื้นที่ของตนเอง และการที่ศาลในกรุงเทพและศาลจังหวัดมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีฟอกเงินได้นั้นทำให้รัฐประหยัดงบประมาณไม่ต้องตั้งศาลเพื่อพิจารณาคดีฟอกเงินแต่เพียงอย่างเดียวขึ้นใหม่ สามารถดำเนินคดีในศาลที่มีอยู่แล้วได้เลย

ข้อเสียในการกระจายเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีฟอกเงิน หากคดีฟอกเงินคดีเดียวกันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหลายรายการที่ตั้งอยู่ในหลายจังหวัด การพิจารณาของศาลและหารค้นหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ไม่สะดวกเช่นเดิม เนื่องจากคดีไม่ได้เกิดในเขตอำนาจของศาลนั้นอยู่นั้นเอง นอกจากนี้ การกระจายอำนาจศาลทำให้ศาลที่พิจารณาคดีฟอกเงินมีหลายศาลต่างกัน ผู้พิพากษาต่างคนออกไปอีก การใช้ดุลพินิจและการพิจารณาคดีอาจแตกต่างกันออกไป ทำให้ผลของคดีและมาตรฐานในการพิจารณาคดีต่างไปจากเดิม หรือผิดไปจากมาตรฐานการดำเนินคดีด้วยศาลเดียวและผู้พิพากษาในศาลเดียวกันได้

4.3 แนวทางในการแก้ปัญหาอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงิน

จากการเปรียบเทียบเขตอำนาจศาลในกรณีมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่มีความแตกต่างในเรื่องเขตอำนาจของศาลในการพิจารณาคดีฟอกเงิน

กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่มีการจำกัดเขตอำนาจศาลในการรับพิจารณาคดีฟอกเงินในส่วนแพ่ง ให้ขึ้นต่อศาลแพ่งซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวในประเทศ ขณะที่กฎหมายฟอกเงินถูกใช้บังคับมาเป็นเวลาหลายปี และมีการบัญญัติความผิดมูลฐานฟอกเงินเพิ่มมากขึ้นอันจะส่งผลให้คดีฟอกเงินเพิ่มมากขึ้น แต่อำนาจในการพิจารณาคดีฟอกเงินกลับไม่มีการกระจายอำนาจไปสู่ศาลจังหวัดแต่อย่างใด

ประเทศสหรัฐอเมริกา ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาให้อำนาจศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวเมื่อมีหน่วยงานรัฐยื่นคำขอต่อศาล²² และศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) มีอำนาจพิจารณาและสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินได้

²²Title 18 United States Code, section 981(b)(2)(A)

ประเทศออสเตรเลียในการดำเนินคดีตามกฎหมายฟอกเงินของออสเตรเลียจะต้องขึ้นศาลของรัฐหรือศาลที่มีเขตอำนาจ (State or Territory Court) นั่นคือ ศาลชั้นต้น (Local Court) หรือศาลชั้นกลางหรือศาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (District Court) ที่มีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกิดขึ้นในรัฐนั้นๆสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่อศาลอุทธรณ์ได้(the Court of Appeal) และฎีกาได้ต่อศาลฎีกา (Supreme Court) ในรัฐนั้น

เขตปกครองพิเศษฮ่องกง มีบทบัญญัติให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมสามารถยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลชั้นต้น (the Court of First Instance) เพื่อประโยชน์ต่อการสืบสวนคดีและจัดการอาชญากรรม²³ และศาลแขวง (Magistrate Court หรือ District Court) มีอำนาจในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินนั้นและมีเขตอำนาจในการมีคำสั่งริบทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินภายใต้กฎหมายนี้²⁴ การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ (the Court of Appeal of the High Court) และยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา (The Court of Final Appeal)

เมื่อปัญหาของอำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของประเทศไทย ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เกิดจากกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ที่มีการบัญญัติจำกัดเขตอำนาจ ในมาตรา 59 วรรคแรก ที่การดำเนินการทางศาลให้ยื่นต่อ “ศาลแพ่ง” ส่งผลให้การดำเนินคดีตามกฎหมายฟอกเงินไม่อาจเสร็จสิ้นไปโดยเร็วได้ ทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินลดลง ส่งผลต่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปทั้งระบบ เนื่องจากทุกหน่วยงานจะต้องมีการพัฒนาและเชื่อมโยงการทำงานเข้าด้วยกัน จึงจะเกิดประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายจริงได้ ดังนั้น มาตรา 59 วรรคแรกจึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติเพื่อเพิ่มศาลที่จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยกระจายอำนาจศาลคดีฟอกเงินไปสู่ศาลจังหวัด โดยอาจทำการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 59 วรรคแรก จาก การดำเนินการทางศาลให้ยื่นต่อ “ศาลแพ่ง” เป็น การดำเนินการทางศาลให้ยื่นต่อ “ศาลส่วนแพ่ง” หากเปลี่ยนบทบัญญัติไปในทำนองดังกล่าว ศาลจังหวัดส่วนคดีแพ่ง รวมทั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลแพ่งธนบุรี ก็จะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีฟอกเงินได้

ดังที่เห็นได้จาก ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ที่ไม่ได้จำกัดเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีฟอกเงินอยู่แต่เพียงศาลเดียว ศาลท้องถิ่นของรัฐอื่นๆก็มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีฟอกเงินเช่นกัน ประเทศไทยก็ควรแก้ไขให้เขตอำนาจศาลไม่ถูกจำกัดและเหมาะสมกับคดีอาชญากรรมและกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่แก้ไขใหม่ด้วยดังเช่นประเทศต่างๆที่ได้ศึกษามา

²³ Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO), section 3(1).

²⁴ Dutiable Commodities Ordinance, Chapter 109, section 49.

การเพิ่มเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีฟอกเงิน และการให้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีฟอกเงินมีบทบาทในการพิจารณาคดีในเชิงค้นหาความจริงมากขึ้นนั้น ก็เพื่อให้ศาลมีบทบาทมากขึ้นในการมีส่วนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินร่วมกับองค์กรอื่น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินคดีฟอกเงิน และเกิดความเป็นธรรมนั่นเอง เมื่อความเปลี่ยนแปลงในเรื่องอำนาจหน้าที่ของศาลก็จะส่งผลให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถแบ่งผลจากความเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ประเภท คือ ผลต่อเศรษฐกิจ ผลต่อสังคม และผลต่อประเทศดังต่อไปนี้

(1) ผลต่อเศรษฐกิจ เนื่องจากการฟอกเงินในทางเศรษฐศาสตร์นั้น ทำให้ตัวเลขแสดงฐานะทางเศรษฐกิจไม่ตรงกับความจริง ทำให้เกิดเงินเฟ้อได้ โดยเงินจากการฟอกเงินที่เข้าสู่ธุรกิจเป้าหมายในการฟอกเงินไม่ใช่อุปสงค์ที่แท้จริงของตลาด การปรับแผนเศรษฐศาสตร์นโยบาย (Economic policy) เกิดความผิดพลาดได้ หากธุรกิจที่เป็นเป้าหมายการฟอกเงินถูกรัฐเพ่งเล็ง หรือกำลังจะถูกตรวจสอบ ผู้ที่ทำการฟอกเงินอาจถอนทุนออกจากระบบทันทีโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้ระบบการเงินในส่วนที่เกี่ยวข้องพังทลายลงได้

หากมีการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพิ่มมากขึ้น การดำเนินคดีทำได้รวดเร็ว เป็นธรรม และศาลสามารถมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงินและทรัพย์สินจากการฟอกเงินจะถูกนำออกจากตลาดการเงินที่ถูกกฎหมาย ลดเงินทุนจากอาชญากรในการทำการฟอกเงินลงได้ เศรษฐกิจจึงจะเกิดเสถียรภาพเป็นไปตามกลไกที่แท้จริง การเพิ่มบทบาทศาลและเขตอำนาจศาลจึงส่งผลต่อเศรษฐกิจให้มั่นคงตามไปด้วย

(2) ผลต่อสังคม การฟอกเงินแสดงถึงความสำเร็จของอาชญากรว่าได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิด เงินจะถูกหมุนเวียนไปเพื่อก่ออาชญากรรมอื่นต่อไปอีก ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นในสังคม สังคมจึงไม่สงบสุข ความรู้สึกของคนในสังคมถึงกฎหมายที่อ่อนแอไม่อาจเอาผิดกับอาชญากรได้ รวมทั้งทำให้บุคคลหรือองค์กรที่ไม่ได้กระทำความผิดกฎหมายเสียกำลังใจ เนื่องจากการเคารพกฎหมายของตนไม่อาจได้รับผลประโยชน์ได้มากเทียบเท่าผู้กระทำความผิดได้เลย

เมื่อศาลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น การดำเนินคดีฟอกเงินทำได้เร็วและมีประสิทธิภาพ จะทำให้เงินและทรัพย์สินจากการฟอกเงินตกเป็นของแผ่นดิน เป็นการตัดเงินทุนของอาชญากรช่วยสกัดกั้นวงจรอาชญากรรมได้ เมื่ออาชญากรไม่มีเงินทุนทำให้การประกอบอาชญากรรมลดน้อยลง ความรุนแรงลดลง สังคมจะมีความมั่นใจในการเคารพตามกฎหมายต่อไป เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นน้อย สังคมจึงจะสงบสุขได้

(3) ผลต่อประเทศ การปล่อยให้มีการฟอกเงิน การค้ายาเสพติดและเกิดอาชญากรรมอื่น ๆ นั้น ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อประเทศ เมื่อกับต่างประเทศทราบถึงการทำความผิดที่เกิดขึ้นอย่าง ควบคุมไม่ได้โดยยอมไม่มีประเทศใดที่อยากคบหาประเทศที่มีแต่อาชญากรรมและความรุนแรง จึงเกิด อุปสรรคในการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการทำลายความเชื่อมั่นของนักลงทุน ต่างชาติที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศด้วย

เมื่อศาลซึ่งเป็นองค์กรสำคัญในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีการ พัฒนาให้การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น อาชญากรยอมเกรงกลัวที่จะทำการ ฟอกเงินเนื่องจากไม่ว่าจะประกอบอาชญากรรมได้ผลประโยชน์มาเท่าใดก็จะตกเป็นของแผ่นดินไป เสียหมดไม่อาจนำไปใช้ได้ อาชญากรรมในประเทศจะลดลง การฟอกเงินจะทำได้ยากขึ้น เมื่อเป็น เช่นนี้แล้วประเทศยอมจะได้รับผลดีในความเชื่อมั่นของต่างชาติถึงความเอาจริงเอาจังในการจัดการ กับการกระทำผิดกฎหมายของประเทศ นักลงทุนต่างชาติก็กล้าเข้ามาลงทุนในประเทศไทยส่งผลดีต่อ เศรษฐกิจของประเทศได้อีกทาง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มีมาตรการมุ่งเน้นที่จะดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วยการยึดอายัดทรัพย์สิน เพื่อป้องกันมิให้มีการนำทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมไปหมุนเวียนเป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมอื่นอีกโดยการประกอบอาชญากรรมได้พัฒนารูปแบบในการกระทำความผิดให้มีความซับซ้อนมากขึ้น มีวิธีการหลากหลายในการปกปิดแหล่งที่มาและเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม ทำให้ยากต่อการติดตามมาดำเนินคดี

ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีสาเหตุดังนี้“เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภทได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่างๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการต่างๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ปัจจุบันคดีอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินนั้นเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก อีกทั้งติดตามตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และที่แก้ไขใหม่ (ฉบับที่4) พ.ศ.2556กฎหมายได้บัญญัติเพิ่มความผิดมูลฐานฟอกเงินมากกว่าเดิมเพื่อให้เหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงของการเกิดอาชญากรรม

อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในคดีฟอกเงินอันเกี่ยวข้องกับมาตรการตามกฎหมายฟอกเงินและการบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ย่อมมีส่วนสำคัญในการบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หากผู้พิพากษามีการใช้อำนาจหน้าที่ ใช้ดุลพินิจพิจารณาด้วยความความเข้าใจกฎหมายฟอกเงินเป็นอย่างดี มีการแก้ไขปรับปรุง

กฎหมายที่ให้อำนาจศาลให้เหมาะสมและเกิดความชัดเจน การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินก็จะ เป็นไปได้ด้วยดี และจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วย หยุดยั้งตัววงจรอาชญากรรมได้ และช่วยลดปัจจัยความเสี่ยงของการฟอกเงินของประเทศไทยลงได้

การดำเนินการตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะต้องมีความเข้าใจในกฎหมายฟอกเงิน เพื่อให้ แต่ละส่วนสามารถทำงานไปตามอำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมายได้ ศาลก็เช่นกัน การดำเนินการ การใช้ดุลพินิจ และการพิจารณาปัจจัยที่อยู่ในกฎหมายจะต้องกระทำไปตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ หากกฎหมายมีความไม่ชัดเจน ก็ต้องใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม และกฎหมายที่ไม่ชัดเจนหรือไม่เหมาะ กับการเปลี่ยนแปลงก็ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็ว

ตามกฎหมายฟอกเงินนั้น ศาลมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หากใช้อำนาจได้อย่าง เหมาะสมและยุติธรรมก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินเป็นไปได้ด้วยดี ส่งผลทำให้ตัววงจร การก่ออาชญากรรมได้ แต่กฎหมายและวิธีดำเนินงานของศาลยังอาจไม่ชัดเจน หรือยังไม่เหมาะสมกับ การใช้กฎหมายฟอกเงินจึงควรมีการแก้ไขและปฏิบัติตามแนวทาง ดังนี้

1. การมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลและทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หากมี การเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดมูลฐานฟอกเงินหรือเคยฟอกเงินมาก่อน ซึ่งเป็นการ ใช้ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายแต่ไม่สอดคล้องกับระบบการตรวจสอบข้อมูลคำพิพากษาของศาลที่เคย ตัดสินคดีดังกล่าวมาก่อนเนื่องจากไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบข้อมูลว่าบุคคลนั้นเกี่ยวข้องหรือเคย เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน หรือเคยมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาเกี่ยวกับบุคคล นั้นอย่างไร ทำให้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวทำได้ยากจึงควรมีการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูล คำพิพากษา ของศาลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคดีฟอกเงิน เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีต่อไป ในภายหลัง เพื่อให้สามารถใช้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้จริง

2. เมื่อการดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินในส่วนอาญาและในส่วนแพ่งมีผล เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในคดีฟอกเงินส่วนอาญามีการดำเนินคดีฟอกเงินที่น้อยมาก เกิดมาจาก พนักงานสอบสวน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศาลยังอาจขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฟอก เงิน นอกจากนี้ศาลในคดีแพ่งก็อาจเข้าใจกฎหมายฟอกเงินในส่วนแพ่งไม่เพียงพอเช่นกัน การ ดำเนินการที่ตัววงจรอาชญากรรมได้ไม่หมดจะทำให้อาชญากรยังลอยนวลพร้อมกับทรัพย์สินที่ไม่ถูก ริบให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ การใช้ดุลพินิจพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับฟอกเงินจึงเป็นเรื่องสำคัญ ควรมีการอบรมให้ความรู้กับพนักงานสอบสวน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศาลให้เข้าใจกฎหมายฟอก

เงินได้อย่างถ่องแท้ ประสิทธิภาพของบุคลากรย่อมส่งผลโดยตรงต่อหน่วยงานและการบรรลุผลของกฎหมายฟอกเงิน

3. หากมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือเรียกพยานเข้ามาในคดีเอง ซึ่งเป็นลักษณะการพิจารณาที่ค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวน คดีฟอกเงินก็ย่อมที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ง่ายต่อการนำพยานหลักฐานที่เข้ามาในคดีเพิ่มเติมได้ไม่ต้องให้ศาลยกฟ้องและให้ป่ง.และอัยการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อฟ้องเป็นคดีใหม่

ดังเช่นในคดีผู้บริโภครวมตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่มีการบัญญัติให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ได้มาซึ่งความชัดเจนในข้อเท็จจริงแห่งคดี และให้อำนาจศาลในการซักถามพยานในคดีที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆที่เกี่ยวข้องกับคดี ไม่ว่าจะพยานที่คู่ความในคดีอ้างเข้ามาหรือพยานที่ศาลเรียกมาเองก็ตามหรือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่มีคู่ความอ้างถึงก็ตาม กฎเกณฑ์ในการสืบพยานและการรับฟังพยานหลักฐานจะไม่เคร่งครัดมากนักทำให้การใช้ดุลพินิจในการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานของศาลทำได้คล่องตัวและมีอิสระมากขึ้น เป็นการกำหนดให้ศาลมีบทบาทเชิงรุกในการควบคุมกระบวนการพิจารณา

เนื่องจากดุลพินิจที่แสดงถึงความเข้าใจในหลักการเรื่องความยุติธรรมที่ตัวกฎหมายเองไม่อาจแสดงออกอย่างชัดเจนได้ ลอร์ดเดนนิงอดีตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ถึงกับกล่าวในการตัดสินคดีหนึ่งว่า ผู้พิพากษามีใช่เป็นเพียงผู้รักษากฎหมาย คอยตัดสินคดีเท่านั้นแต่มีหน้าที่ค้นหาความจริงและอำนวยความยุติธรรมตามกฎหมายด้วย ดังนั้นการพิจารณาที่ค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวนในคดีฟอกเงินนี้มีเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินย่อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. อำนาจหน้าที่ของศาลในคดีฟอกเงินของประเทศไทย เกิดจากกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ที่มีการบัญญัติจำกัดเขตอำนาจ ในมาตรา 59 วรรคแรก ที่การดำเนินการทางศาล ให้ยื่นต่อ “ศาลแพ่ง” ส่งผลทำให้การดำเนินคดีตามกฎหมายฟอกเงินทำได้ล่าช้า ส่งผลต่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไปทั้งระบบ ดังนั้น มาตรา 59 วรรคแรกจึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติเพื่อเพิ่มศาลที่จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยกระจายอำนาจศาลคดีฟอกเงินไปสู่ศาลจังหวัด โดยอาจทำการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 59 วรรคแรก เพื่อให้เหมาะสมกับมูลฐานความผิดตามกฎหมายฟอกเงินที่เพิ่มขึ้น และให้กระบวนการยุติธรรมเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. การมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลและทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หากมีการเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงินหรือเคยฟอกเงินมาก่อน เพื่อใช้ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจึงควรมีการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูล คำพิพากษาของศาลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคดีฟอกเงิน ข้อมูลการเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงินหรือการกระทำความผิดฟอกเงิน เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีที่เกิดขึ้นในครั้งหลัง เพื่อให้สามารถใช้ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 51 ได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน เพื่อให้สามารถดำเนินการไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ดีขึ้น จึงควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ทุกแง่มุมที่เกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน กับพนักงานสอบสวน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศาล รวมทั้งสถาบันการเงินที่มีส่วนในการรายงานธุรกรรมที่ต้องสงสัย โดยจัดให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบุคลากรของแต่ละหน่วยงานเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบรรลุเป้าหมายของกฎหมายฟอกเงิน

3. เพื่อให้คดีฟอกเงินดำเนินกระบวนการพิจารณาได้รวดเร็ว ควรมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในเชิงรุกในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือเรียกพยานเข้ามาในคดีเอง ซึ่งเป็นลักษณะการพิจารณาที่ค่อนข้างไปในทางระบบไต่สวน เพื่อให้ง่ายต่อการนำพยานหลักฐานที่เข้ามาในคดีเพิ่มเติมได้ไม่ต้องให้ศาลยกฟ้องและให้ป่ง.และอัยการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อฟ้องเป็นคดีใหม่ตามกำหนดอายุความ เพื่อให้ศาลเป็นผู้อำนวยความสะดวกตามกฎหมายได้และเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น จึงควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมถึงอำนาจหน้าที่ของศาลในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอันที่จะให้ความแจ่มชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร”

4. เขตอำนาจศาลตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้จำกัดให้ศาลแพ่งมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีฟอกเงินในส่วนคดีแพ่งทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีมีศาลเดียวที่มีอำนาจทำได้ตามกฎหมาย การดำเนินการตามกฎหมายฟอกเงินไม่อาจเป็นไปด้วยความรวดเร็วได้ ส่งผลต่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาตรา 59 วรรคแรกจึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติเพื่อเพิ่มศาลที่จะมีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยกระจายอำนาจศาลคดีฟอกเงินไปสู่ศาลจังหวัด โดยให้ทำการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 59 วรรคแรก จาก การดำเนินการทางศาลให้ยื่นต่อ “ศาลแพ่ง”

เป็น การดำเนินการทางศาลให้ยื่นต่อ “ศาลส่วนแพ่ง” เพื่อให้คดีพอกเงินจากทั่วประเทศไม่ต้องเดินทางมาขึ้นศาลเพียงแห่งเดียว จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม

5. เนื่องจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการพอกเงินจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน เพื่อให้กฎหมายพอกเงิน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การนำองค์ความรู้ของแต่ละหน่วยงานไปคิดวิเคราะห์ในเชิงบูรณาการ จึง น่าจะมีส่วนสำคัญในการแก้ไขและพัฒนากฎหมายพอกเงินของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิด ความชัดเจนในการมองภาพอำนาจหน้าที่และบทบาทต่างๆของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรศึกษา หน่วยงานทั้งสืบสวนสอบสวน หน่วยงานที่เป็นตัวขับเคลื่อนในการบังคับใช้กฎหมายเช่นสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการพอกเงิน อัยการ และศาล โดยศึกษาอย่างเป็นภาพรวมถึงปัญหาทาง กฎหมาย อำนาจหน้าที่ การร่วมมือกันระหว่างองค์กร จะทำให้เข้าใจการทำงานของทุกภาคส่วน เพื่อให้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการพอกเงินของไทยเป็นสากล

รายการอ้างอิง

- Drug Trafficking (Recovery of Proceeds) Ordinance (DTRPO).
- Dutiable Commodities Ordinance.
- Organized and Serious Crimes Ordinance (OSCO).
- Proceeds of Crime Act 1987.
- Proceeds of Crime Act 2002.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2556.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542.
- Affairs, United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement. "Money Laundering and Financial Crimes Country Database June." 2013.
- Australia, Court Administration Authority of South. "Website of the Court Administration Authority of South Australia."
- Bartels, Lorana. "A Review of Confiscation Schemes in Australia." edited by Government, A.: Australian Institute of Criminology Reports.
- C.Lilly, Graham. Introduction to the Law of Evidence. St. Paul Minn: West Publishing Co., 1978.
- Center, Asset Recovery Knowledge. "Organized and Serious Crimes Ordinance (Cap. 455)." 1994
- Code, United States. "Title 31."
- Court, The NSW Local. "website of the NSW Local Court."
- Department, The Information Services. "Judiciary Home Page address: Hong Kong Special Administrative Region Government, October." 2013.
- FinCEN. "USA Patriot Act."
- Gallant, M. Michelle. Money Launderings and the Proceeds of Crime: Civil Remedies and Economic Crime. London: Edward Elgar Publications, 2005.
- Haldanes, Andrew Powner -. "The Offence of Money-Laundering needs to be reformed." In DOJ Seminar, 2013.
- Hawkins, Keith. Oxford Socio-Legal Studies The Uses of Discretion. New York: Clarendon Press Oxford 1992.
- Insurance, Office of the Commissioner of. "Guidance Note on Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing, October." 2010.
- Justice, U.S. Department of. "Investigation and Prosecution of Illegal Money Laundering: A Guide to the Bank Secrecy Act." edited by Administration, D. E., 1983.

Ngwasiri, C.N. The Role of the Judge in French Civil Proceedings. 9Civil Justice Quarterly (1990).

Region, Department of Justice of the Hong Kong Special Administrative. "Legal System in Hong Kong."

Richards, James R. Transnational Criminal Organization, Cybercrime, and Money Laundering: A Handbook for Law Enforcement Officers, Auditors, and Financial Investigator.

———. Transnational Criminal Organization, Cybercrime, and Money Laundering: A Handbook for Law Enforcement Officers, Auditors, and Financial Investigator. Florida: CRC Press LLC., 1999.

Rules, United States Federal. "Federal Rules of Criminal Procedure."

Seal, U.S. Department of Homeland Security. "Website of the U.S. Department of Homeland Security Seal."

Stessens, Guy. Money Laundering A New International Law Enforcement Model. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Trade, Australian Government Department of Foreign Affairs and. "Legal system."

Young, Simon NM. Civil Forfeiture for Hong Kong? A Discussion Paper of the Hong Kong Civil Forfeiture Project, Centre for Comparative and Public Law (August 2006).

กมลศักดิ์ ห่มั่นภักดี. การกำหนดให้ความผิดอาญาร้ายแรง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.

กาญจนา ปัญจกิจไพบูลย์. ศาลกับการมีส่วนในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีแพ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2545.

คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (The FATF Recommendations). "ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (The FATF Recommendations)." In มาตรฐานสากลด้านการต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation), 2555.

ความร่วมมือระหว่างศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. "คู่มือการปฏิบัติงานการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ.2556." ศาลแพ่งและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2556.

โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. "เรื่องการบูรณาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ร่วมกับศาลอาญา." สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2556.

- ชัยนันท์ แสงปุตตะ. กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดมูลฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรุงเทพมหานคร: กองนิติการสำนักงาน ป.ป.ส. สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2542.
- . "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน." หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร, 2539-2540.
- ฉนวนรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2543.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. "บทบาทของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริง." In เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการสัญจร: สำนักกฎหมาย สำนักงานศาลยุติธรรม, 2553.
- นิกร เกียรติกุล. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทฤษฎี กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: Translators-at-Law.com, 2543.
- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. "เรื่องหารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความผิดมูลฐานตาม(7) ของนิยามคำว่า "ความผิดมูลฐาน" ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (เลขเสร็จ 487/2545) หนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งพร้อมหนังสือที่ นร.0601/1750 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2545."
- ประทีป อ่าววิจิตรกุล. การดำเนินคดีตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับ Concise. กรุงเทพมหานคร: เอเชียคิท แอนด์พริ้นท์, 2551.
- ประมุข สุวรรณศร. บทบัญญัติ เล่มที่ 25. ธันวาคม 2511.
- บุญยวีร์ พรพิพัฒน์มงคล. ประเทศไทยกับการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003: ศึกษากรณีการเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.
- วรรณชัย บุญบำรุง. หลักทั่วไปของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของฝรั่งเศส. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 30, ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2543).
- วาทีน คำทรงศรี. การฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2539.
- วีระพงษ์ บุญโยภาส. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษากรณี "ความผิดมูลฐาน" ของประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย. วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545) ปีที่ 20, ฉบับที่ 3 (2545).
- . กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.
- . กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2550.
- สมบัติ พลภูมิพงศ์ศักดิ์. การรับฟังพยานหลักฐานและการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี. In เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ วิชาการสัญจร. 2555.

สมยศ ไชยประพาย. บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน. ใน การอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

สมลักษณ์ จัดกระบวนพล. ระบบศาลและหลักทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

สหัส สิงหวิริยะ. คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พร้อมด้วย พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมฯ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. "บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 290/2543 เรื่องขอหารือวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ." 2543.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: คู่มือประชาชน กรุงเทพมหานคร: 2543.

สำนักงานศาลยุติธรรม. ความรู้และแนวปฏิบัติในการติดต่อราชการศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: หจก.โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2546.

———. "คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ เล่มที่ 1." สำนักงานศาลยุติธรรม, 2549.

สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. "รายชื่อศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร." 2557.

สิริพันธ์ พลรบ และ วรณชัย บุญบำรุง. การเร่งรัดวิธีพิจารณาคดีมีโน้สಾರೆและคดีไม่มีข้อยุ่งยากกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 29, ฉบับที่ 3 (กันยายน 2542).

สีหนาท ประยูรรัตน์. คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชีย เพลส, 2542.

สุทธิพล ทวีชัยการ. บทความพิเศษ ประสบการณ์จากการดูงานศาลออสเตรเลีย. วารสารศาลยุติธรรม (2546).

สุธี กิตติศนาสรชัย. มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบต่อฐานะความเป็นประธานแห่งคดี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2551.

สุรพล ไตรเวทย์. คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน: ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2542.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัฐธิดา เหล่าร์กวงศ์ เกิดวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2532 ที่จังหวัดเชียงราย เป็นบุตร
ของนายทัศนพงษ์ เหล่าร์กวงศ์และนางสุภาภรณ์ เหล่าร์กวงศ์ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจาก
โรงเรียนสตรีวิทยา และได้เข้าศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากคณะ
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554 และสอบเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ.
2555

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY